

Κελάς ὀλάσηνηζ.» «Τινλέγιν βέ ρουχλ
κελάς ὀλά.» «Κελάμ γιακὴν τήρ, ἀγζηντὰ,
Κaramanlı Türkçesiyle Yazılmış
Bir Hristiyanlık Metni:
Senin İçün Bir Helaskâr
(İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)

λμάκ ιστέρμισιν; σίμτι Χριστοσά κελμελί
ιναγέτ κουνλερί τζαπούκ κετζετζέκ τίρ. Σέν κ
ιτι Ραππά κοσάγιτιν, ζίρα ὀ σενί καπούλ
χαζήρ τήρ. Γίνε σανά σουάλ έτέριμ, χ
κ ιστέρμισιν; Τζοκ Χριστιανμάρ σενίν ιτ
έτερλέρ. Ἀλλάκ τινλέγιν ἑτέρ· ιναγέτ
ρ, βέ τζεχεννέμ κελάκ ὀλατζαγηνή σανά χ
Χαλίν τζοκ τεχλικελί τίρ, ὀγιαλανμαγά
ὀγιαλανμακτάν πόγι τεχλικέ γιόκ τούρ.
ρηνητὰ ὀλτούγιούκ κελμάκ ὀλούπ,
γλαγιατζάκσην. ἑπτι κένουζ βακήτ βάρ
ιάληνηζ κελάς έτεπιλέν χαγιατπάχς κερτ
αυριάν σενί κελμασάκ τινλέγιν κελάς

Beytullah BEKAR
&
Okan Celal GÜNGÖR

RumeliYA
Yayincılık ve Publishing

Karamanlı Türkçesiyle Yazılmış
Bir Hristiyanlık Metni:
Senin İçün Bir Helaskâr

(İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)

Beytullah BEKAR
&
Okan Celal GÜNGÖR

Fenomen

RumeliYA
Yayıncılık ʘ Publishing

Editör / Editor
Prof. Dr. Yakup YILMAZ

Yazar / Author
Beytullah BEKAR & Okan Celal GÜNGÖR

Kitap adı / Book title
Karamanlı Türkçesiyle Yazılmış Bir Hristiyanlık Metni: Senin İçin Bir Helaskâr (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)

APA
Bekar, B & Güngör, O. C. (2024). *Karamanlı Türkçesiyle Yazılmış Bir Hristiyanlık Metni: Senin İçin Bir Helaskâr (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*. Kırklareli: RumeliYA Yayıncılık & Publishing & Fenomen Yayıncılık

Grafiker / Graphic designer: RumeliYA
Kapak tasarımcı / Cover designer: RumeliYA
Redaksiyon / Redaction: RumeliYA

Yayın dili / Publication language: Türkçe / Turkish
Yayın no / Publication number: 51

ISBN
RumeliYA: 978-625-98097-1-7
Yayın tarihi / Date published: 2024

Baskı yeri / Printing house
Bizim Dijital Matbaacılık A.Ş.
Ostim Serhat Mahallesi, Uzunçayırı Cad, 1128. Sk. No:6, Yenimahalle / Ankara PK:06374 / Kızılbey V.D.
1780801145 / **Sertifika No:** 41356
bilgi@bizimdijital.com
Tel: 4449296 / 05531073053 / 05531073048

Adres / Address
RumeliYA Yayıncılık ve Publishing
Karacaibrahim Mh. Nüzhet Somay Cd., No. 49 B Merkez, Kırklareli, Türkiye
Sertifika / Certificate No 48218
web: www.rumeliya.com
e-mail: editor@rumeliya.com
Tel: +90 505 795 81 24

Fenomen Yayıncılık
Lalapaşa Mahallesi, Çaykara Caddesi, Yakut Plaza Kat:3 No:93 Yakutiye/Erzurum
Sertifika / Certificate No 49983
web: http://www.fenomenyayincilik.com/
e-mail: siparis@fenomenyayincilik.com

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....4

ÖN SÖZ.....5

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ1

1.1. Karamanlı Türkleri ve Karamanlıca..... 1

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. İnceleme..... 5

2.1.1. Karamanlı (Grek) Alfabetesi 5

2.1.2. Ses ve Yazım Bilgisi..... 5

Kaynakça13

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Metin15

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sözlük31

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tıpkıbasım71

KISALTMALAR

akt.:	aktaran
Ar.:	Arapça
Far.:	Farsça
Fr.:	Fransızca
Moğ.:	Moğolca
öz. is.	özel isim
Rum.:	Rumca
Rus.:	Rusça
s. :	sayfa
Soğd.:	Soğdca
T.:	Türkçe

ÖN SÖZ

Eldeki veriler ışığında Türklerin kullanmış oldukları ilk alfabe, Runik alfabedir. Türkler, bu alfabeyi takiben tarihî süreç içerisinde Uygur, Arap, Kiril, Ermeni, Grek, Süryani, İbrani, Latin gibi alfabeleri kullanmışlardır. Çeşitli alfabe kullanımında Türklerin tarih boyunca çok geniş bir coğrafyaya yayılması ve çok farklı kültürlerle temasının önemli bir etkisi olmuştur.

Türklerin kullanmış oldukları alfabeler içerisinde Uygur, Kiril, Arap ve Latin harfleri diğer alfabelere göre daha geniş bir coğrafyada ve uzun bir dönemde kullanılmıştır. Grek alfabesi ise Karamanlı Ortodoks Türkler olarak adlandırılan Anadolu'da belli bölgelerde yaşadıkları bilinen bir grup tarafından kullanılmıştır. Eski Yunan (Grek) yazısının Türklerle ilişkisini dinî etkilerle, Ortodoks inancıyla, ilişkilendirmek mümkündür. Dinî sebeplerden kaynaklı olarak Karamanlı Türklerce verilen Grek harfli eserlerin daha çok dinî-ahlaki nitelikte olduğu görülür.

Grek harfleriyle yazılmış Türkçe eserler ilk olarak XVI. yüzyılda görülür. Bu türdeki ilk eser de Hristiyan inancıyla ilgilidir. Daha sonraki dönemlerde çeşitli dua metinleri, ilahiler, din büyüklerinin hayat hikâyeleri, çeşitli konularla ilgili nasihat kitapları, gazete mecmualar neşredilmiştir.

Bu çalışmada, Grek harfleriyle yazılmış olan *Senin İçün Bir Halaskâr* başlıklı Hristiyanlıkla ilgili dinî kitap incelenmiştir. Eser, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Karamanlı Türkçesi, Karamanlı Türkler ve Grek alfabesi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölüm, inceleme kısmıdır. Bu bölümde, metin dil özellikleri açısından ele alınmıştır. Üçüncü bölümde metin Latin harflerine aktarılmıştır. Dördüncü bölümde ise eserde geçen kelimelerin sözlüğü ve tıpkıbasım bulunmaktadır.

Farklı alfabelerle yazılan ve farklı kültürlerden izler taşıyan Türkçe metinlerin ortaya çıkarılması ve işlenmesi dilimizin zenginliğini yansıtmaya bakımdan önemlidir. Eserin bilim dünyasına katkı sağlamasını temenni ederiz.

03.07.2024

Beytullah BEKAR & Okan Celal GÜNGÖR

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Karamanlı Türkleri ve Karamanlıca

Karamanlı adı, Anadolu'nun Türkçe konuşan Ortodoks Hristiyanlarına verilen bir ad olup ilk defa 1553-1555 yıllarında İstanbul ve Anadolu'da seyahat eden Hans Dernschwam'm seyahatnamesinde Caramanos (= accusativus) şeklinde geçmektedir (Eckmann, 1950: 165). Karamanlılar esas olarak Türk-Yunan göçmen mübadelesine kadar Anadolu'da Trabzon-Fırat-Toros-Silifke hattının batısında, özellikle Kayseri, Niğde, Nevşehir, Konya, Burdur, Isparta, Antalya yörelerinde, daha sonra Karadeniz sahilinde ve iki büyük şehir olan İzmir ve İstanbul'da, Rumeli'de ise Teselya, Makedonya ve Tuna'ya kadar uzanan bölgelerde yaşamışlardır; hatta Beserabya ve Güney Rusya'daki Odesa ve Mariupol'da da izlerine rastlanmaktadır. Karamanlıların bu kadar geniş bir alanda yaşamış oldukları çeşitli gezginlerin seyahatnamelerinden ya da adı geçen bölgelerde basılan kitaplardan öğrenilmektedir (Anhegger, 1985: 15; Eckmann, 1950: 165). Karamanlılar daha sonraki süreçte Lozan Antlaşması'nın Türk-Yunan Mübadelesi sözleşmesi uyarınca 1930'larda Yunanistan'a gönderilmiştir. İskân yerlerindeki değişim sırasında sayıları yaklaşık 1 milyon olduğu bilinmektedir. Balkan Yarımadası'nda, Kırım'da ve Suriye'de münferit Karaman yerleşme bölgelerine rastlanmaktadır. Eski nesle ait göçmenlerin hâlâ Türkçe konuştuğu, Türkçe yazdığı fakat yeni nesil tamamen Grekleştiği bilinmektedir (Eckmann, 1991: 20).

Evangelinos Misailidis, *Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş* adlı eserinde "Karamanlı" ifadesinin kökeni hakkında şunları söyler: ...nefs-i İstanbul'da Sultan Mehmed civarında *Büyük Karaman*, *Küçük Karaman* ismi ile iki Karaman bulunduğu takdirde, İstanbulluların asıl Karamanlı denilmesi lazım gelmez mi? Malum ki, Anadolu'da, Konya vilayeti dahilinde Karaman ismi ile bir sancak var ise de Hristiyan ehalinin eseri olmayup misafireten bera-i ticaret maksadıyla birkaç Rum ve Ermeni vardır (Anhegger ve Günyol, 1988: 118). J. Eckmann, ise Karamanlıların kökeni konusunda iki görüş bulunduğunu belirtir. Bunlardan birincisi Karamanlılar Türkleşmiş Rumlardır; ikincisi ise Selçuklular zamanında Bizanslılarla olan sıkı münasebetler neticesinde Türklerin bir kısmı Hristiyanlığı kabul etmiştir ve Karamanlılar bunların torunları, yani aslen Türk'türler (Eckmann, 1950: 165; Eckmann, 1991: 20-21). Bu görüşleri aktardıktan sonra Eckmann, Karamanlıların birkaç Yunanlı bilginin iddia ettiği gibi, Osmanlılar tarafından zorla Türkleştirilmiş Yunanlılar olmadıklarını, büyük bir ihtimalle bir zamanlar asker olarak Bizans hizmetinde çalışan Türklerin¹ torunları veya mülteci, savaş esiri vb. olarak Bizans İmparatorluğu'nun Anadolu'daki eyaletlerine yerleştirilmiş ve Hristiyanlığı kabul etmiş Türkler olduklarını belirtir. Bu Hristiyan Türklerin büyük bir kısmı, XIV. yüzyılda Karamanoğulları Beyliği'nin hakimiyeti altına girdiklerinden, daha sonraları o zamanki Karamanoğulları Beyliği sınırları dışında yaşayanlar da dâhil olmak üzere bütün Hristiyan Türkler, *Karamanlı* adını almışlardır amma bizzat Karamanlıların kendileri bu adı kullanmamışlar kendilerini genellikle "Anadolu

¹ Bizans Devleti, Balkanlardaki Türkleri Hristiyanlaştırarak ordusunda paralı asker olarak görevlendirmiş ve Bizans tarihinde önemli bir yer işgal eden "Türkofon, Türkopol, Turopol" adlı Türk askerî kıtalarını meydana getirmiştir. (Mustafa Akkaya, "Hristiyan Türklerden Karamanlılar", *Karaman Tarihi ve Kültürü* (s. 644) içinde Karaman: T.C. Karaman Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları III (613-702), 2005

Hristiyanları”, “Anadolu Ortodoks Hristiyanları”, “Yunan Dilini Bilmeyen Anadolu Hristiyanları” veya sadece “Anadolulular” olarak adlandırmışlardır. Karamanlıların konuştuğu dil ise literatürde “Türkçe, sade Türkçe, berrak Türkçe, Türk dili, sade Türk dili, ortak Türk dili, düzgün Türk dili” olarak adlandırılmıştır (Eckmann, 1991: 20-21).

Karamanlılar, Anadolu’da yaşadıkları coğrafyada, süreç içinde çeşitli edebî eserler de vücuda getirmişlerdir dolayısıyla bu unsurların oluşturdukları bir dil ve edebiyattan da söz etmemiz mümkündür. Karaman edebiyatı, Türk-Yunan göçmen mübadelesine kadar (1924) Anadolu’da, Trabzon-Fırat-Toros-Silifke hattının batısında, özellikle Kayseri, Niğde, Nevşehir, Konya, Burdur, Isparta, Antalya yörelerinde, daha sonra Karadeniz sahilinde ve iki büyük şehir olan İzmir ve İstanbul’da oturan ve Karamanlılar diye adlandırılan (Türkçe Karamanlılar, Yunanca Kapauarn) Yunan Ortodoks Türklerinin edebiyatıdır (Eckmann, 1991: 22). E. Misailidis, Karamanlı edebiyatının dinsel bir zorunluluktan doğduğunu ileri sürer. Ortodoks kilisesi, Anadolu’da yaşayan ama Yunanca anlamayan dindaşları üzerindeki etkisini zamanla yiteceği korkusuyla dinsel metinlerin Türkçeye çevrilmesi ve bu çevirilerin halkın anlayabileceği bir dille yazılması gerektiğine inanarak bu edebiyatın doğuşunu gerçekleştirmiştir (Anhegger ve Günyol, 1988: 647; akt. Kaya, 2016: 19). Yunan alfabesiyle yazılmış Türkçe eserler ilk olarak XVI. yüzyılda görülür. Bu türdeki ilk eser, Hristiyan inancı hakkındaki bir araştırmadır. Bu eserin yazarı, F. Sultan Mehmed’in emri üzerine 1455’te veya 1456 başında önce uzunca sonra daha kısa Yunanca bir metin olarak yazan İstanbul patriği, bilgin GennadiosScholarios’tur. Adı, *Peritashodu tas storlas ton anthropon (Selamete Doğru= İnsanların Kurtuluşu)* olan Yunanca metin daha sonra Veria kadısı olan Ahmet tarafından Türkçeye çevrilmiş ve tercüme Sultan’a takdim edilmiştir (Eckmann, 1991: 22). XVII-XVIII. yüzyıllarda da yazılmış bazı Karamanlıca eserler vardır, basımevlerinin yaygınlaşmasıyla birlikte ise Karaman edebiyatının en parlak devri başlar. Yayımlanmış ilk Karaman kitabı 1718’de, muhtemelen İstanbul’da basılmıştır (Eckmann, 1991: 23). Karaman edebiyatına ait ürünler çoğunlukla Yunanca eserlerden tercüme ve derlemelerdir. Eserlerde dinî ve ahlaki konular ağır basar, dünyevî-sanatsal konular hiç yok gibidir. XVIII. yüzyılda yazılan bütün eserler, dinî edebiyata aittir. Mütercimler ve derleyenler büyük bir gayretle okuyucunun eline Türkçe yazılmış soru-cevap şeklinde dinî bilgiler, dua metinleri, ilahiler, mezamirler, azizler ve şehitlerin biyografiler, vaaz koleksiyonları, mukaddes şehirlere ve ünlü manastırlara ait rehberler vb. eserler vermeye çalışmışlardır. Bu seri, Hristiyan dininin bir el kılavuzu olan *Mesih Dini’nin Gül Bahçesi* adlı eserle açılmıştır (Eckmann, 1991: 23). Müstakil eserlerden başka ayrıca Yunan harfli Türkçe gazete ve mecmualar da vardı. İlk Yunan harfli Türkçe gazete ise 1840’ta İstanbul’da E. Misaelides tarafından kurulan *Gazeta-yı Anatoli*’dir (Eckmann, 1950: 167). Bu çalışmalar - Yunan alfabesi ile yazılmış Türkçe metinler- için Karamanlıca teriminin akademik anlamda ilk kullanımı ise E. Balta’nın araştırmalarına göre 1932 yılında R.D. Dawkins tarafından yayımlanan *Medium Aevum* adlı çalışmaydır (Kaya, 2016: 17).

Karamanlıca yayınlara dair temel bilgiler, Sévérien Salaville ve Eugène Dalleggio tarafından 1958, 1966 ve 1974 yıllarında hazırlanan *Karamanlidika Bibliographie Analytique des ouvrages en langue turque imprimés en caractère grecs* adlı 3 ciltlik katalog ile E. Balta tarafından yeni bulgularla bu kataloglara yapılan 3 ciltlik ekten oluşmaktadır (Şimşek, 2014: 23).

Bu edebî ürünlerde kullanılan dil, birlik göstermemektedir, bu eserlerde bir edebî dilden ve çeşitli ağızlardan söz etmek mümkündür (Özkan, 2013). Karamanlca eserler kullanılan dil bakımından şöyle gruplandırılabilir:

1. Doğrudan doğruya edebî Türkçe ile yazılan eserler. Bunlar aslen Arap harfleriyle yazılmış Türkçe eserlerin Yunan harfli neşirleridir. Ahmet Mithat Efendi'nin bir romanı, Rumlar için hazırlanmış gramer ve sözlükler, XIX. yüzyılın sonu ile ve XX. yüzyılın başlarında Kitab-ı Mukaddes şirketi tarafından yayımlanan Yunan harfli Türkçe *Kitab-ı Mukaddes* tercümelemleri bu gruba girmektedir.

2. Halk ağızı unsurlarıyla, az çok karışık bir yazı diliyle yazılmış eserler:

a. Dili edebî Türkçeye yakın olmakla beraber halk ağızlarına ait bir takım fonetik nitelik taşıyan eserler. Anadolu Hristiyanlarına Yunanca öğretmek amacıyla Türkçe kısmı da Yunan harfleriyle yazılan sözlükler de bu gruba girer.

b. Edebî Türkçeye has özellikleri gösterenler yanında yalnız Karamanlca metinlerde görülen bazı hususiyetleri taşıyanlar: Arapça isim ve sıfatlara +lik, +li, +siz eklerinin getirilmesi, Türkçe ve Farsça kelimelerden Arapça eklerle kelime yapımı gibi.

c. Ağız özelliklerinin diğer gruptakilere göre daha yoğun olarak görüldüğü ancak sözdizimi açısından, Türkçe sözdiziminden büyük farklar taşıyan eserlerdir (Eckmann, 1950: 168).

Karamanlı halk dili ve ona çok yakın bir dille yazılmış eserlerin meydana getirdiği gruba giren eserler, kendi aralarında tam bir birlik göstermemekle birlikte esas itibariyle aynı ağız özelliklerini gösterirler. Anadolu Karamanlı ağızları hakkında araştırma yapan ilk bilim adamlarından biri olan Huart, ele aldığı metinlerin Ankara ağızıyla yazıldığını ileri sürmüştür (Özkan, 2013).

Anadolu'da Karamanlı alfabesiyle yazılan eserler üzerine çeşitli çalışmalar yapılmıştır.² Hâlen çeşitli kütüphanelerde Karamanlı alfabesiyle yazılmış ancak incelemeye konu olmamış eserler de mevcuttur. Çalışmaya konu olan eser, Münih'te Baviera Eyalet Kütüphanesinde A. Or. 92. 1686'da kayıtlıdır. Eserin aynı kütüphanede A. Or. 92. 1687'de de taşbaskı yoluyla çoğaltılmış kopyası bulunmaktadır. Eser, 1873 yılında Matbaa-yı Aramian'da basılmış olup 40 sayfadan oluşmaktadır. Yazarı belli olmayan bu eserin konusu Hristiyanlığa davet çağrısıdır. Eser, ağırlıklı olarak soru-cevap şeklinde düzenlenmiş olup

² Ekin, C. (2019). *Karamanlca (Grek Harfli Türkçe) Kitâbeli Kiliseler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi; Gökkaplan, Y. (2023). *Karamanlca Güzel Ahlak ve Görgü Kuralları Kitabı*, İstanbul: Kesit Yayınları; Altundaş, U. (2016). *Karamanlca Hazreti Yosifin Ömrünün Nakliyeti Adlı Eser Üzerine Dil İncelemesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; Gündoğan, A. (2018). *Karamanlca Aleksandros Makedonali Meşhur Padişahın Nakliyeti Adlı Eserin Transkribi ve Biçim Bilgisi Özellikleri*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; Ataş, O. (2018). *Karamanlca Nasreddin Hoca Kitabı*, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; Sel, P. (2014). *Karamanlca Sıhhetin Sırrı Adlı Eser Üzerine*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi; Şehnaz, Şişmanoğlu, Ş. (2014). *Romanı 'İki Kilise Arasında Bînamaz' Kılmak: Karamanlca Edebi Üretim, Evangelinos Misailidis ve Bir Yarıdeniyazım Örneği Olarak Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş*, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Hristiyanlığa davet çağrısı 2 başlıkta işlenmiştir. 1. başlık: *Halaskar Var mı Benim İçin*. Bu başlık, 3-5. sayfalar arasındadır. 2. başlık: *Senin İçin Bir Halaskar*. Bu başlık, 7-40. sayfalar arasındadır. Bu kısımda *Yesus Hristos kim-dir? Ne sebebe mebni dünyaya geldi? Ne makset için geldi? Nereden dünyaya geldi? Nereye geldi? Nasıl bir dünyaya geldi? Ne halde ömür geçirdi? Hristos ademleri neden helas eder?* sorularıyla kurtuluşun yolu anlatılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. İnceleme

2.1.1. Karamanlı (Grek) Alfabeti

Grek alfabesi, Hristiyanlığın Ortodoks mezhebine bağlı Karamanlı Türkler tarafından XVIII-XX. yüzyıllarda kullanılmıştır. Sınırlı sayıda insan ve dar bir alanda kullanılmış olmasına rağmen, Grek alfabesiyle çok sayıda eser verilmiştir. Lozan Antlaşması maddelerinin yürürlüğe girmesiyle, Grek harfleriyle Türkçe eser yazma geleneği sona ermiştir (User, 2006: 92).

Karamanlı (Grek) Türkçesi Alfabeti ve Latin Harfli Karşılığı			
A, α	A, a	Σ, σ, ς	S, s
Β, β	B, b, p	Σ, ó	Ş, ş
ΔΖ, δζ	C, c	Τ, τ	T, t
ΤΖ, τζ	Ç, ç	Θ, θ	th
Δ̇τ	D, d	ΟΥ, ου	U, u
E, ε	E, e	ΟΥ, óυ	Ü, ü
Φ, φ	F, f	Β, β, β̇	V, v
Γ, Κ, γ, ξ	G, g, ğ, y	Γ̇, γ̇, γ̇, Ϛ, ι̇	Y, yı, yi
Χ, χ	H, h, kh	Z, ζ	Z/ç
H, η	I, ı	Ψ, ψ	ps
Ι, ι, ί, ῖ, ì	İ, i	Σ, Σσ, σ, ς	S, s
K, κ, κ̇	K, k		
Λ, λ	L, l		
M, μ	M, m		
N, ν	N, n		
O, ο, ω	O, o		
Ο, ό, Εò	Ö, ö		
Π, π	P, p		
P, ρ	R, r		

2.1.2. Ses ve Yazım Bilgisi

Bu kısımda Karamanlı alfabesindeki sert ve yumuşak nefes işaretleri, vurgu işaretleri, ünlüler ve ünsüzlerin yazımı, ses olayları ve imla ile ilgili tespit edilen bazı hususlar ele alınmıştır.

2.1.2.1. Sert ve Yumuşak Nefes İşaretleri

Bir kelimenin başlangıcındaki her sesli harf veya çift sesli harf ya sert nefes () ya da yumuşak bir nefes (') alma içerir. Sert nefes alma, sesli harfin soluklaştığını yani bir /h/ sesi varmış gibi telaffuz edileceğini, hafif-yumuşak nefes işareti ise sözcüğün soluksuz okunacağını belirtir (Goodwin, 1892: 9).

Eserde yumuşak nefes işaretleri kullanılmış olup sert nefes işareti tespit edilememiştir: ἐτμῆχ “etmek” (5/4), ἸΑλλᾶχ “Allah” (9/8), ὄνοὸ “onun” (9/9)

Çift işaretle ünlünün gösterildiği kelimelerde, yumuşak nefes işaretinin ikinci harfe kaydığı görülmektedir: Εὐλόουμτῆν “ölümden” (4/14), Εὐὶλῆ (17/25), Οὐμίτ “ümid” (24/2)

2.1.2.2. Vurgu İşaretleri

Kelimede bir hecenin ötekilerden daha güçlü söylenmesine kelime vurgusu denir. (Özkan, 2001: 119). Grek alfabesinde vurguyu işaretleyen harfler bulunmaktadır. Yunancada kullanılan vurgu (accent) işaretleri üç tanedir: tiz vurgu (yükselen vurgu), (´) işaretiyle; pes vurgu (alçalan vurgu), (˘) işaretiyle ve inceltme-uzatma vurgusu, (ˊ) işaretiyle gösterilmektedir (Goodwin, 1892: 25).

Metinde genellikle tiz (´) ve pes (˘) vurgu işaretlerine rastlanmaktadır: vè “ne” (11/19), σῆϊ “sey” (12/25), χῆρ “her” (16/4), Ζίρα “zira” (16/1), σὸν “son” (21/4), Πᾶνα “banà” (27/1), πᾶσῶ “başla” (30/1). Bir kelimedede ise inceltme-uzatma vurgusuna rastlanmıştır: Ἰησοῦς “Yesus” (4/10)

2.1.2.3. Ünlüler

Ünlülerin Yazımı

/a/ Ünlüsünün yazımı

Metinde /a/ sesi Α, Ἀ, Ἄ, Ἅ, α ᾶ, ᾷ, Ᾱ, Ὰ karakterleriyle gösterilmiştir: Γυᾶζ “yaz” (3/1), χαστανῆν “hastanın” (3/1), ἸΑλλᾶχ “Allah” (3/10), βᾶρ “var” (3/8), ᾶζιμ “azim” (3/6)

/e/ Ünlüsünün yazımı

Metinde /e/ sesi Ε, ε, ἔ, ἐ, ἐ karakterleriyle gösterilmektedir: τεεσιρ “teesir” (3/6), ἐλ “el” (3/13), ἰλῆ “ile” (3/6), Ἰεῖ “ey” (7/14), ἐτέρ “eder” (9/17), ἔτμεμισ “etmemiş” (10/3)

/ı/ Ünlüsünün yazımı

Metinde /ı/ sesi Η, η, ἦ karakterleriyle gösterilmiştir: γυαρτῆμ “yardım” (10/9), γυαρτῆμα “yardıma” (12/3), καρῆ “karı” (8/26), ΜΗ “mı”, χαζῆρτῆρ “hazır-dır” (32/16)

/i/ Ünlüsünün yazımı

Metinde /i/ sesi Ι, Ι, ι, ἰ, ἱ, ἰ karakterleriyle gösterilmiştir: ἰνανᾶν “inanan” (4/2), ἰλλα “illa” (4/5), Ἰντζῆλῖν “İncil’in” (4/7), ἐἰλετῆγμτῆ “eylediğimde” (4/19), τετῆ “dedi” (3/12)

/o/ Ünlüsünün yazımı

Metinde /o/ sesi Ὀ, ὀ, ὀ, ὀ, ὄ, ὄ, ω karakterleriyle gösterilmiştir: ὀτασηνα “odasına” (3/2), Ὀνοὸν “onun” (3/13), ὄλμαγια “olmaya” (4/2), σόνγπα “sonra” (8/13), σταυρὸς “stavros” (8/26), Ἰωσηφι “Yosif’i” (37/3)

/ö/ Ünlüsünün yazımı

Metinde /ö/ sesi Εὐ, Ο, ὀ, ὄ, ὄ karakterlerle gösterilmiştir: ῥομὸνρ “ömrü” (10/22), χῶρμεγῖπ “görmeyip” (11/26), σοῦλεσερεῖχ “söyleşerek” (15/1), σοῦλερεῖ “sözleri” (4/7), Εὐλόουμτεν “ölümünden” (4/14), Τζὸχ “çok” (4/17)

/u/ Ünlüsünün yazımı

Metinde /u/ sesi ΟΥ, ου, οὐ, οὔ karakterleriyle gösterilmiştir: ὀλουμμαῖ “olunmaz” (8/5), ῥΟουὐν “onun” (4/13), ὀλουσοῦ “olmuşu” (4/22), Ἰησοῦς “Yesus” (4/10)

/ü/ Ünlüsünün yazımı

Metinde /ü/ sesi ΟΥ, ὀὐ, ὀυ karakterleriyle gösterilmiştir: ἰτζὸν “içün” (8/3) τῶννα “dünya” (4/5), ἰὸν “gün” (8/14), ΚΟΥΝΑΧΚΙΑΡΛΑΦ “GÜNAHKÂRLARI”

2.1.2.4. Ünsüzler

Ünsüzlerin Yazımı

/b/ ve /p/ Ünsüzlerinin yazımı

Metinde /p/ sesi Π, π, π karakterleriyle /b/ sesi ise Π, π karakterleri gösterilmiştir: Που “bu” (8/12), πῖρ “bir” (8/26), ἐτῖπ “edip” (9/1), καπλανμηῖ “kaplanmış” (10/20), Παῦλος “Paulos” (9/8)

Metinde zarf-fiil eki -(X)p'nin, b (π) karakteri ile gösterildiği de görülmüştür: ἐτῖπ “edip” (9/1), τολοῦπ “dolup” (4/11)

/c/ ve /ç/ Ünsüzlerinin yazımı

Metinde /c/ sesi ΔΖ, τῡ karakterleriyle /ç/ sesi ise ΤΖ, τῡ ile karşılanmıştır: ἰτζὸν “içün” (8/3), τῡεπῡανελερεῖ “cebhaneleri” (11/23), τῡερε “çare” (11/26), τῡισμανῖτῡε “cismanice” (12/16)

/d/ ve /t/ Ünsüzlerinin yazımı

Metinde /d/ sesi Τ, τ karakterleriyle /t/ sesi ise Τ, τ ile gösterilmektedir: χαλῡε “halde” (10/22), γατῡ “yatdı” (10/24), τῡετ “derd” (10/25), ταῡμ “taam” (11/4), Τῶννα “dünya” (9/11). Δ, δ karakterinin metinde yalnızca Yunanca özel isimlerin yazımında kullanıldığı görülmüştür: Δαδῖδῖν “David” (27/4)

/g/ ve /k/ Ünsüzlerinin yazımı

/g/ ve /k/ sesi metinde Γ, Κ, γ, ἰ, χῡ karakterleriyle gösterilmektedir. Metinde γ karakteri aynı zamanda /ğ/ ve /y/ seslerini karşılamak için de kullanılmıştır: Κατολῡ “Katolik” (8/9), Γιαραμαῖ “Yaramaz” (10/19), Γῖνε “Gine” (11/14), σόνγρα “songra” (10/17), ἰεῡτῡ “geldi” (10/15), Κῶνναχῡ “Günaha” (18/4), τεγῡ “değil” (12/26), ἰῶνναχῡρ “günahkâr” (3/9)

/l/ Ünsüzünün yazımı

Metinde /l/ sesi Λ, λ karakterleriyle gösterilmiştir: τεγῡ “değil” (12/26), ἰεῡτῡ “geldi”, Λῡκναουν “Loknaun” (11/19)

/m/ Ünsüzünün yazımı

Metinde /m/ sesi M, μ karakterleriyle gösterilmiştir: Μούλχαζά “mülhaza” (7/10), ταάμ “taam” (11/4), ἑζισμανίτζε “cismanice” (12/16)

/n/ Ünsüzünün yazımı

Metinde /n/ sesi N, ν karakterleriyle gösterilmiştir: σόνγρα “songra” (10/17), καπλανμηό “kaplanmış” (10/20), Νίτζε “Nice” (15/4)

/r/ Ünsüzünün yazımı

Metinde /r/ sesi P, ρ karakterleriyle gösterilmiştir: Ράπτι “Rabb” (26/26), βάρ “var” (39/20), σόνγρα “songra” (10/17), Γιαραμάζ “Yaramaz” (10/19)

/s/ ve /ş/ Ünsüzlerinin yazımı

Metinde /s/ sesi Σ, σ, ς karakterleriyle /ş/ sesi ise Σό, ό karakterleriyle gösterilmiştir: σόζ “söz” (37/3), σόνγρα “songra” (10/17), Παῦλος “Paulos” (9/8), Σσό “Şu” (34/1), όλμουσό “olmuşu” (4/22), Σέν “Sen” (33/23)

/v/ Ünsüzünün yazımı

Metinde /v/ sesi B, β, ὀ karakterleriyle gösterilmiştir: βάρ “var” (3/8), Ἐῶῶετ “envet” (14/4), Βῆ “ve” (14/10)

/y/ Ünsüzünün yazımı

Metinde /y/ sesi Γι, γι, γ, ι, ῖ karakterleriyle gösterilmiştir: ἔϊλετιγμτῆ “eylediğimde” (4/19), Γιαραμάζ “Yaramaz” (10/19), Γιαταγηνήν “Yatağının” (3/3), γιανηνά “yanına” (3/2), γαρτίμ “yardım” (10/9), τόνυαγια “dünyaya” (4/4), Τόῶπεγῆ “tönbeve” (22/7)

/z/ Ünsüzünün yazımı

Metinde /z/ sesi Z, ζ karakterleriyle gösterilmiştir: Ζενχίν “Zengin” (22/26), Γιαραμάζ “Yaramaz” (10/19), Μούλχαζά “mülhaza” (7/10), σόζλεπὶ “sözleri” (4/7)

/th/ Ünsüzünün yazımı

Metinde /th/ ses grubu Θ, θ karakterleriyle gösterilmiştir: Τιμόθεος “Timotheos” (20/2), Θώμας “Thomas” (14/26)

/ps/ Ünsüzünün yazımı

Metinde /ps/ ses grubu Ψ, ψ karakterleriyle gösterilmiştir: λείψανα “leipsana” (8/12)

2.1.2.5. Diğer Yazım Özellikleri

1-Bazı ünsüzler çift olarak yazılmasına rağmen tek ünsüzle telaffuz edilir: Ἰνκίτερρα yazılışı “İnkilterra” okunuşu “İnkiltera” (34/19), Σσόῶ yazılışı “Şşu” okunuşu “Şu” (34/1)

2-Bitişik yazılması gereken bazı ekler ve kelimeler ayrı yazılmıştır. Bu durum özellikle -dir ekinde görülmektedir: χαζήρτίρ “hazır-dır” (32/16), πῖρῶζ “bir-az” (3/5), ἄφῶῆτῆρ “afveder”(3/11)

3-Arapça kurallara göre harf-i tarif ile yapılan tamlamalarda ilk kelime (tamlanan) ötreli okunur, ikinci kelimenin başındaki harf-i tarifi elifi okunmaz. Lam harfinin okunuşu ise ikinci kelimenin ilk harfinin şemsi/kameri oluşuna göredir: rūḥu'l-ḳuds (ruh el-kuds), Risâletü'n-Nushiyye (Risâlet el-Nushiyye) gibi. Fakat metinde Arapça kurallara göre yapılan bu tür tamlamalarda her bir tamlama unsuru ayrı ayrı verilmiştir. Ör: ΡοὺχῆλΚουτῶ “Ruh el kuds” (3/14)

4-Farsça kurallara göre oluşturulan izafet kesresi ile yapılan tamlamalarda izafet kesresinin herhangi bir işaretle ayrılmayıp önceki kelimeyle bitişik yazıldığı görülmüştür: Κιτῶτη Σεριφ “Kitab-ı Şerif” (24/4)

5-Ünsüzlerin gösteriminde nokta ile ayırt dilen karakterler büyük harflerde noktanın kullanılmaması sebebiyle noktasız şekilde gösterilmiştir: ΣΙΜΤΙ “ŞİMDİ” (32/20), Σεμαδι “Semavi” (32/3)

6-Arapça ve Farsçadan dilimize giren ince /g/ ve /k/ ünsüzlerinden sonra gelen ve düzeltme işaretiyle gösterilen (dükkân, hikâye, tezgâh vb.) /a/ ünlüsü, metinde ıa karakteriyle gösterilmiştir: ḳouναχῶρ “günahkâr” (3/9)

2.1.2.6. Ses Olayları

2.1.2.6.1. Ünlülerle İlgili Ses Olayları

Kalınlık-incelik uyumu

Metinde genel itibariyle kelimeler, kalınlık-incelik uyumuna girmekle birlikte bazı kelimelerde ve eklerde uyum dışı kullanımlar da görülmektedir. İsimden isim yapan +lu, vasıta eki +le, çokluk eki +ler, yönelme durumu +e, zarf-fiil eki -(y)u, bildirme eki -im, iyelik üçüncü teklik şahıs eki +I bu eklerdendir: avazle (16/22), faziletlu (25/4), hiybetlu (18/1), misillu (28/11), olmanle (28/19), Yesus'un-im (15/7), saadetlu (8/3), deruninde (4/11), saadetlu (10/12), anlerden (8/13), deyu (7/12), vatanına (20/25), beru (14/8), letafetlu (24/1), zamanler (20/5)

Düzlük-yuvarlaklık uyumu

Metinde genel itibariyle bu uyum görülmekle birlikte bazı eklerin uyum dışı kullanımları da tespit edilmiştir. Bildirme eki +dİr ve +Im, iyelik üçüncü teklik şahıs eki +I, isimden isim yapan +IU bu eklerdendir: yokdır (3/10), deruninde (4/11), saadetlu (10/12), Yesus'un-im (15/7), hükmi (11/8), sevgülü (14/2)

Ünlü Düşmesi

Kelimenin bünyesinde bulunan bir ünlünün çeşitli sebeplerle erimesi olayıdır.

Türkçe kelimelerde düşme:

-ı > -ø-: bırakan > brakan (3/6), ağız+ından > ağzından (8/23)

-i > -ø-: beniz+e-r > benzer (10/1), kölige > kölge (13/25)

-u > -ø-: oğul+u > oğlu (7/12), koyun+u > koyunu (8/25)

Alınma kelimelerde düşme:

-a- > -ø-: Ar. mülhaza > mülhaza (7/10)

-i- > -ø-: öz. is. İngiliz > İngiliz (11/20)

Bugün ünlü düşmesinin görüldüğü bazı kelimelerde ise metinde bu düşme görülmemektedir: yalnız (14/14)

Ünlü Daralması

Kelimenin bünyesinde bulunan geniş bir ünlünün dar bir ünlüye dönmesidir.

-a- > -e- Ar. muhtasaran > muhtasaren (9/5)

-a- > -ı-: katında > kıtında (24/7)

-e- > -i-: epeyce > epiyce (4/13), Ar. heybetlü > hiybetlu (18/1)

Ünlü Düzleşmesi

Kelimenin bünyesinde bulunan yuvarlak bir ünlünün düz bir ünlüye dönmesidir.

-u- > -a-: dokundı > dokandı (8/20)

Ünlü Genişlemesi

Kelimenin bünyesinde bulunan dar bir ünlünün geniş bir ünlüye dönmesidir. Metinde bu ses olayı Türkçe kelimelerde görülmektedir.

-ê- > -e-: yèyen > yeyen (29/3)

i- > e-: inen > enen (8/20)

u- > o-: ugratdı > oğratdı (19/1)

Ünlü Türemesi

Kelimenin aslında bulunmayan bir ünlünün sonradan ortaya çıkmasıdır. Metinde bu ses olayı alınma kelimelerde görülmektedir.

-ø- > -ı-: Ar. vakt > vakıt (12/6)

-ø- > -i-: Ar. fidye > fidiye (19/2), Far. derd-mend > derdimend (13/2)

-ø- > -ü-: Ar. ömr > ömür (10/22), Ar. şükr > şükür (4/16)

Bugün, ünlü türemesi görülen bazı alınma kelimelerin aslına uygun olarak yazıldığı, bu kelimelerde türemenin olmadığı tespit edilmiştir: nakl (14/20), vasf (8/5), stavroz (8/11), şeklde (10/16)

Ön Damaksillaşma

Kelimenin bünyesindeki kalın bir ünlünün ince bir ünlüye dönmesidir.

-a- > -e-: Ar. maksad > makset (11/7)

ı- > i-: manan > inanın (4/2)

Art Damaksillaşma

Kelimenin bünyesindeki ince bir ünlünün kalın bir ünlüye dönmesidir.

-i- > -ı-: Ar. ahir > ahır (20/4), Ar. asi > ası (11/20)

-e > -a: Rum. kilise > kilisa (20/5), ben-e > bana (14/1), Far. haste > hasta (20/18), Ar. nezaret > nazaret (13/8)

2.1.2.6.2. Ünsüzlerle İlgili Ses Olayları

Ünsüz uyumu

Türkçede ötümsüz-tonsuз ünsüzle biten kelime kök ya da gövdesi ötümsüz-tonsuз ünsüzle; ötümlü-tonlu ünsüzle biten kelime kök ya da gövdesinin ötümlü-tonlu ünsüzle başlayan bir ek alır. Bu kural, ünsüz uyumu olarak adlandırılır. Metinde bu uyum genel olarak işlemekle birlikte ünsüz uyumuna aykırı kullanımlar da tespit edilmiştir: dikdi (3/3), yasdıktan (3/4), geçmiş-dir (4/15), vakıtdan (4/17), layık-dır (7/2), etdikleri (8/2), gökden (8/20), gökde (9/15), kitabdan (5/3), tarafdan (11/25), yaklaştıklarını (12/8), düşgün (18/12), işitdiğim (21/22), uyumakda (20/18), düşmekde (12/1), etdiler (12/6), helasda (12/12), dedikten (14/1), tesir etdiler (4/8)

Tonlulaşma

Tonsuz ünsüzün çeşitli nedenlerle tonlu bir ünsüze dönmesi olayıdır. Türkçede bu ses olayı genellikle tonsuz ünsüzle biten bir kelime, ünlüyle başlayan bir ek alınca iki ünlü arasında kalan tonsuz ünsüzün tonlulaşması neticesinde gerçekleşir.

-ç- > -c-: genç+e > gence (12/22), ihtiyaç+ım > ihtiyacım (8/24)

-k- > g-: gök+e > göğe (4/17), döşek+inde > döşeğinde (4/18), kulak+ına > kulağına (8/20), ferah+lığının > ferralığının (12/21), değnek+in > değneğin (14/1), padişahlık+ı > padişahlığı (20/1), olduk+umdan > olduğumdan (5/1), olunmak > olunmag (18/17), şapka > şapga (23/12)

-p- > -b-: kalp+i > kalbi (4/10),

-t- > -d-: unutulmaz > unudulmaz (3/5)

Metinde bazı kelimelerin kaynak dildeki şekliyle yazıldığı görülür: Far. derd (10/24)

Tonsuzlaşma

b- > p-: Far. bazar > pazar (13/7)

Bazı alınma kelimeler aslına uygun olarak yazılmış, tonlu şekli korunmuştur: sebeb (10/8), kayıb (4/22), feryad (12/4)

Ünsüz Düşmesi

Metinde alınma kelimelerde ünsüz düşmesi görülmektedir: Ar. ziyaret > ziaret (4/19), Ar. tesmiye > tesmie (9/9)

Ünsüz Türemesi

Metinde bir örnekte kelime başında ünsüz türemesi tespit edilmiştir.

ø- > v-: ur- > vur- (23/16)

Ünsüz Değişmesi

Sızıcılışma

Genellikle süreksiz ünsüzlerin sızıcı bir ünsüze dönmesi olayıdır.

-k- > -h-: akşam > ahşamlayın (13/20), yoksa > yohsa (22/12)

Akıcılışma

Patlayıcı veya sızıcı bir ünsüzün çeşitli sebeplerle akıcı bir ünsüze dönmesi olayıdır.

-ğ- > -y-: göğün > göyün (11/1), öğünürüz > öyünürüz (24/9)

Süreksizleşme

Sürekli bir ünsüzün çeşitli sebeplerle süreksiz bir ünsüze dönmesidir.

-j- > -c-: Far. müjde > mücde (4/9)

Ünsüz Tekleşmesi

Kelimenin aslında bulunan çift ünsüzün tek ünsüze dönmesi olayıdır.

-ll- > -l-: Ar. müteallik > mütalîk (5/3)

Ünsüz İkizleşmesi

Türkçede alınma kelimelerde özellikle iç seslerde bulunan bir ünsüzün tekrarlanması olayıdır.

-d- > -dd-: Ar. tesadüf > tesaddüf (8/16)

-r- > -rr-: Ar. ferah > ferrah (12/21)

Ünsüz Benzeşmesi

Benzeşme, kelime içindeki bir ünsüzün başka bir ünsüzü kendine benzetmesidir. Benzeşme ilerleyici ve gerileyici olmak üzere iki şekilde gerçekleşir. Metinde ilerleyici benzeşme örneği tespit edilmiştir.

-nl- > -nn-: anlamak > annamak (24/1)

Kaynakça

- Akkaya, M. (2005). “Hristiyan Türklerden Karamanlılar”, *Karaman Tarihi ve Kültürü III* içinde (613-702), Karaman: T.C. Karaman Valiliği /Saray Holding Yayınları.
- Altundaş, U. (2016). *Karamanlıca Hazreti Yosifin Ömrünün Naklieti Adlı Eser Üzerine Dil İncelemesi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Anhegger, R. (1985) Evangelinos Misailidis’in “Temaşa-i Dünya” Adlı Kitabı ve Türkçe Konuşan Ortodokslar Sorunu, *5. Milletlerarası Türkoloji Kongresi Türk Edebiyatı Tebliğler* içinde (s. 15-24). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Anhegger, R. ve Günyol, V. (1988). *Evangelinos Misailidis Seyreyle Dünyayı (Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş)*. 2. bs. İstanbul: Cem Yayınları.
- Ataş, O. (2018). *Karamanlıca Nasreddin Hoca Kitabı*, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Eckmann, J. (1950), Anadolu Karamanlı Ağızlarına Ait Araştırmalar I. *Phonetica*, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi VIII*, s. 165-200.
- Eckmann, J. (1991), *Karaman Edebiyatı, Türk Dünyası Edebiyatı I*, (Yayına hazırlayan: Halil Açıkgöz), İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Ekin, C. (2019). *Karamanlıca (Grek Harfli Türkçe) Kitâbeli Kiliseler*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Goodwin, W. W. (1892), *Greek Grammar*, Boston: Ginn&Company.
- Gökkaplan, Y. (2023). *Karamanlıca Güzel Ahlak ve Görgü Kuralları Kitabı*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Gündoğan, A. (2018). *Karamanlıca Aleksandros Makedoniali Meşhur Padişahın Nakliyeti Adlı Eserin Transkribi ve Biçim Bilgisi Özellikleri*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Kaya, P. (2016), *Karamanlı Türkçesi Üzerine Dil Çalışması: “Yenovefa Hikayesi” (Çeviri Yazı - Dil İncelemesi - Dizin)*, Hacettepe Üniversitesi, Doktora Tezi.
- Kaya, P. (2016). *Karamanlı Türkçesi Üzerine Dil Çalışması: “Yenovefa Hikayesi” (Çeviri Yazı - Dil İncelemesi - Dizin)*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Özkan, M. (2001), *Türkçenin Ses ve Yazım Özellikleri*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Özkan, N. (2013), Karamanlı Türkçesi ve Orta Anadolu Ağızlarının Karşılaştırmalı Ses Bilgisi Ünlüleri, *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2013 (1), s. 1-27. [https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/143399 erişim tarihi: 02.05.2024]

- Sel, P. (2014). *Karamanlıca Sıhhetin Sırrı Adlı Eser Üzerine*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Şimşek Şişmanoğlu, Ş. (2014), *Romanı 'İki Kilise Arasında Bî-namaz' Kılmak: Karamanlıca Edebi Üretim, Evangelinos Misailidis ve Bir Yeniden Yazım Örneği Olarak Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefâkeş*, Boğaziçi Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- User, H.Ş. (2006), *Başlangıcından Günümüze Türk Yazı Sistemleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Metin

**SENİN İÇÜN
BİR HELASKÂR**

İSTANBOL
MATBAA-YI ARAMIAN
1873

HELASKÂR
VAR MI
BENİM İÇÜN?

[3]

(1) Yaz mevsiminin ibtidasında, bir gün bir hastanın (2) yanına çağrılıp odasına girdiğimde hasta (3) gözlerini bana dikdi. Yatağının yanına varıp (4) oturduğumda kendisi de başını yasdıktan (5) bir-az yokarı kaldırıp kalbime unutulmaz (6) bir teesir brakan azim iztirab ile “Efendim, (7) sana reca ederim kerem edip bana çabuk söyle, (8) benim için bir helaskâr var mı? İşte ben (9) ölüyorum, büyük bir günahkâr olduğumdan (10) korkarım ki benim için helas yok-dır. Allah (11) bana afv-eder mi? Ah! Benim için bir helaskâr (12) var mı? Bunu bilmeye gayet arzu ederim.” dedi. (13) Onun iztirabımı bir-az teskin etdikden songra, (14) Ruh el-Kuds’un yardımına sığınarak “Allah

[4]

(1) dünyayı bu kadar sevdi ki kendi biricik oğlunu (2) verdi, ta ki ona her inanan zayi olmaya, illa (3) ebedi hayata malik ola. Zira Allah kendi oğlunu (4) dünyaya göndermedi ki dünyayı hüküm ede, (5) illa dünya onun vasıtası ile helas bula.” (6) Kelamları ile ona helas tarikini göstermeye çalışdım. (7) İncil’in bu hayat-bahs sözleri onun (8) yaralı yüreğine belasan³ misillü tesir etdiler. (9) Kendisi de bu büyük şazlık mücdesini kabul (10) edip Rabb Yesus’a iman getirdi ve kalbi vasf (11) olunmaz bir mesruriyetle dolup deruninde vakı (12) olan bu azim tebeddülâtı sairlerine dahi fiilen (13) göstermeye epiyce bakdı, oldu. Onun son sözleri (14) şunlar idi: “Ölümden korkmam, onun dikeni (15) geçmiş-dir. Rabb’ımız Yesus Hristos’un vasıtası (16) ile bana galebeyi veren Allah’a şükr olsun. (17) Az vakıtdan göğe gideceğim.” Çok defa hastalara (18) ve derdlilere ve ecel döşeğinde yatan (19) biçarelere ziyaret eylediğimde “Benim için bir (20) helaskâr var mı?” Sualını sık sık işidip bu (21) makule niçe zevallıların kendi helasları için (22) yalnız “kayıb olmuşu arayıp ve helas etmeye” (23) gelene mütevekkil olmaya kılğuzlandıklarını (24) görerek şaz olmuşum.

(25) “Benim için bir helaskâr var mı?” Sualının (26) gayet mühim ve herkes için lazımlı bir sual

[5]

(1) idiğine kanmış olduğumdan “Yesus Hristos’a (2) olan iman vasıtası ile bizi helasa alim eden” (3) kitabdan bu meseleye mütalık talimatı alıp (4) ilan etmek niyetinde-im.

(5) Heman Ruh el-kuds gerek müellifi ve gerek (6) bu resaleyi okuyanları Yesus Hristos’un vasıtası (7) ile her hakikata ve hayat-ı ebediyeye delalet (8) eyleye.

³ pelesenk ağacı

[7]

SENİN İÇÜN BİR HELASKÂR

(1) Bu söz emin ve her vechle kabul (2) olunmaya layık-dır ki Yesus Hristos (3) dünyaya günahkârları helas (4) etmeye geldi.

(5) A. TİM. a. 15⁴

(6) Hristos'un dünyaya gelmesi hususunda gökden (7) verilen mücde şu-dır: "Allah bize ebedi (8) hayat ihsan eyledi ve bu hayat onun oğlunda-dır." (9) Acaba bu haberin gerçek olması (10) hakkında şimdi şübhe eder misin? Mülhaza eyle ki (11) "Allah'a inanmayan onu yalancı etmiş-dir. (12) Zira Allah'ın kendi oğlu hususunda eylediği (13) şehadete inanmamış-dir." Bu söz vaka acayib (14) bir söz-dir amma bila-şübhe gerçek-dir. Ey (15) dostum, eğer dünya üzerinde senden gayrı bir günahkâr (16) bulunmasa idi. Bu söz doğrudan doğruya (17) sana raci-dirdeyu nice düşünebilir

[8]

(1) idin ise şimdi dahi aynı onun gibi düşünebilirsin. (2) Milyonlarca canlar o söze iman etdikleri halde (3) saadetli olup gök için hazırlandılar. (4) Şimdi dahi milyonlarca canlar ümidlerini o söz (5) üzerine koyup kalbleri vasf-olunmaz şazlık (6) ve selamete malik olmuş-dur. "Bu söz emin ve (7) her vechle kabul olunmaya (8) layık-dır." Bir-az vakit evvel İrlanda'da bir (9) fakir Katolik karının kendi canının helası hususunda (10) büyük kaygusu olarak papaz Kuddas-ı (11) Şerif (liturgia), stavroz azizlerin eseri (12) (leipsana), ve bu (göna) çok şeylere müracaat eyledikten (13) songra anlerden hiçbir çare bulmadığını (14) görüp meyus olmuş idi. Bir gün Hristos'un (15) emin vaizlerinden birisi bu fakir karıya (16) tesaddüf ederek Yesus Hristos'un çaba ve teknil (17) helası hususunda onunla konuşup "Allah'ın (18) oğlu Yesus Hristos'un kanı bizi her (19) günahdan pak eder." dedi. Bu kelimeler karının (20) kulağına gökden enen bir seda gibi dokanıp "Bu (21) söylediğin gerçek mi-dir?" deyu sual etdi. Vaiz (22) "evvet bila-şübhe gerçek-dir zira Allah'ın (23) ağzından çıkan kelam-dır." deyu cevap verdi. (24) Karı, "Öyle ise benim buna artık ihtiyacım (25) kalmadı." deyip ve elini koynuna sokarak odundan (26) bir stavroz çıkarıp vaize verdi. Bu karı

[9]

(1) Allah'ın kelamını kabul edip iman getirerek (2) helasa nail oldu.

(3) Yesus Hristos dünyaya geldi. Ne sebebe mebni (4) dünyaya geldi meselesini ele almazdan Yesus (5) Hristos kim-dir? Sualını muhtasaren izah edelim. (6) Yoannis Evaggelistis onu şöyle vasf eder. (7) "İptidada idi kelam, ve kelam Allah'ın kıtında (8) idi ve kelam Allah idi." Paulos Resul (9) de onu "tende zahir olmuş Allah" tesmie eder. (10) İmdi Hristos nihayetsiz ilme, kudrete, bilgiye (11) eylik ve gerçekliğe malik-dir. Dünyayı ve her (12) onda olan şeyleri yaratan O-dur. Alemi hüküm (13) ve idare edip her şeyi kendi kuvvetinin sözü ile (14) tutan O-dur. Bize hayat ve her şeyi ihsan eden (15) O-dur. Allah olduğu halde gökde (16) ve

⁴ Yeni Ahid, 1. Timoteos 1/15

yerde etrafımızda bizden yokarı ve aşağı olan (17) mahallerde kendi istediğini icra eder. Fakat Yesus (18) Hristos yalnız Allah olmayıp insan (19) dahi olmasıyla “Adem Yesus Hristos” tesmie olundu. (20) O, Allah ile birleşmiş insan-dır. Demek-dir (21) ki O hakikat, Allah olduğu misillü (22) hakikat insan dahi olarak insaniyeti cihetiyle (23) her derd ü elemimizde bize hem-derd olabilip ve (24) nihayetsiz muhabbetin u inayetin Allah’ın olması (25) cihetiyle de bizim her göna ihtiyacatımızı (26) doldurabilir. “Kendisi (Yesus Hristos) günahdan

[10]

(1) mada her şeyde bize benzer oldu.” Bizim (2) başımıza gelen hiç-bir derd ü elem yok-dur (3) ki Yesus bizzat onu hiss-etmemiş ola. İmdi (4) bu göna hallerde O, bize yardımcı, tesellici (5) ve bizimle hem-derd olmaya kadir-dir. “Zira (6) zaifliklerimize hem-derd olmaya kadir olmayan (7) baş kahinimiz yok-dur.” “Zira kendisi tecrübeye (8) düçar olup elem çekmiş idiği sebebden tecrübe (9) çekenlere yardım etmeye kadir-dir.”

(10) Dünyaya geldi. Nerden? İzzetin ve saadetin (11) meskânından, Allah’ın tahtından, pederin koynundan, (12) melaikenin ve saadetli ruhların şirketinden.

(13) Nereye geldi? Dünyaya. Kendine adu olup (14) şeriatlarını paymal eden ve ayan aşikâr kendine (15) asıllık eden bu nankör dünyaya geldi. Kendi (16) vasıtası ile mukaddema aziz ve güzel bir şekilde (17) yaradılıp songra günahla murdarlanarak bozukluğun (18) ve derdlerin mekânı olan bir dünyaya (19) geldi. Yaramaz ademlerin mekânı olup anlerin (20) mezarları ile kaplanmış olan bir dünyaya (21) geldi.

(22) Ne halde ömür geçirdi? İnsaniyetin (23) en edna halini seçti. O’nun ataları fakir idiler. (24) Beşik yerine yemlikde yatdı. “Ademlerden (25) tahkir olundu, yüzdenden brakıldı, derd ve elem

[11]

(1) sahibi oldu.” “Tilkilerin inleri ve göyün kuşlarının (2) yuvaları var amma adem oğlunun (3) başını dayayacak bir yeri yok.” idi.

(4) Ekseriye bir ahbap hanesinde taam edip rahat (5) ettiği misillü vefatında dahi bir ahbap (6) mezarında defn olundu.

(7) Ne makset için geldi? Günahkârları (8) helas etmek için geldi. Hükmi azap ve helak (9) etmek için dahi gelebilir idi fakat O’nun dünyaya (10) gelmesinin maksedi bu değil idi. “Allah kendi (11) oğlunu dünyaya göndermedi ki dünyayı hüküm (12) ede. İlla dünya O’nun vasıtası ile helas ola.” (13) Hristos kendisi “Ben dünyayı hüküm etmeye gelmedim (14) ancak dünyayı helas etmeye.” der. Gine (15) kendi dostlarını değil ancak düşmenlerini helas (16) etmeye geldi. “Biz daha günahkâr iken Hristos (17) bizim için öldü.”

(18) “Helas etmeye geldi, helas! Bu kelamın manası (19) ne-dir? Bunun cevabını Loknaun⁵ Kalesi’nde (20) Hintli asıllara şecaatle karşı koyan İngiliz (21) muhafız askerleri versin. Bunlar mezkur (22) kalede çok sıkıntıda bulunup her gün haricden (23) muavenet beklerler

⁵ İslam Ansiklopedisi Leknev maddesi

idi. Cephaneleri tükenip (24) artık dayanmaya takatları kalmamak derecesinde (25) olarak bir taraftan arkadaşları ölmekte (26) kendiler dahi kurtulmaya bir çare görmeyip

[12]

(1) meyusiyete düşmekte iken bir bölük İngiliz (2) askerinin yakın mahallerde olup birkaç (3) saat songra yardıma yetişeceğinin haberini aldılar. (4) Bu haberi aldıklarında Allah'a feryad (5) edip cesaretlendiler ve yeniden kesb eyledikleri (6) kuvvet ile kaleyi muhafaza etdiler. Bir-az vakit (7) songra yarı gece kendi helas edicilerinin (8) sesini alıp onların yaklaştıklarını gördüklerinde (9) büyük bir tehlikeden azat olanlara (10) mahsus olan bir bağıriş ile "kurtulduk, (11) kurtulduk" çağırdılar.

(12) Hristos ademleri neden helas eder? (13) Hristos'un bahş eylediği helasda her türlü berekat (14) var.

(15) Mesela hükmden helas eder. "Hristos, (16) Yesus'da olup cismanice yaşamayanlara (17) hüküm ü azap yok-dur." "Biz iman ile sadıklanarak (18) Rabb'imiz Yesus Hristos'un vasıtası (19) ile Allah'ın yanında selametimiz var." İrlanda'da (20) yeni tevbeyle gelmiş olduğundan nail olduğu (21) vasf olunmaz saadet için ferrahlığının (22) yüzünde gösteren bir gence "Seni bu kadar saadetli (23) eden ne-dir?" deyu sual olundu ise (24) genc "Ben Hristos'u buldum ve o beni helas (25) eyledi. Eğer bu şey bir ademi saadetli etmeye kâfi değil ise ya ne (26) kâfi olabilir?" dedi.

[13]

(1) Evvet, Hristos ademin kalbinde gelecek izzetin (2) ümidini sabit ve derdimend canı müferrih kılıp (3) dünyanın en karanlık mahallerini münevver (4) eder.

(5) Hristos, ademi ölümün korkusundan (6) da helas eder. Hristos, Hindistan hastanelerinin (7) birinde bir hasta çocuk bir pazar günü kendine (8) nazaret eden bir hatuna "Bilir-misin, bu bütün (9) sabah üzerine düşünüyor idim." deyu sual (10) eyledikde kadın "Nice çabuk Hristos'u göreceksin (11) deyu belki düşünüyor idin." dedi. "Evvet (12) düşünüyor udum ki vaka fakir ve hasta olduğum (13) için bu hastaneye getirilip etrafımızda (14) olan bir-takım yaramaz ademlerin münasibetsiz (15) söhbetinden taciz olarak bu pazar (16) gününe başladım lakin gece olmazdan vatanımda (17) bulunacağım. İşte nihayeti olmayacak (18) bir ebedi mukaddes günü başlamışım zann-etmem (19) ki bundan songra bu dünyada bir gün daha (20) yaşayacağım." dedi. Kadın, ahşamlayın yine (21) onun yanına gidip çocuğu gözleri kapalı (22) yatağının içinde rahat yatıyor buldu ise de (23) çocuk hala ölüme doğru süratle koşmakda (24) idi. Kadın, kulağına yaklaşıp yavaşca (25) "Ben ölüm kölgesinin deresinde gezsem de şerrden (26) korkmam zira sen benimle beraber-sin, senin asan

[14]

(1) hem senin değneğin bana onlar teselli verir." dedikten (2) songra "Sevgülü Vili, acaba şimdi (3) Hristos bilence mi-dir?" deyu sual etdi. "Çocuk (4) evvet bilemce-dir." dedi. Kadın, "hiç (5) korkun var mı?" deyu sordu. Çocuk, "Asla (6) hem teacüb ederim ki bulunduğum hal karanlık (7) dere tesmie olunmuş-dur. Hristos'a inandıktan (8) beru ışık beraberimce olduğunu (9) hatta gün be gün ziyade artmakta iddiğini tecrübemde (10) bilirim ve şimdi dahi bu ziya ol derece (11) artmış-dır ki gözlerimi kapamaya mecbur (12) olmuşum." dedi. Ve bir

dua etdikden songra (13) bu benim son duam-dır. Bundan songra “benim (14) hizmetime bedü’l-abad yalnız hamd etmek olacak-dır.” (15) dedi.

(16) Ogostos Topledey, nam meşhur zat, kendi son (17) hastalığı esnasında izzet dünyasının eşğinde (18) durur gibi dostunun birisine parlak bir çehre (19) ile “Sevgülü efendim, hissettiğim teselliği (20) nakl edemem onu sözle tarif etmek mümkün değil-dir. (21) Allah’ın ihsan eylediği teselli-bahş keremler (22) ol derece yani-dir ki dua ile dileyecek (23) hiç-bir ihtiyacım kalmaz. Benim cümle dualarım (24) hala hamdlara tebdil olmuş-dur. Ruhumda (25) hala göyü temettu etmekdeyim.” dedi. Demir (26) yol amelelerinden Thomas Hovard nam birisi

[15]

(1) ölmek üzere iken Hristos’un üzerine söyleşerek dedi: (2) “İşte şimdi onu görüyorum, burada-dır, (3) yanımda-dır, etrafımda-dır. Beni asla yalnız (4) gitmeye koyvermeyecek. Nice onun hakkında (5) şübhe edebilirim. O günahkârların helas edicisidir. (6) Benim dahi helaskârim-dır. Yesus (7) benim-dir ve ben Yesus’un-im. O, kendi kanı ile (8) beni satun aldı. Ben onun kıymetini şimdiye dek (9) bu kadar hiss-etmiş değil idim. Ah hep ademlere (10) söyleyin ki ona geleler. Şimdi geleler. Hristos, (11) her adem için-dir. Yesus Hristos, her ademiçün (12) her şey-dir.”

(13) Hristos ademi cehennemden kurtarıp cennete (14) götürür. Hristos kendini sevip kendi vasıtası ile (15) olan helasa hissedar olmaya arzu-keş olanlar (16) için der: “Pederimin evinde çok konaklar var. (17) Yoksa size der idim. Size yer hazırlamaya giderim (18) ve ben gider ve size yer hazırlayınca yine (19) gelirim ve sizi kendi yanıma alırım. Ta ki siz (20) dahi benim olduğum yerde olasınız.”

(21) Yesus nice bizi helas eder? Bizim için (22) ölmekle. “Günahlarımızı kendi teni vasıtası (23) ile stavroz üzerinde kaldırdı. “O ise kabahatlarımız (24) için yaralandı ve yaramazlıklarımız (25) için döyüldü. Selametimizin tedibi onun (26) üzerinde oldu ve onun yaraları ile biz

[16]

(1) şifa bulduk.” “Zira Hristos dahi günahlar için (2) sadık olan, nahakk kimseler uğruna bir (3) kerre elem çekdi, ta ki bizi Allah’a yaklaştıra.” (4) “Kendini bizim için verdi ki bizi her bi-namushluklarımızdan (5) azat ede.” “Bizi senin kanınla (6) Allah için satun aldın.” “Allah, kendi (7) oğlunu esirgemedi ancak onu bizim için teslim (8) etti.” Hristos, fasıklar için öldü.” “O, (9) bizim kabahatlarımız için teslim oldu.” “Moravian (10) biraderler” denilen Hristiyanlardan bir misyoner (11) bir gün Grinland sakinelere bazılarını (12) Kitab-ı Şerif’i okumakda olup Yesus Hristos’un (13) günahkârlar için çektiği ölümün (14) elemelerini tarif eden mahale geldikde okumaktan (15) feragat edip Ruh el-Kuds’dan tahrik olunarak (16) Hristos’un yaralarının hayat-bahş kuvvetini (17) latifane onlara beyan ederek “Dünyanın günahlarını (18) kaldıran Allah’ın kuzusuna” bakmaya (19) onları kandırır idi. Bir zevallı Grinlandlı bu (20) sevincli kelimeleri işitdikde şazlıkla dolarak (21) “O sözü bir daha söyle zira ben helas olmaya (22) çok arzu ederim.” Deyerek bülen avazle (23) feryad eyledi. Hakikat, bu zat ta günahlarının (24) avf olunmasını hiss-edinceye dek rahat bulmadı. (25) Ondand songra Hristos’un kurtarmaya kadir (26) idiğini vaz etmeye başladı.

[17]

(1) Hristos günahkârları helas etmeye geldi. Hep (2) ademler günahkârdırlar, dünyada günahsız (3) adam yok-dır. Allah'ın indinde cümlesi kabahatlı-dır. (4) “Zira cümlesi de günah işlediler.” (5) “Hiç-bir sadık yok-dır. Bir bile yok-dır.” (6) “Cümlemiz koyunlar gibi sapdık, bizden her (7) biri kendi yoluna döndü.” “Nice bir ademin vasıtası (8) ile dünyaya günah ve günahın sebebinden (9) ölüm girdi ise, bu vechle dahi ölüm hep (10) ademlere geçdi. Çünkü hepsi de günah işlediler.” (11) “Yürek her şeyden ziyade hilekâr ve gayet yaramazdır. (12) Onu kim anlayabilir?” “Günah işleyen (13) zat, heman o ölecek.” “Günah kalbin mülahazaları (14) ile Allah'a ası olmak ve bu vech ile (15) cümleye kadire meydan okumak-dır. Allah'ın (16) en ikrah etdiği şey günah-dır. Allah günahı (17) öyle heybetlü bir şey sayar ki ona tehammül edemez.” (18) “El ele verip ittifak etseler de gazapsız (19) kalmayacaklar.” “Günahın eciri ölüm-dir.” (20) Bizim çektiğimiz her göna sıklet ve hiss-etdiğimiz (21) derd ve kasavet doğrudan doğruya günahın (22) semeresidir. Evvet, şu güzelim dünyayı adam (23) kanı ile mülemma eden cenkler hem kıtlıklar, (24) tavunlar illetler, ölüm ve cehennem cümlesi (25) de günahın acılı semereleridir. Öyle ise (26) günah ne hiybetlu şey-dir, bu cümle ile biz

[18]

(1) günahın hiybetlu büyüklüyü hakkında ancak (2) Hristos efendimizin elem u ölümüne nazar (3) ettiğimizde doğru ve safi bir efkâr edine-biliriz. (4) Günaha kefarete eylemek için Allah oğlunun (5) ölümünden gayrı bir kurban bulunmadı. (6) Günahın hiybetlu mekruhiyetini bir adam (7) stavros üzerinde çok berrak tarz ile görebilir. (8) Yesus, stavros üzerinde çok berrak tarz ile görebilir. Yesus, stavros üzerinde yüzden brakılmış mihli (9) bulunduğu halde kendi müzdarip kalbinin (10) en derininden şöyle feryat eyledi. “Ey Allah'ım! (11) Allah'ım! beni niçün terk eyledin?” Heman ol (12) vakıtda Hristos efendimiz bizim düşgün soyumuzun (13) günahları için mağfret kılar idi.

(14) “O günahlarımız için elem çekti bizim (15) kabahatlarımız için teslim olundu ve bizi (16) sadık çıkarmak için dirildi.” “Hristos, bizim (17) için beddua olunmag ile bizi Nomos'un bedduasından (18) azad eyledi.”

(19) Kangı günahkârları helas eder. (20) Hristos, cümlesi için çaba ve tekmil (21) kefarete eyledi, şöyle ki cümlesi de helas (22) olalar. “Her vechle kabul olunmaya layık-dır.” (23) Demekle Hristos'un kıldığı kefaretin cümlesi (24) için olup inayet kapusunun cümlesi (25) için açık ve hepisi için helas var (26) idiğini aşikâre gösterir. İşte Kitab-ı Mukaddes'in

[19]

(1) şehadeti “Rabb hepimizin yaramazlığını ona öğratdı.” (2) “Kendini hepisi için fidiye verdi.” “O, (3) bizim günahlarımıza kefarete-dir ve değil yalnız (4) bizimkilere, illa bütün dünyanınkilerine.” (5) Hristos, her ademler için öldü ve cümlesine (6) tenbih eder ki tevbe edeler ve inanıp helas (7) olalar. “Allah, şimdi her yerde bütün ademlere (8) tevbe edeler deyu tenbih eder.” “Ben sağım (9) deyor efendim Yeovak'i, fasığın ölümünü (10) istemem ancak fasığın kendi yolundan dönüp (11) helas olmasını isterim.” Hristos, feryad edip (12) der. “Eğer bir kimse susamış ise bana gelsin (13) ve içsin.” “Ey cümle yorulmuşlar ve yüklenmişler. (14) Bana gelin ve ben size rahat vereyim.” (15) “Bu helasın kelamı size

gönderildi.” “Ya karındaş! (16) Ademler size malum olsun ki bunun (17) vasıtası ile size günahlar avfılığı vaz olunur.

(18) Hristos, küçük çocukları (19) helas eder. Sen bir küçük çocuk mısın? (20) Hristos, bila-şübhe seni helas eder. Onun (21) muhabbetli kelimelerine dikkat eyle. “Beni sevenleri (22) severim ve beni erken arayanlar bulacaklar.” (23) “O kuzuları, kendi bazusu ile devşirip (24) onları kendi kucağında taşıyacak.” “Ve (25) Yesus onlara bu küçük çocukları bana gelmeye (26) bırakın. Onları men etmen, zira göklerin

[20]

(1) padişahlığı böylelerindir.” dedi. Hakikat çok çocuklar (2) helas oldular. Yosias Solomon, Timotheos (3) kendi çocukluk çağlarında Allah’a (4) kulluk etmeye başladılar. Hakeza şu ahır (5) zamanlarda kendi ömürleri ile Hristiyan kilisasına (6) bir iftihar sebebi ve dünyaya azim bereket olan (7) Uesli, Hoytfillt, Möris, Todric, naman (8) zevat-ı meşhure kendi çocukluklarında Hristos’a (9) geldiler. Benimle bir pazar gün mektebinde (10) şakird olan bir küçük kız çocukluk (11) çağında kendini Allah’a vakfetti. Bu kız bir gün (12) gafilen fena suretde yanıp layığıyla timar (13) oluna deyu bir hastahaneye götürüldü. (14) Onun ağrıları gayet şedid idi iseler de o şedid (15) ağrılar içinde hiç mırıldanmadıktan mada (16) fevk el-ade saadetli dahi olup hiç ölümden (17) korkmaz idi.

(18) Bir gece sair hastalar uyumakda ve hizmetçi (19) kadın da dışarda oldukda, bu küçük (20) kız bir mülahim ses ile şu ilahiyi terennüm etmekte (21) idi.

(22) “Ne latif-dir Yesus ismin

(23) Günahkârın yüreğine

(24) O def eder korkuların

(25) Erişdirir vatanına”

[21]

(1) Bir-az songra feragat gelip saatın sesinden (2) gayrı ses⁶ işidilmediğinde kız gine terennüm etmeye (3) başladı.

(4) “Ah nolaydı son nefsimde

(5) Yesus ismine hamd eylesem

(6) Kurtarıcı kuzuyu de

(7) Hep aleme şayi eylesem”

(8) İlahi hitam buldukda hizmetkâr kadın içeri (9) hasta kızın yatağının yanına vararak ona (10) baktığında o hala uyumuş olup onun (11) ruhu günahkârların dostunun kucağına, onun (12) müşerref konaklarında ebeden rahat olmak (13) için intikal etmiş idi. Westminster nam şehirde (14) kuduz bir kelb sekiz yaşında bir çocuğu (15) ısırdı. Çocuk da kudurup öldü. Bu çocuk, (16) öksüz ve fakir olduğundan eski rubalar (17) giymiş idi ise de Hristos ile zengin olup kurtarıcısını (18) sevdiğinden gayet mesut bir halde (19) idi.

⁶ Metinde şeş yazılmıştır.

Hastalığı esnasında hekim onun validesine (20) çocuğun artık çok yaşamayacağını ihbar (21) etdikde çocuk hekimin söylediğini anlayıp “Efendim (22) bu şeyi iştiğim için çok şazım.” dedi. (23) Hekim “Ey çocuk dostum niçün şaz-sın?” (24) deyu sual eyledikde çocuk gayet

[22]

(1) letafetli bir tarz ile “Ay efendim vatanıma gideyorum.” (2) dedi. Haylı vakıt Hristos’un kendini sevenler için (3) hazırlamaya gitdiği selametin ebedi konakları (4) hakkında konuşduktan songra çocuk (5) cümle dostlarına song selamını vererek gayet (6) rahat bir tarz ile Rabb’da uyuyup vatanına gitti. (7) Tövbeye gelen çocukların sayısı kemale (8) erenlerinkinden ziyade olması dikkata şayan-dır (9) zira kemale erenlerin fikrleri kararır kalpleri (10) katlaşıp zamirleri körlenip helas olmaları (11) güc olur fakat çocukları ki öyle değil-dir. (12) Çocuk mu yohsa genc mi-sin? Yesus Hristos, (13) seni helas etmeye geldi. Akle balığ mi-sin? (14) Hristos seni dahi kurtarmaya geldi. Ebediliğin (15) eşiği üzerinde durmuş isen de bütün yürekle (16) ona müracaat edip kefaretime sığın. Seni helas (17) etmeye kadir hem istekli olup seni asla dışarı (18) bırakmayacak-dır. O, yalnız çocukları ve (19) gençleri değil illa ihtiyarları gayet pirlık (20) çağına yetişmiş olan günahkârları dahi kurtarıp (21) kendi tekmil ve caba helasına erdirebilir. (22) “Kendi vasıtası ile Allah’a gelenleri külliye (23) helas etmeye kadir-dir.” “Zira eğer ağzın ile (24) Rabb Yesus’u ikrar edersen ve yüreğinle inanırsan (25) ki Allah onu ölülerden diriltdi. Helas (26) bulacaksın.” Zengin mi-sin? Sen dahi helasa

[23]

(1) muhtaç-sın. O, seni dahi kurtarmaya kadir-dir. (2) “Ve ola ki her kim Rabb’in ismine nida ederse helas (3) bulacak-dır.” Fakır mı-sın seni dahi helas (4) etmeye kadir-dir. Fakirliğin helas olmana (5) bir engel olmadıktan mada faideli dahi olur. (6) Kitab-ı Şerif, fakirlere İncil vaz olunmasını (7) Hristos’un Allah tarafından gönderilmesine bir (8) isbat sayar.

(9) Doktor Hamilton der: “Bir rüzgârlı günde (10) bir dost ile köyün birinin hastahanesine ziarete (11) varıp orada zat⁷ başını rüzgârın na-hoş teesirinden (12) hıfz etmek için şapgası başında cüzi (13) bir ateş yanında kısılmış olan bir ihtiyar (14) gördük. Bu zat hem sağır hem de fena suretde (15) damlalı olup titreyen ayaklarını daim yere (16) vurmakta idi. Lakin böyle sağır, hasta ve (17) bi-çare idi ise de mesud bir halde idi. Bilemce (18) olan dostum ona “Ne yapyorsun?” deyu sual (19) etdiğinde ihtiyar “Bekleyorum” cevap verdi. (20) “Neye bekleyorsun?” “Rabb’ımın zahir (21) olmasına.” “Pek eyi, onun zahir olmasını niçün (22) bu kadar arzu edersin?” “O vakıt azim (23) bereketler kabul edeceğim deyu ümit ederim, (24) zira Rabb, kendi zahir olmasına arzu-keş olanlara (25) birer sadakat tacı vad eylemiş-dir.” (26) İhtiyarın bu müşerref ümidinin hakiki bir mebde

[24]

(1) üzerine müesses olup olmadığını annamak(2) niyetiyle “ümid ederim” demekle fikrin nedir” (3) deyu defa sual eylediğimde, usul ile gözlüyünü (4) gözüne koyup yanında olan Kitab-ı Şerif’i (5) açdı ve şu ayeti gösterdi “İmdi biz imandan (6) sadık çıkmagıla, Rabb’ımız Yesus Hristos’un (7) vasıtası ile Allah’ın kütında selametimiz (8) var ... ve Allah’ın izzetinin ümidi ile (9) öyünürüz.”

⁷ Metinde taz yazılmıştır.

(10) Ey sevgülü dostum, senin semavi pederin olan (11) Allah, bu cümle bereketleri sana da vad (12) eder. İmdi sen bu inayetin bahşişini kavi tuttuğun (13) halde “Yaşaması Hristos ve ölmesi kâr” (14) olan saadetli zatlardan biri olacak-sın. Ehl-i (15) edep ve latif bir zat mısın? Sen dahi dünyada (16) bulunan en yaramaz günahkâr kadar helasa (17) muhtac-sın. “Eylik eden yok-dur, bir bile (18) yok-dur.” Senin sadakat kıyas ettiğin şey, Allah’ın (19) indinde hiç nevinden-dir. Hristos’a imanın (20) olmadığı halde adet üzre ibadethaneye gitmen (21) ve hep farize-yi zimmetini zahiren bittemam icra (22) eylemen canının helası için asla bir faide (23) etmez. “Eğer bir kimse Rabb Yesus Hristos’u (24) sevmese, anathema olsun maranatha” Anna Keil (25) nam bir genc kız yakınlarda tevbe ederek Hristos’u (26) kendi kurtarıcısı deyu kabul ve ona

[25]

(1) kulluk etmeye başladı. Onun dostlarından (2) biri bunu işittiğinde Anna’nın pederine varıp (3) “Anna zaten melek gibi bir kız olup ben inanmam (4) ki din onu daha ziade faziletli edebilsin eğer (5) Tan Hıntır dinin tesiri ile tevbe edip Hristos’un (6) kulu olur ise o vakit dinin kudreti var (7) idiğine inanırım” dedi. Anna, bu sohbetleri işidip (8) Tan için çok acınır idi zira Tan’ın gayet (9) yaramaz ve bet huylara esir olmuş bir (10) kimse idiğini bilir idi. Anna, Tan’ın ölmez canının (11) hatrı için kalkıp onun hanesine gitdi ve (12) Yesus Hristos günahkârlara doğru zahir (13) ettiği muhabbet hususunda onun ile sohbet etmeye (14) başladı. Kendi tevbeye gelmesini ona nakl (15) etdikden songra “Sen dahi benim gibi günahkâr (16) olup heman benim muhtac olduğum helaskâra (17) muhtac değil mi-sin?” deyu ona sual etdi. (18) Bu söz bi-çare ademin yüreğine ol derece (19) dokandı ki ağlamaya ve diz çöküp “Ya Rabb, (20) ben bi-çare günahkâra inayet eyle.” Deyu feryad (21) etmeye başladı. Allah, bu halis tevbekârın (22) feryadını işitti ve Anna dahi Allah’ın helas-bahş (23) inayetinden ötürü teşekkür ederek kendi (24) hanesine döndü. Tan dahi ondan songra Allah’ın (25) muhabbetini neşr etmeye başladı. “Küçük Anna Keyli (26) mutlu eden İncil-i Şerif beni dahi

[26]

(1) kurtardı, gerçi benim gibi bir günahkârın helas (2) olmasına hiç-bir kimsenin ümidi yog idi ise (3) küçük çocukları kucağında taşıyıp (4) ve onları bereketleyen ol eylik-kâni kurtarıcı (5) ben azim günahkârı da kurtardı.” deyu (6) daima söyler idi. Fil-hakikat Rabb’in “Bana geleni (7) asla dışarı brakmayacağım.” deyu söylediği (8) söz gerçek-dir. Sen en büyük günahkârların (9) biri mi-sin? Hristos seni dahi kurtarmaya kadir-dir (10) ve ister. “Ve ruh hem gelin derler ki (11) gel ve işiden gel desin ve susayan gelsin ve (12) isteyen hayat suyunu caba alsın.” “Fasık (13) kendi yolundan ve yaramaz adam kendi mülhazalarından (14) feragat edip Rabb’a dönsün ve o ona (15) merhamet edecek-dir ve Allah’ımıza zira o (16) ganimetle avf eder.” Sevgülü dostum meyus (17) olma zira senin için ümid var-dır. “Onun (18) oğlu Yesus Hristos’un kanı bizi her günahdan (19) pak eder.” Ne kadar büyük bir günahkâr olsan (20) serhoş, yalancı, küfrbaz, mukaddes günü (21) bozan yahod validesinin yüreğini yareleyip (22) ihtiyar pederini kasavetle mezara koyan müsrif (23) bir oğul, her ne olur isen ol, daha senin için (24) günahlar avflığı var-dır. Katil bir ademin (25) zurriyetinden en yaramazı, murtad ya gizli (26) günahlarda bulunan bir zat-sın fakat Rabb

[27]

(1) asla ayrı seçi etmeyerek “Bana geleni dışarı (2) brakmayacağım.” der. Dünyada bulunan en (3) yaramaz ademlerden pek çoğu tevbe edip şimdi (4) gökde-dirler zira David’in hanesinin günahı ve (5) bozukluğu için açılan bunarından yaykandılar. (6) Edebe mugayir türküler çağırıp (7) kendi ağızlarından hiybetlu yeminler çıkararak (8) Allah’ın ism-i şerifini mekruh kılan niçe niçe (9) günahkâr kimseler kendi günahlarından tevbe (10) edip şimdi gökde “Bizi sevene ve bizi kanı ile (11) günahlarımızdan yaykayana ve bizi kâhinler (12) ve padişahlar eden Allah pederimize hamd ve (13) kudret ebedlerin ebedlerince amin.” helasın ilahisini (14) terennüm ederler. Ey günahkâr karındaşım (15) gökde senin için de bir mahal var-dır, (16) sana doğru yüreği muhabbetle coşan semavi (17) pederin, asla seni ordan mahrum brakmayacak-dır.

(18) O, seni şimdi helas etmek ister. Hakikat (19) yalnız günahkarın helas olabilmesi değil, (20) ancak Hristos’un günahkârı helas etmeye istekli (21) olması dahi-dir. Rabb günah için tehammül (22) edip hiç-bir kimsenin helas olmasını (23) istemez illa hepisinin tevbeye gelmesini ister. (24) “Ve hep ademlerin helas olup gerçekliğe (25) gelmelerini ister.” “İşte kapuda durup çalarım

[28]

(1) eğer bir kimse sesimi işidip de kapuyu açarsa (2) onun yanına gireceğim ve ben onunla (3) ahşam taamı edeceğim o da benimle.” Palade (4) mezkür Vili nam çocuk, çocuk hastahanesinde (5) kendine ziyaret eden kadına “Hristos, bizim günahlarımız (6) için ölmüş olup bila-şübhe bizi (7) kurtarmak ister deyu düşünürüm.” dedi. (8) Evvet bizi kurtarmak ister. O, bu niyete mebni (9) bize kendi mukaddes kelamını verip ve Rabb’in (10) gününü tahsis ve kendi ruh el-Kuds’unu (11) ve dindar dostlar ve atalar misillu sair (12) nimetler vesilelerini ihsan eyledi. O ne gön-a-gön (13) tariklere defa-be-defa senin yüreğinin kabusunu (14) çalmış⁸-dır. Çok senelerden beru senin yüreğinin (15) kabusunu çalmakda olup ihtimal-dir (16) şimdi bu dakikada durup açmanı bekler. Yüreğinin (17) kabusunu ona açmaya razı mi-sin yohsa (18) muradın daha ondan yüz çevirmek⁹ mi-dir? Sen (19) natıki (Loykon) ve azad bir zat olmanle helas (20) olmadığın takdirde bila-şübhe kabahat senin (21) olacak. Allah seninle mübahase etmeye tenezzül (22) eder. “Günahlarınız iki kat kırmızı iseler (23) yapağı gibi beyaz olacaklar.” O, ömürü ve (24) ölümü bereketi ve laneti senin önüne koyup (25) onlardan birini seçmeyi sana brakıp “Siz bu-gün (26) kime ibadet edeceğinizi seçin.” Siz neçege dek iki

[29]

(1) ayak üzerinde aksarsınız?” “Bu-gün onun sesini (2) işitdiğinizde kalplerinizi katlatman.” (3) İnsan eti yeyen ficiler arasında azim muvaffakiyetle (4) İncil’i vaz eden Gur Hint kendi (5) tevbeye gelmesini şu vechlen akl eder. “On yedi (6) yaşında iken bir tehlikeli hummaya tutulup (7) mülhazalarım ölüm hususunda uyandıkda (8) ölmeye hiçbir vechle hazır olmadığımı (9) eyice hiss-eyledim. Lakin eğer Rabb ömrümü (10) bana bahş ederse ondan songra ona (11) kulluk edeceğim deyuahd eylemek nafile bir (12) şey iddiğini bildim zira çok defa heman o vechle (13) ahd edip gine ahdımı bozmuş idim. İmdi asıl (14) emin tarik bana verilen ışığa göre derakap Rabb’a (15) kulluk etmem olduğunu görmekle diz çöküp (16) dua

⁸ Metinde çalmış yazılmıştır.

⁹ Metinde çevirmek yazılmıştır.

etdikden songra vahi kitabından başlayarak (17) Kitab-ı Şerif'i okudum. Mezkur kitabın sözlerini (18) bana tefsir eden bulunmadığından egerçi onları (19) güc ile anlayabilir idim ise de onlar bana (20) çok teesir etdiler. Fikrimde gine hasıl olan kanışa (21) isteyerek ve sadıkane itaat eylediğimde kanışım (22) giderek kuvvet bulup yüreğimde sahih (23) bir tevbe ve daimi bir tebdilat husule getirdi." (24) Niçün helas olmayıp helak olasın. Gelecek (25) vakıt içinahd etme. İlla şimdi Rabb'in sana (26) ihsan eylediği işığa göre ona kulluk etmeye

[30]

(1) başla. Arzu ile dua edip Ruh el-Kuds sana (2) ihsan olundukda yüreğinin deruni kanışına (3) bu vechle itaat etmen için ebeden müteşekkür (4) olacaksın. Helas olmak ister misin? Belki (5) "kendi kendimi kurtaramam" deyeceksin. Evvet (6) sen kendini kurtarmaya kadir degil-sin. Fakat (7) Hristos'a mütevekkül olduğun takdirde o seni (8) kurtarmaya kadir-dir ve ister. Bazıları Hristos (9) onların helasını istemez gibi "Kâşki Hristos (10) bizi kurtara idi." derler. Bu ne büyük yanlışlıktır (11) o şimdi senin yanında durup "Ah (12) kâşki helas ola idin zira helas olmadığın takdirde (13) taksirat benim olmayıp senin olacak-dır." (14) der. "Siz bana gelmek istemezsiniz ki ömrünüz ola." (15) "İşte dünyanın günahını kaldıran Allah'ın (16) kuzusu." Belki "İman Allah'ın bir bahşışidir." (17) deyeceksin. Vaka öyledir fakat Allah (18) onu sana ihsan eylesin deyu dilemek senin farize-yi (19) zimmetindir. Gerçi Allah iman talep eder. (20) "Bu-dur onun tenbihi ki onun oğlu Yesus (21) Hristos'un ismine inanalım." "Yesus Hristos'a iman (22) getir¹⁰ ve helas olacaksın." Ve lakin bizim itaat (23) etmeye kadir olmadığımız biz tenbihi Allah (24) bize vermez ne de gücümüzün yetmediği bir (25) şeyi etmeye bize emr eder. Sen helas olmadığın (26) takdirde şu "Çok defa sizi cem etmek istedim

[31]

(1) amma siz murad etmediniz." ve "Sizi çağırduğımda (2) itaat etmediniz. Ellerimi uzatduğımda (3) dinlemediniz illa nasihatlarımı red edip tediplerimi (4) istemediniz. Ben de sizin sefaletiniz üzerine (5) gülüp ve korkunuz yetiştiğinde sizi zevkleneceğim." (6) Sözleri ebedi helaklığın dünyasında senin (7) zamir azabını artırmaya mucib olacak-dır.

(8) Allah seni ne vakıt helas eder? İnyetin geniş (9) kapusu gece ve gündüz daima açık-dır. (10) Büyük bir kalabalık aktemce oradan içeri girmiş. (11) Başka bir cesim kalabalıkda girmek için (12) oraya doğru koşmakta-dır. Sen dahi oraya giresin (13) deyu muhabbet ve inayet-i ilahiyeden daima (14) davet olunmakdasın. Bir dul ve fakir karının (15) kızı fena arkadaşlar tesirinden kötü yola (16) sapıp validesinin hanesinden firar etdi. Bi-çare (17) validesinin iman ve heraretle dua etmekden (18) gayrı çaresi olmayıp derdlilerin feryadını işiten (19) Tangrı, bunun duasını dahi işidip cevap (20) verdi. Kızı günahını tanıyıp evvelki zamir selametini (21) yeniden edinmeye arzu ederek bir gece (22) gec vakıtta validesinin hanesine dönüp ol gec (23) vakıt kapunun açık bulunmasına teaccüb (24) etdiğinde validesi "Kızım, encam bir gün bu (25) haneye döneceğini bilerek seni bir dakika bile kapuda

[32]

(1) bekletmemek niyeti ile gitdiğinden beru gece (2) ve gündüz hiç-bir vakıt kapuyu kilitlememişim." (3) dedi. Bizim semavi pederimizin kendi zayı (4) olmuş evlatlarına doğru

¹⁰ Metinde gedir yazılmıştır.

olan muhabbet u inayeti (5) işde tıpkı bunun gibi olarak onlar döndükleri (6) takdirde arzu ile onları kucaklar. (7) Seni bir dakika bile bekletmemek niyetiyle Allah (8) taala göyün kapusunu gece ve gündüz açık (9) bırakmış-dır deyu bilerek Yesus Hristos'a (10) tevekkülen derakab oraya girmeye evetle inayet (11) günleri savuşmazdan ve merhamet kapuları ebeden (12) kapanmazdan oraya girmeye ihmal etme.

(13) Hristos, nerde bizi helas eder? Nerede olursak (14) denizde ya karada evde ya sokakda oturduğumuz (15) vakıtta ya kalkdığımızda kilisede (16) ya kiliseden dışarı daima bizi helas etmeye hazır-dır. (17) Her kangı mahalde kendine feryat eden (18) bir can bulunur ise Hristos orada işitmek için (19) hazır-dır. Onun mahsus kurtaracak (20) vakti şimdi-dir. Helasını emin kılmak için (21) mahal ya ahval tebeddülâtı ihtiza etmez ancak (22) hal u ihtiyacatını sadece Yesus'a beyan (23) edip ona mütevekkül olman lazım-dır. Londra karilerinden (24) birinde fakir ve dindar karı var (25) idi. Merkume sair ademler misillü çok tecrübeye (26) düşar oldu ise de kendine daima hem-derd

[33]

(1) ve yardımcı olan bir dostu olup ölüm için (2) hazır bulunduğundan öleceği vakit hiç-(3) bir ıztırab ya korkusu yok idi. Bir ahşam o (4) mahallenin vaizi bu karıya ziyarete gelip ona (5) annatdı ki hekim senden umudunu kesmiş. Az vakıtdan (6) öleceksin deyu zan-eder. Hasta karı, (7) “ben ölmeye hazır-ım. Bu haberden asla korkmam.” (8) deyu cevap verdi. “Vaiz ne mukaddes (9) Allah'ın huzuruna çıkmaktan korkmaz mısın? (10) deyu sual etdiğinde eceli yetişmiş kadın “hayır (11) hamd olsun Allah'ıma, ben korkmam.” deyu cevap (12) verdi. Vaiz, “Amma ne için korkmazsın demek (13) ki sen kendi kuvvetine güvenerek onun huzurunda (14) görünmekden korkmazsın.” dedikde “Hayır (15) ben kendi nefsimе güvenmek istemem ve güvenemem.

(16) Yok-dur benim liakatım

(17) Stavrosta-dır yek ümedim.” (18) dedi.

(19) Hristian dininin teselli bahş ve cesaret verici (20) teesirine bu ne azim bir isbat-dır. Bunda sadakat-ı (21) şahsiyeye güvenmek değil illa Yesus'un (22) ölümü ve sadakatına güvenmek müşahade olunur. (23) Sen de helas için Hristos'un stavrosuna (24) güvenmiş mi-sin? Böyle ise onun “Yüreklen, günahların (25) sana avf olundular.” latif sözünü dinle.

[34]

(1) Şu hoş ilahiye sen yürekle terennüm edemez (2) misin?

(3) Helas işin etmiş itmam,

(4) Artık Rabb'imın-im ben

(5) Benim-dir dahi Rabb'im

(6) Çağırdıkda ben dinlerim,

(7) Latif sesin selamlarım.

(8) Hristos ve yalnız Hristos seni helas edebilir (9) “ve başka hiç-bir kimsenin vasıtası ile helas (10) yokdur zira gök altında ademler arasında (11) verilmiş bir gayrı ad yokdur ki biz onun vasıtası (12) ile helas bulsak gerek ola.” Çoklar (13) perhizi, riyazeti kiliseye gidip orada dürlü ibadet (14) ayinleri icra etmekteği ve bunlar misillu (15) daha çok vasıtalar kullanıp canlarını helas (16) etmeye çalışırlar ise de nafile zahmet çekerler (17) zira Hristos yalnız Hristos helas (18) edebilir. İnkilterra kralı 8. Henrikos zamanında (19) Kembric dar-el fünününde bir genc talebe (20) var idi. Merhum kendi canının helası hususunda (21) çok ıztırab duyup papazlara müracaat (22) eylediğinde bunlar ona “Perhiz tutar ve (23) daha türlü sevabadd olunan ayinler icra edersen (24) canın selamete nail olur.” dediler fakat (25) ol ayinlerin icrası ile onun ızdırabı daha ziade

[35]

(1) artıp nihayet bir ahd-ı cedid aldı ve yalnız (2) bir odaya çekilip okumaya başladığında (3) şu ayete tesaddüf etdi. “Bu söz emin ve her (4) vechle kabul olunmaya layıkdır ki Hristos (5) Yesus, dünyaya günahkârları helas etmeye geldi.” (6) Bunu okudukda kitabı bırakıp düşünmeye (7) başladı. Bu mülâhazanın neticesini kendisi atü’z-zikr (8) vechle tarif eder. “Allah’ın inayetiyle (9) bu bir ayet mükedder yüreğimi ol derece mesrur (10) eyledi ki biraz songra ruhum kendi selametine (11) nail olup sevincimden evet Yesus Hristos, (12) helas eder deyu nida etmeye başladım.” (13) Bu zat az vakıt songra İncil’in bir hizmetçisi (14) olup haylıvakıt onun “büyük şazlık (15) mücdesini” vaz etdikden songra şehid oldu.

(16) Hristos, bir can helas etdiğinde onunla ne (17) tarz muamele eder? Hristos, günahkâr ile (18) gayet latifane ve muhabbetle muamele eder onu (19) hüsn ü rıza ve muhabbetle kabul eder. (20) Çaba ve tekmiil helas eder. Öyle ise ona git, tez (21) git. Ne deyorum? Hayır uzağa gitmek iktiza (22) etmez, o senin yanındadır. Yüreğinin kapusunu (23) açıp onu içeri kabul edesin deyu o daima (24) beklemekte-dir.

(25) Hristos, eylik etmeyi sever olduğundan sana (26) dahi eylik etmeye fırsat arayıp arzu ile tevbe

[36]

(1) etmene bekler. Zinakârlıkda tutulan karıya (2) ne letafetle “Ya karı ben de seni hüküm etmem. (3) Git bundan songra günah işleme.” dedi. Günahı terk (4) etmen için eğer başkaları sana hor bakarlarsa (5) Yesus senin üzerinde hiç-bir şübhesi olmayıp (6) sana onlar gibi bakmayacağına emin ol. (7) O, seni muhabbetle karşılayıp öpüşerek selamlayacak-dır. (8) Ondan kucaklandığında onun (9) yüreğinde sana doğru olan azim inayeti (10) duyup ebedi helasın hakkında artık şübhede (11) kalmayacaksın. Çok kimseler helasları hakkında (12) düşünürler ise de Hristos’a gitmezden şu ya (13) bu günahdan azad olmaya çalışırlar. Sevgülü (14) dostum, sen de mi böyle düşünürsün? Kendini (15) helas etmeye kadir olmadığını eyi bil. Eğer kendini (16) helas etmeye kadir olsaydin bir helaskara muhtac (17) olmaz idin. Eğer helasın için bir şey etmeye (18) kadir olaydin helasının izzetine Yesus’la (19) beraber ilhak olur-udun. Lakin kadir degil-sin. (20) Senin Hristos’a muhtac olduğunun en büyük (21) isbatı bi-çare bir günahkâr olmandır. O gayb (22) olmuşu kurtarmak için dünyaya gelmiştir. (23) Sen de gayıb olmuş bir kimse olarak helas için (24) ona müracaat edebilirsin. Yosıf isminde sefil (25) ve cahil bir adam bir gün Gur Kalamın Kilisesi’ne (26) girip ilk defa olarak şu sözü işitti:

[37]

(1) “Yesus Hristos, dünyaya günahkârları helas (2) etmeye geldi ki ben onların böyüyü-im.” Bu (3) söz Yosıf’in yüreğine gayetle tesir edip evine (4) doğru gider iken fikrinden der idi. “Cümleyi (5) yaradan Allah olan Yesus Hristos’un (6) ben misillü günahkârların helası için dünyaya (7) geldiğinin haberini bu ane dek işitmemiş idim.” (8) Bu ademin İncil-i şerifden işitdiği bu bir (9) söz onun helasına bir vasıta olmaya kafi oldu. (10) Dostları onun daima bu sözü tekrerrür (11) ettiğini görüp ve hala çokların zan-etdiği gibi (12) bunlar da yalnız Hristos’a güvenmeyi tehlikeli (13) bir şey add ederek ona dediler. “Ey Yosıf, (14) yüreğinin hali nicedir? Onu doğrultdun mu? (15) Onda helas-bahş bir tebeddülât vakı oldu mu? (16) Yesus gibi bir iman edinmekle her şey tamam oldu (17) mu?” Yosıf, Ruh-el kuds’dan tahrik olunarak (18) dedi. “Ah hayır Yosıf bir şey etmez. (19) Yosıf’in kendi zatında iftihar edecek bir sebebi (20) yok-dır. O, günahkârların böyüyü-dir. Lakin (21) cümle mahlukun haliki olan Yesus, dünyaya (22) günahkârları helas etmeye geldi. Kelam emin (23) olduğu halde Yosıf niçün kurtulmayacak (24) deyu düşünüyorum.” Ne mutlu bu ademe (25) zira yalnız bu söz ile onun saadeti ve tesellisi (26) tekmil olmuş idi ve ne mutlu Yosıf misillü

[38]

(1) kendi cümle tesellilerini başka bir (2) mahalden aramayıp doğrudan doğruya Yesus’tan (3) arayanlara. Bir adem kendi helasını satun almaya (4) hakk u liyakatı olmayıp ancak ışığı (5) içeri kabul etmek için gözlerini açmaya borclu (6) olduğu gibi can helası ve kalb selametini de (7) kabul etmek için Hristos’a iman etmeye borclu-dur. (8) Helasa miras-hor olmak için iman, güneşin (9) ışığına nail olmak için gözlerini açmak gibi-dir. (10) İztırabı derunimizi def-eden vasıta ancak (11) Hristos’a nazar etmek-dir. Yesus, günahlarımızı (12) kaldırrır deyu gördüyümüzde cümle ıztırabı (13) derunimiz mahv olup selamet ve şazlık ve muhabbet (14) ve ümid ile dolarız.

(15) Ey dostum yüreğinin sertliğini yahod başka (16) sebepler behane edip durma tez Hristos’a (17) koş. Eğer sen inayete muhtacbi-çare bir günahkâr (18) isen işte sana büyük bir şazlık mücdesi. (19) Hristos, seni helas etmeye geldi. Bu senin için (20) bir mücde değil midir? Bundan ziade ne istersin? (21) Bu mücdeye iman edersen yüreğin kamilen göye malik (22) olur. Ah helasın bahşişi ne acayib ne (23) kadar kolay ve ne mükemmeldir. Kendilerini (24) ondan uzak tutanlardan mada kimse ondan mahrum (25) kalmayacak-dır.

(26) Bu bahşiş her ademe kafidir. Her arayana

[39]

(1) meccanen ihsan olunur ve onu kabul edeler (2) deyu her ademe şu teklif olunur. “Bana bakın (3) ve helas olasınız.” “Dinleyin ve ruhlarınız (4) helas ola.” “Kelam yakın-dır. Ağzında, yüreğinde-dir.” (5) “Zira Yunani ile Yahudi’nin farkı (6) yok-dur. Zira hepisinin Rabb’ı heman o olup (7) ona cümle nida edenlere gani-dir zira Rabb’ın (8) ismine her nida eden helas bulacak-dır.” Sevgülü (9) dostum, sana bir şey daha söyleyim. Helas (10) olmak ister misin? Şimdi Hristos’a gelmeli-sin zira (11) inayet günleri çabuk geçecek-dir. Sen kaşkı (12) şimdi Rabb’a koşayidin zira o seni kabul etmeye (13) hazır-dır gine sana sual ederim. Helas (14) olmak ister misin? Çok Hristianlar senin için (15) dua ederler. Allah seni davet eder. İnyet çağırır (16) ve cehennem helas olacağını sana haber (17) verir. Halin çok tehlikelidir. Oyalanmaya gelmez. (18) Oyalanmaktan büyük tehlike yok-dur. Günahlarında

(19) öldüğün halde helak olup ebeden (20) ağlayacaksın. İmdi henüz vakıt var iken seni (21) yalnız helas edebilen hayat-bahş gerçekliği (22) tanımak sana hayırlı değil mi? Helas olmak (23) ister misin?

(24) “Bu söz emin ve her vechle kabul olunmaya (25) layık-dır ki Yesus Hristos, dünyaya günahkârları (26) helas etmeye geldi.”

[40]

(1) “İşte size her kavma olacak bir büyükşazlık (2) mücde ederim. Zira size bu-gün Bir helas (3) edici doğdu ki Rabb Hristos’dur.”

(4) “Ve biz görmüşüz ve şahadet ederiz ki peder (5) oğulu dünyanın helas edicisi deyu gönderdi.”

(6) “Bu kadar büyük helası ihmal etdiğimiz (7) takdirde nasıl kaçacağız? (8) İşte size her kavma olacak bir büyük şazlık (9) mücde ederim zira size bu-gün ... bir (10) helas edici doğdu ki Rabb Hristos’dur.”

(11) Ve biz görmüşüz ve şahadet ederiz ki peder (12) oğulu dünyanın helas edicisi deyu gönderdi.”

(13) “Bu kadar büyük helası ihmal etdiğimiz (14) takdirde nasıl kaçacağız?”

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Sözlük

- acaba (Ar.):** Merak, şüphe, tereddüt bildiren söz
- acayib (Ar.):** acayip; tuhaf
- acılı:** ızdıraplı, sıkıntılı
- acınmak:** üzülmek
- açık:** serbest, engelsiz
- açılmak:** ortaya çıkmak, belirtmek
- açmak:** 1. kapalı durumdan açık duruma getirmek 2. kabul etmek
- ad:** isim
- addolunmak:** ad verilmek, isimlendirilmek
- adem /adam(Ar.):** insan, beşer
- ademoğlu (Ar. + T.):** insanoğlu
- âdet üzere (Ar. + T.):** alışıldığı gibi
- adu olmak (Ar. + T.):** düşman olmak
- ağız:** konuşma organı
- ağlamak:** gözyaşı dökmek
- ağız:** organ adı
- ağrı:** acı, sancı
- ah:** ağrı, acı duyulduğunu ifade eden bir söz
- ahbap (Ar.):** dost, arkadaş
- ahbap-hane (Ar. + Far.):** dost evi
- ahd (Ar.):** söz, vaat
- ahd eylemek (Ar. + T.):** söz vermek, sözleşmek
- ahd-i cedid (Ar.):** Yeni Ahit
- ahdi bozmak (Ar. + T.):** sözü tutmamak
- ahır (Ar.):** son
- ahşam:** akşam, günün bir vakti
- ahşamlayın:** akşamleyin; akşamüzeri
- ahval (Ar.):** durum

- akdemce (Ar. + T.):** önceden
- akle baliğ (Ar.):** akil baliğ; ergen
- aksamak:** iyi ve düzenli gitmemek
- alem (Ar.):** kainat, evren
- alim etmek (Ar. + T.):** bilgilendirmek, kurtuluşa yönelmek
- Allah (Ar.):** yaratıcı
- Allah'ın kuzusu (Ar. + T.):** Hz. İsa
- Allah'ın oğlu (Ar. +T.):** Hz. İsa
- almak:** 1. elde etmek 2. eline almak
- alt:** bir şeyin alt kısmı
- amele (Ar.):** beden gücüne dayalı işlerde çalışan
- anathema olmak (Rum. + T.):** aforoz edilmek
- an (Ar.):** zaman parçası
- ancak:** fakat; sadece
- anler:** onlar, o zamirinin çokluk eki almış şekli
- Anna (öz. is.):** Anna Keil
- Anna Keil (öz. is.):** kişi adı
- annamak/anlamak:** akıl yoluyla kavramak; idrak etmek
- annatmak:** anlatmak; ifade etmek
- ara:** topluluk içi
- aramak:** bulmaya çalışmak
- arkadaş:** yoldaş, refik
- artık:** bundan sonra
- artırmak:** çoğaltmak
- artmak:** çoğalmak
- arzu (Far.):** istek
- arzu etmek (Far. + T.):** arzulamak, istemek
- arzu-keş olmak (Far. + T.):** hevesli, istekli olmak
- asa (Ar.):** değnek, baston
- ası (Ar.):** asi; isyankâr

asıl (Ar.): esas

asılık etmek (Ar. + T.): asilik etmek; baş kaldırmak, isyan etmek

asker (Ar.): orduda görevli kimse

asla (Ar.): hiçbir vakit, kesinlikle

aşağı: seviye bakımından bulunulan yere göre altta olan

aşikâr (Far.): açık, belli, ayan

ata: ecdat, cet

ateş (Far.): od, nâr

avaz (Far.): ses, seda

avf (Ar.): af; bağışlanma

avf olunmak (Ar. + T.): affolunmak, affedilmek

ay: seslenme ifadesi

ayak: organ adı

ayan (Ar.): açık, aşikâr

ayet (Ar.): Allah kelamı

ayin (Far.): dinî merasim

aynı (Ar. + Far.): bir şeyin kendisi, yine o

ayrı: farklı

az: kısa süre

azab (Ar.): azap; eziyet, ceza

azad (Ar.): hür, özgür

azad etmek (Far. + T.): azat etmek; kurtarmak

azad eylemek (Far. + T.): azat eylemek; kurtarmak

azad olmak (Far. + T.): azat olmak; kurtulmak

azap (Ar.): eziyet, ceza

azim (Ar.): büyük, tesir bakımından çok şiddetli

aziz (Ar.): 1. Hristiyanlıkta klişenin din büyüğü olarak kabul edilen kimse 2. saygın, muazzez

bağırış: feryat

bahşetmek (Far. + T.): bağışlamak

bahş eylemek (Far. + T.): bağışlamak

bahşiş (Far.): 1. güzel amel 2. hediye, armağan, mükâfat

bakmak: 1. gayret etmek, çabalamak 2. yönünü çevirip görmek 3. değerlendirmek 4. tabi olmak, uymak

bana: ben zamirinin yönelme durumu eki almış şekli

baş: organ adı; kafa

başına gelmek: beklenmedik, şaşırtıcı bir olay veya durumla karşılaşmak

başını dayamak: sığınacak yer bulmak

baş-kahin (T. + Ar.): kehanet sahibi kişilerin başı, lideri

başka: diğer

başlamak: bir işi yapmak üzere harekete geçmek

bazı (Ar.): birtakım, bir kısım

bazı (Far.): pazı; güç, kuvvet

beddua (Far. + Ar.): kötü dua

beddua olunmak (Far. + Ar. + T.): kötü dua edilmek

behane (Far.): bahane; sözde sebep

beklemek: 1. bir işi oluncaya dek bir yerde durmak, kalmak 2. ummak

bekletmek: beklemesini sağlamak

belasan (Ar.): belasan; pelesenk ağacı, reçine

belki (Ar. + Far.): bir ihtimal olarak

ben: teklik birinci kişi zamiri

benzemek: iki şey arasında ortak çok nokta bulunmak

beraber (Far.): birlikte, bir arada

beraberimce olmak (Far. + T.): birlikte olmak

berekat (Ar.): bereketler

bereket (Ar.): bolluk, feyiz

bereketlemek (Ar. + T.): uğurlu, mübarek olmak

berrak (Ar.): açık, net

beşik: bebeklerin uyutulduğu yer

bet (Far.): kötü

beyan etmek (Ar. + T.): bildirmek

beyaz (Ar.): temiz

bırakmak: 1. yollamak, göndermek 2. müsaade etmek, engel olmamak

bi-çare (Far.): çaresiz

bi-namusluk (Far. + Ar. + T.): günah

bila-şübhe (Ar.): şüphesiz

bilence: beraberinde, yanında

bilgi: herhangi bir konuda kavranmış olan şey, malumat

bilmek: 1. bilgi sahibi olmak, öğrenmek 2. fikri olmak 3. anlamak

bir: 1. herhangi bir varlığı belirsiz olarak gösteren (sayı) 2. bir tane

bir daha: bir defa daha

bir gün: herhangi bir an, zaman

biraz: bir parça, azıcık

birer: her birine bir tane

biri: bir tanesi

biricik: eşi, benzeri olmayan ve çok sevilen; bir tane

birisi: herhangi bir kimse

birkaç: ne kadar olduğu bilinmeyen, az sayıda

birleşmek: bir bütün olmak

bir-takım: birtakım; bazı

bittemam (Ar.): bittamam; tamamıyla, eksiksiz

biz: kişi zamiri

bizzat (Ar.): şahsen

borc (Soğd.): yükümlülük, ödev

borclu olmak (Soğd. +T.): yükümlülüğü olmak

bozmak: ifsat etmek

bozukluk: kötülük, fesatlık

bölük: bir tür askerî birlik

böyle: bu şekilde

böyük: 1. büyük, derece bakımından fazla olan 2. makam olarak üste olan

böyüklük: büyük olma durumu

bu: bir şeyi işaret yoluyla belirtmek için kullanılan söz

bugün: içinde bulunan gün, zaman

bulmak: 1. anlamak, bilmek 2. kavuşmak

bulunmak: 1. var olmak 2. bir durumda olmak 3. bir yerde olmak 4. seçilmek 5. işlemek

burada: bu yerde

bülend (Far.): yüce, yüksek

bütün: tüm

caba: ek, fazla

can (Far.): 1. inanan kimse, kişi 2. İnsanın kendi varlığı, özü 3. gönül 4. ruh

cehennem (Ar.): tamu

cem etmek (Ar. + T.): toplamak

cenk (Far.): savaş

cennet (Ar.): uçmak, behişt

cephane (Moğ. + Far.): patlayıcı madde

cesaret vermek (Ar. + T.): cesaretlendirmek

cesaretlenmek (Ar. + T.): yüreklenmek, korkusunu yenmek

cesim (Ar.): büyük

cevab (Ar.): cevap; yanıt

cevab vermek (Ar. + T.): cevap vermek; yanıtlamak

cihet (Ar.): yön, taraf, nitelik, özellik

cismanice (Ar. + T.): ruhani karşıtı

cümle (Ar.): bütün, herkes

çaba: gayret

çoşmak: duygu ve düşünceler heyecanla dışarı vurmak

cümle (Ar.): bütün, tüm, hepsi

cüzi (Ar.): çok az

çaba: gayret

çabuk (Far.): hemen, tez

çağ: dönem, evre

çağırmaq: 1. bir kimseye gelmesi için seslenmek 2. bağırmaq, seslenmek 3. söylemek, terennüm etmek 4. davet etmek

çalışmaq: gayret etmek, uğraşmaq

çalmak: talep etmek, müracaat etmek

çare bulmak (Far. + T.): çare olmak, fayda sağlamak

çare görmek (Far. + T.): çare bulmak, çıkar yol bulmak

çaresi olmak (Far. + T.): çıkar yolu olmak

çehre (Far.): yüz, sima

çekilmek: bir yerden başka bir yere gitmek

çıkarmak: 1. bulunduğu yerden dışarı çıkmasını sağlamak 2. Söylemek, telaffuz etmek

çıkmak: (laf, söz) yayılmak, duyulmak

çocuk: bala, velet

çocukluk: çocuk olma durumu

çok: miktarı, derecesi belli bir ölçüden fazla olan, az karşıtı

daim (Ar.): devamlı, sürekli

daimi (Ar.): sürekli

dakika/dakike (Ar.): an, lahza

damlalı: damla hastalığına yakalanmış olan

dar-el fünün (Ar.): darü'l-fünun; üniversite

davet etmek (Ar. +T.): çağırarak

davet olunmak (Ar. + T.): çağrılmak

David (öz. is.): kişi adı

dayanmak: tahammül etmek

def etmek (Ar. + T.): uzaklaştırmak

defa (Ar.): kez, kere

defa-be-defa (Ar. + Far.): defalarca

defn olunmak (Ar. + T.): gömülmek

değil: olumsuzluk bildiren edat

değnek: bir çeşit sopa

delalet eylemek (Ar. + T.): yol göstermek, aracılık etmek

demek: 1. söylemek 2. ... diye düşünmek

demir yol: demiryolu

denilmek: söylenilmek, adlandırılmak

- deniz:** yeryüzünün büyük kısmını kaplayan tuzlu su kütleşi
- derd (Far.):** sıkıntı, keder
- derd ü elem (Far. + Ar.):** sıkıntı, keder
- derd ve elem sahibi olmak (Far. + Ar. + T.):** dert ve keder sahibi olmak
- derakab (Far. + Ar.):** akabinde, derhal
- derdimend (Far.):** dertli, dert sahibi
- derdli (Far. + T.):** sıkıntı, zorluk çeken
- dere:** akarsu
- derece (Ar.):** ...ıncaya kadar, denli
- derin:** iç, içten
- derun (Far.):** iç
- deruni (Far. + Ar.):** içten
- devşirmek:** toplamak
- dışarı:** içeri karşıtı; güvenli, korunaklı alanın dışı
- dışındabrakmak:** hariç tutmak
- diken:** rahatsız edici husus
- dikkat eylemek (Ar. + T.):** bir şey üzerine itinayla durmak
- dikkata şayan (Ar. + Far.):** üzerinde durulmaya, düşünölmeye değer
- dilemek:** istemek
- din (Ar.):** inanç sistemi
- dindar (Ar. + Far.):** mütedeyyin (kişi)
- dinlemek:** dikkate almak, uymak
- dirilmek:** Hz. İsa çarmıha gerildikten sonra dirilmek, Tanrılaşmak
- diriltmek:** dirilmesini sağlamak
- diz çökmek:** dizlerini yere koyarak oturmak
- doğru:** gerçek, yalan olmayan
- doğrudan doğruya:** dolaysız, aracısız
- doğrultmak:** yöneltmek, yönlendirmek
- dokanmak:** 1. dokunmak, ulaşmak 2. tesir etmek
- doktor (Fr.):** hekim

doldurmak: gidermek, karşılamak

dolmak: yayılmak, kaplamak; bir duygu ile baştan başa kaplanmak

dost (Far.): 1. yakın arkadaş, yoldaş 2. Hz. İsa

dönmek: 1. yönünü belli bir tarafa çevirmek 2. vazgeçmek 3. geri gelmek

döşek: yatak

döyülmek: fiziki şiddete uğramak

dua etmek (Ar. + T.): Allah'a yalvarmak

dul: eşi ölmüş ya da eşinden boşanmış kadın

durmak: 1. beklemek 2. Bulunmak

duymak: hissetmek

düçar olmak (Far. + T.): uğramak, maruz kalmak

dünya (Ar.): cihan, yerküre

dürlü: türlü; çeşitli

düşgün: düşkün; aciz, değersiz

düşünmek: muhakeme etmek, tefekkür etmek

ebed (Ar.): sonsuz

ebeden (Ar.): sonsuza dek

ebedî (Ar.): sonsuz; sonsuz (hayat), cennet

ebedîlik (Ar. + T.): sonsuzluk

ebedü'l-abad (Ar.): sonsuz, ebedi hayat

ecel (Ar.): ölüm

eceli yetişmek (Ar. + T.): ölümü yaklaşmak

ecr (Ar.): karşılık

edeb (Ar.): ahlak

edinmek: ulaşmak, erişmek

edna (Ar.): sade, gösterişsiz

efendim: saygı, nezaket ve sevgi ifadesi

efkar edinmek (Ar. + T.): fikir edinmek

ehl-i edeb (Ar.): edep ehli

ekseriye (Ar.): genellikle

- el:** organ adı
- el ele vermek:** güç birliği yapmak
- ele almak:** bir konuyu incelemek, bir konuya değinmek
- elem çekmek (Ar. + T.):** dert, sıkıntı çekmek
- elini uzatmak:** çağırarak, davet etmek
- emin (Ar.):** güvenilir, doğru
- emin kılmak (Ar. + T.):** sağlamlaştırmak
- emretmek (Ar. + T.):** buyurmak
- en:** üstünlük derecesi bildiren sözcük
- encam (Far.):** sonunda, nihayetinde
- engel olmak (Far. +T.):** önlemek
- enmek:** inmek, nazil olmak
- epiyece:** epeyce, oldukça, bir hayli
- erdirmek:** ulaştırmak
- erişdirmek:** ulaştırmak
- erken:** genç yaşta
- eser (Ar.):** yapıt, çalışma
- esir olmak (Far. + T.):** bağlanmak, etkisinden çıkamamak
- esirgemek:** korumak, himaye etmek
- eski:** yeni olmayan
- esnasında (Ar. + T.):** sırasında, olduğu anda
- eşik:** başlangıç yeri, yakını
- et:** kas ve yağdan oluşan kütle
- etmek:** yapmak
- etraf (Ar.):** çevre
- ev:** 1. Allah'ın huzuru, katı 2. hane
- evlat (Ar.):** Hz. İsa'nın yolundan giden kişi
- evvel (Ar.):** önce
- evvelki (Ar. + Far.):** önceki
- evet/evvet:** evet, onaylama ifadesi

ey: seslenme ifadesi

eyi: iyi; yerinde, uygun

eyice: adamakıllı, sıkı sıkıya

eylik etmek: iyilik yapmak

eylik: iyilik

eylik-kâni (Ar.): iyiliğe inanmış

faide etmek (Ar. + T.): fayda etmek; yarar sağlamak

faideli olmak (Ar. + T.): faydalı olmak; yarar sağlamak

fakır/fakir (Ar.): 1. zavallı, 2. muhtaç, yoksul

fakir olmak (Ar. + T.): yoksul olmak

farize-yi zimmet (Ar.): boynunun borcu; farz olan

fark (Ar.): ayırım

fasık (Ar.): günahkâr

faziletli etmek (Ar. + T.): erdemli yapmak

fena (Ar.): 1. çok, fazla 2. kötü

feragat etmek (Ar. + T.): vazgeçmek; el çekmek

feragat gelmek (Ar. + T.): vazgeçmek

ferahlık (Ar. + T.): gönül açıklığı, huzur

feryat (Ar.): figan, yakarma

feryat etmek (Ar. + T.): yakarmak

fevk el-ade (Ar.): fevkalade, çok

fici (Ar.): feci, korkunç

fidiye (Ar.): fidye; bedel, kurtulmalık

fiilen (Ar.): yapmak ve işlemek suretiyle

fikir (Ar.): düşünce

fil-hakikat (Ar.): filhakika; gerçekten, doğrusu

firar etmek (Ar. + T.): kaçmak, uzaklaşmak

fursat aramak (Ar. + T.): imkân, olanak bulmaya çalışmak

gafilen (Ar.): gafil olarak, habersizce

galebe (Ar.): galibiyet, yengi

ganimet (Ar.): karşılıksız

gayb olmak (Ar. + T.): doğru (hak) yoldan çıkmak

gayet (Ar.): çok, pek çok

gayrı (Ar.): başka, diğer

gazapsız (Ar. + T.): cezasız

gece: günün son vakti

geç: belirli zamandan sonra olan

geçmek: 1. etkisini kaybetmek 2. özelliği hâline gelmek

gel demek: davet etmek

gelecek: 1. doğmak, ortaya çıkmak 2. daha gelmemiş zaman

gelmek: 1. varmak, ulaşmak 2. gönderilmek 3. yönelmek 4. tabi olmak

genc (Far.): delikanlı, yaşı ilerlememiş olan

geniş: büyük, engin

gerçek: doğru, sahih

gerçeklik: hakikat, vakıa

gerek: lazım

getirilmek: bir yere gelmesini sağlamak

gezmek: dolaşmak

gibi: benzerlik bildiren edat

giderek: gittikçe

gine: yine

girmek: 1. dışarıdan içeriye geçmek, varmak 2. ortaya çıkmak

gitmek: bir yerden başka bir yere varmak; uzaklaşmak

giymek: bir giysiyi vücuduna geçirmek

gizli: saklı

gök/göy: 1. gökyüzü; öbür dünya 2. Allah katı, diğer âlem

göna(Far.):guna; tür, çeşit

gön-a-gön (Far.):gunagun; türlü türlü

gönderilmek: yollanmak

göndermek: bir görevle yollamak

görmek: 1. şahit olmak 2. anlamak, fark etmek 3. kavuşmak

görünmek: bulunmak, karşısında olmak

göstermek: 1. öğretmek, anlatmak 2. görünmesini sağlamak; belirtmek; belirtmek, işaret etmek

götürmek: ulaştırmak

götürülmek: götürme işi yapılmak

gözlerini dikmek: bir kimseye gözünü ayırmadan dikkatle bakmak

gözlük: görme bozukluğuna karşı göze takılan araç

gözünü açmak: uyanmak, dikkatli davranmak; gerçeğe yönelmek

Grinland (öz. is.): Grönland; bir yer adı

GurHint (Sans.): Guru, manevi gücünün en yüksek noktada olduğuna inanılan Hintli rahip

gücü yetmek: üstesinden gelmek, altından kalkmak

güç: 1. zor 2. zorlukla

gülmek: alaya almak

gün: 24 saatlik zaman dilimi

günah (Far.): dinen yapılması yasak olan

günah işlemek (Far. + T.): günah sayılan davranışta bulunmak

günahkâr (Far.): günah işlemiş kimse

günahkâr olmak (Far. + T.): günah işlemek

günahsız (Far. + T.): günahı olmayan

günbegün (T. + Far.): günden güne

gündüz: günün aydınlık bölümü

güneş: (mec.) Hristos

güvenmek: itimat etmek

güzel: hoş, çekici

haber (Ar.): bilgi

haber almak (Ar. + T.): bir konuda bilgi edinmek

haber vermek (Ar. + T.): bildirmek

hakkı olmak (Ar. + T.): yetkisi olmak

hakeza (Ar.): bunun gibi

hakikat (Ar.): (dinî yönden) doğru, gerçek olan

- hakiki (Ar.):** gerçek
- hakkında (Ar. + T.):** ilgili olarak; üzerine, dair
- hal (Ar.):** hâl, durum
- hala (Ar.):** bu zamana kadar
- halis (Ar.):** içten, samimi
- hamd (Ar.):** şükür
- hamd etmek (Ar. + T.):** şükretmek
- hamd eylemek (Ar. + T.):** şükretmek
- hamd olmak (Ar. + T.):** şükretmek
- Hamilton (öz. is.):** kişi adı
- hane (Far.):** yaşanılan yer, ev
- haric (Ar.):** dışarı
- hasıl olmak (Ar. + T.):** ortaya çıkmak
- hasta (Far.):** sağlığı bozuk olan
- hasta olmak (Far. + T.):** hastalanmak
- hastalık (Far. + T.):** hasta olma durumu
- hastane/hastahane (Far.):** hastaların tedavi edildiği yer
- hatır (Ar.):** birine karşı duyulan saygı, sevgi
- hatta (Ar.):** bile, dahi, üstelik
- hatun:** kadın
- hayat (Ar.):** yaşam
- hayat suyu (Ar. + T.):** yaşam kaynağı
- hayat-bahs (Ar. + Far.):** hayat-bahş, can veren (ses olaylarına al)
- hayat-ı ebediye (Ar.):** hayat-ı ebediyye, ebedi hayat
- hayır (Ar.):** iyilik
- hayırlı (Ar. +T.):** faydalı, yararlı
- hayli (Far.):** çok
- hazır (Ar.):** amade
- hazır olmak (Ar. + T.):** hazır durumda bulunmak
- hazır bulunmak (Ar. + T.):** hazır durumda olmak

hazırlamak (Ar. + T.): hazır, uygun hâle getirmek

hazırlanmak (Ar. + T.): kendini hazırlamak

hekim (Ar.): doktor

helak (Ar.): yok olma, ölme

helak etmek (Ar. + T.): yok etmek

helak olmak (Ar. + T.): yok olmak

helas (Far.): halas; kurtuluş

helas bulmak (Far. + T.): halas bulmak; kurtuluşa ermek

helas edici (Far. + T.): halas edici; kurtarıcı

helas etmek (Far. + T.): halas etmek; doğru yola sevk etmek, kurtuluşuna vesile olmak

helas eylemek (Far. + T.): halas eylemek; kurtarmak

helas-bahş (Far.): affedici

helaskâr (Ar. + Far.): halaskâr; kurtarıcı

heman (Far.): hemen, derhal

hem-derd (Far.): dert ortağı

hem-derd olmak (Far. + T.): derdini paylaşmak, dert ortağı olmak

henüz (Far.): daha

hep (Far.): 1. tamamı, hepsi 2. sürekli

hepsi (Far. + T.): hepsi; tümü

her (Ar.): bütün, teker teker hepsi

her şey (Far. + Ar.): o anda bulunanların tümü

heraret (Ar.): hararet; coşkunluk

herkes (Far.): insanların tümü

heybetlü / hiybetlü (Ar. + T.): büyük

hıfz etmek (Ar. + T.): saklamak, korumak

hızmet (Ar.): hizmet; görev, iş

hızmetçi (Ar. + T.): hizmetçi; hizmet gören kimse

hızmetkâr (Ar. + Far.): hizmetkâr, hizmet eden

hiç (Far.): olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren söz

hiçbir (Far. + T.): bir addan önce getirilerek o adın bildirdiği varlıktan bir tanesinin bile olmadığını anlatan bir söz

hilekâr (Ar. + Far.): hile yapan, aldatan

Hindistan (öz. is.): bir yer adı

Hintli (öz. is.): Hindistan halkından olan

hissedar olmak (Ar. + Far. + T.): herhangi bir şeyde payı, katkısı olmak

hissetmek (Ar. + T.): bir şeyden etkilenmek, duymak

hisseylemek (Ar. + T.): bir şeyden etkilenmek, duymak

hitam bulmak (Ar. + T.): bitmek, sona ermek

hizmetçi (Ar. + T.): hizmet ede (kimse)

hor bakmak (Far. + T.): aşağı görmek

Hoytfilt (öz. is.): kişi adı

Hristiyan (Rum.): Hz. İsa'nın dininden olan kimse

Hristos (öz. is.): kutsanmış kişi, Hz. İsa

humma (Ar.): şiddetli ateş

husule getirmek (Ar. + T.): ortaya çıkarmak

husus (Ar.): konu

huy (Far.): tabiat, yaratılış

huzur (Ar.): ön, kat

huzura çıkmak (Ar. + T.): birinin bulunduğu yere varmak, karşısına çıkmak

hükm (Ar.): hüküm, karar

hükm etmek (Ar. + T.): yargılamak, karar vermek

hüsn (Ar.): güzel, iyi

ısrırmak: dişleri arasına alıp sıkmak, dişlemek

ışık: 1. ferahlık, huzur 2. manevi aydınlanma

ıztırab (Ar.): sıkıntı, dert

ıztırab duymak (Ar. + T.): acı çekmek

ibadet etmek (Ar. + T.): bir dinin buyruklarını yerine getirmek

ibadethane (Ar. + Far.): ibadet edilen er

ibtida (Ar.): başlangıç

icra (Ar.): yerine getirme, uygulama

icra etmek (Ar. + T.): uygulamak

icra eylemek (Ar. + T.): yerine getirmek

iç: dâhil, dış karşıtı

içeri: 1. içteki bölüm, dışarı karşıtı 2. gönül

içinde: süresince, zarfında

içmek: bir sıvıyı ağza alıp yutmak

idare etmek (Ar. + T.): yönetmek

iftihar (Ar.): övünç

ihbar etmek (Ar. + T.): haber vermek

ihmal etmek (Ar. + T.): önem vermemek

ihsan etmek (Ar. + T.): başışlamak

ihsan eylemek (Ar. + T.): başışlamak

ihsan olunmak (Ar. + T.): başışlanmak

ihtimal (Ar.): olasılık

ihtiyac (Ar.): lazım, gerekli olan

ihtiyacat (Ar.): ihtiyaçlar, gerekli olan şeyler

ihtiyacı kalmamak (Ar. + T.): gereksinim duymamak

ihtiyar (Ar.): yaşlı

ihtiza (Ar.): tevazu göstermek

iki: sayı adı

ikrah etmek (Ar. + T.): tiksirmek, iğrenmek

ikrar etmek (Ar. + T.): kabul etmek

iktiza etmek (Ar. + T.): gerekmek

ilahi (Ar.): dinî duyguları dile getiren besteler

ilan etmek (Ar. + T.): duyurmak

ilhak olmak (Ar. + T.): katılmak, bağlanmak

ilk: birinci

illa (Ar.): muhakkak, kesinlikle

illet (Ar.): hastalık, bela

ilm (Ar.): bilme, biliş

iman (Ar.): inanma

- iman edinmek (Ar. + T.):** iman sahibi olmak
- iman etmek (Ar. + T.):** inanmak
- iman getirmek (Ar. + T.):** iman etmek, inanmak
- imdi:** şimdi
- in:** barınak
- inanmak:** iman etmek
- inayet (Ar.):** iyilik, lütuf
- inayet eylemek (Ar. + T.):** iyilik yapmak, lütfetmek
- inayet-i ilahiye (Ar.):** Allah'ın yardımı
- İncil (Ar.):** Hz. İsa'ya Allah tarafından indirilen kutsal kitap
- İncil-i Şerif (Ar.):** kutsal İncil
- indinde:** katında, yanında
- İnkilterra (öz. is.):** İngiltere, yer adı
- İngiliz (öz. is.):** İngiliz; İngiltere halkından olan
- insan (Ar.):** beşer
- insaniyet (Ar.):** insan olma durumu, insanlık
- intikal etmek (Ar. + T.):** ulaşmak, varmak
- iptida (Ar.):** başlama, başlangıç
- İrlanda (öz. is.):** bir yer adı
- isbat (Ar.):** ispat; delil
- ism (Ar.):** isim, ad
- ism-i şerif (Ar.):** yüce, büyük isim
- istekli:** bir şeye karşı isteği olan, heveskâr
- istemek:** dilemek
- işidilmek:** işitilmek; duyulmak
- işitmek:** duymak
- işde:** işte; sonuç olarak, neticede
- itaat etmek (Ar. + T.):** uymak, bağlanmak
- itaat eylemek (Ar. + T.):** uymak
- itmam etmek (Ar. + T.):** tamamlanmak

- ittifak etmek (Ar. + T.):** birleşmek, aynı fikirde olmak
- izah etmek (Ar. + T.):** açıklamak
- iztirab (Ar.):** ızdırıp, keder
- izzet (Ar.):** ululuk, yücelik, şeref
- izzet dünyası (Ar. + T.):** ululuk makamı, cennet
- kabahat (Ar.):** kusur, töhmet, suç
- kabahatlı (Ar. + T.):** kabahatli; kabahati olan, suçlu
- kabul etmek (Ar. + T.):** inanmak, doğruluğu konusunda tereddüt etmemek
- kabul olunmak (Ar. + T.):** onaylanmak, tasdik edilmek
- kabus (Ar.):** kâbus; acı, sıkıntı, korku veren olay
- kaçmak:** uzaklaşmak
- kadın:** hatun, zen
- kadir (Ar.):** gücü yeten
- kadir olmak (Ar. + T.):** gücü yetmek
- kafi (Ar.):** kâfi; yeterli
- kâfi olmak (Ar. + T.):** yeterli gelmek
- kâhin etmek (Ar. + T.):** kehanette bulunmak, bilinmeyen şeyleri bildirmek
- kalabalık (Ar.):** topluluk
- Kalamin Kilisesi (öz. is.):** ibadet yeri
- kalbi katlaşmak (Ar. + T.):** acımasız olmak
- kaldırmak:** 1. yukarı doğru hareket ettirmek 2. kurtarmak, halas etmek 3. yüklenmek
- kale (Ar.):** savunma amaçlı inşa edilen burçlu, yüksek duvarlı yapı
- kalkmak:** ayağa kalkmak, harekete geçmek
- kalmak:** olmak, bir durumda bulunmak
- kalp (Ar.):** insanın manevi varlığının merkezi, gönül, duyguların kaynağı
- kamilen (Ar.):** tam olarak, noksansız
- kan:** renkli, hayati sıvı
- kandırmak:** ikna etmek
- kangı:** hangi
- kaniş:** kanı, kanaat

kanmış olmak: inanmak, kanaat getirmek

kapalı: örtük

kapanamak: kabul edilmemek, dışarıda kalmak

kaplanmak: çepeçevre sarılmak, kuşatılmak

kapu: 1. kapı; yardım için bağlanılan, ihsan beklenen yer 2. bir yere girip çıkarken açılıp kapanma düzeni olan açıklık

kapuyu açmak: davet etmek

kâr olmak (Far. + T.): kazançlı olmak

karanlık: kötü, şer

karanlık dere: bunalımlı dönem

kara: yeryüzünün denizler dışında kalan kısmı

kararmak: kötü, uygunsuz olmak

karı: kadın

karındaş: kardeş

kari (Ar.): okuyucu

karşı koymak: bir saldırı karşısında direnmek

karşılama: değerlendirmek, tavır sergilemek

kasavet (Ar.): keder, üzüntü

kâşki (Far.): keşke

kat: defa, kez

katılatmak: duygusuzlaşmak

katil (Ar.): cana kıyan

Katolik (Fr.): Hristiyanlıkta bir mezhep

kavi tutmak (Ar. + T.): güçlendirmek, sağlamlaştırmak

kavm (Ar.): kavim; topluluk

kaygu: kaygı, dert, sıkıntı

kayıp olmak (Ar. + T.): doğru yoldan ayrılmak, batıla düşmek

kefaret (Ar.): işlenmiş bir günah, suç veya kabahatin bağışlanması için dinî bakımdan verilmesi veya yapılması gereken şey

kefaret eylemek (Ar. + T.): bir suçun, günahın bağışlanması için ceza çekmek, bedel ödemek

kefaret kılmak (Ar. + T.): suçun, günahın bağışlanması için ceza çekmek, bedel ödemek

kelam (Ar.): söz

kelb (Ar.): köpek

kemale ermek (Ar. + T.): olgunlaşmak

Kembric (öz. is.): Cambridge, bir kurum adı

kendi: kişilerin öz varlığını anlatmaya yarayan dönüşlülük zamiri

kerem (Ar.): iyilik, lütuf

kerem etmek (Ar. + T.): lütfetmek, iyilikte bulunmak

kerre (Ar.): kere, defa

kesb eylemek (Ar. + T.): çalışmak, gayret etmek

kılaguzlanmak: kılavuzlanmak; doğru yolu göstermek

kırmızı: ağır, şiddetli

kısılmak: sığınmak

kıt: kat; huzur, yan

kıtlık: azlık, ihtiyaca yetecek miktarda olmama

kıyas etmek (Ar. + T.): karşılaştırmak

kıymet (Ar.): değer

kız: cinsiyet olarak erkek karşıtı, kız evlat

kilisa/kilise (Far.): kilise, Hristiyanların ibadet yeri

kilitlemek (Far. + T.): anahtarla kilidi kapamak

kim: soru zamiri

kimse: kişi

Kitab-ı Mukaddes (Ar.): İncil

Kitab-ı Şerif (Ar.): İncil

kitap (Ar.): İncil

kolay: zor olmayan

konak: öldükten sonra kalınan yer

konuşmak: düşüncelerini sözle anlatmak

korkmak: endişe etmek, kaygı duymak

korku: tedirginlik duygusu, endişe

koşmak: 1. hızla hareket etmek 2. bağlanmak, tabi olmak

koymak: 1. bağlantı kurmak, ilişkilendirmek 2. yerleştirmek 3. sunmak, bırakmak

koyun (I): bir hayvan adı

koyun (II): göğüsle giysi arası, bağır, (mec.) Allah'ın katı

koyvermek: bırakmak, salıvermek, gitmesine müsaade etmek

kölge: gölge

kötü yol: din ve ahlak kurallarına aykırı hayat tarzı

köy (Far.): bir yerleşim yeri; karye

kucak: koyun, aguş

kucaklamak: kabul etmek

kucaklanmak: sarılmak; sahip çıkılmak, korunmak

Kuddas-ı Şerif (Ar.): Kiliselerde, Hz. İsa'nın havarileriyle yediği son yemeği anmak için yapılan tören, ayin

kudret (Ar.): kuvvet, güç, iktidar

kudurmak: kuduz hastalığına yakalanmak

kuduz: kedi, köpek gibi hayvanlarda görülen, tedavi edilmezse ölümlü sonuçlanan hastalık

kulak: işitme organı

kullanmak: bir amaç için bir şeyi yapmak

kulluk etmek: kul olmak, yükümlülüklerini yerine getirmek

kurban (Ar.): kendini feda eden kimse

kurtarıcı: halaskâr

kurtarmak: tehlikeli, zor bir durumdan uzaklaştırmak, halas etmek

kurtulmak: tehlikeli bir durumu atlatmak

kuş: bir tür hayvan

kuvvet (Ar.): güç, kudret

kuvvet bulmak (Ar. + T.): güçlenmek

kuzu: 1. Hz. İsa 2. küçük çocuk

küçük: yaşça ufak kimse

küfrbaz (Ar. + Far.): çok küfreden

külliyen (Ar.): tamamen

lakin (Ar.): fakat, ama

- lanet (Ar.):** kötülük, uğursuzluk
- latif (Ar.):** hoş, güzel
- latifane (Ar. + Far.):** latif, hoş bir şekilde
- layık (Ar.):** uygun, yerinde
- layıkıyla (Ar. + T.):** gerektiği gibi, tam anlamıyla
- lazımlı (Ar. + T.):** gerekli, lüzumlu
- letafetli (Ar. + T.):** letafetli; hoş, güzel
- liakat (Ar.):** layık olma
- liturgia:** Hristiyanlıkta ayin
- Loknaun Kalesi (öz. is.):** bir yer adı, Leknev Kalesi
- Londra (öz. is.):** bir yer adı
- mada: (Ar.):** maada; ...den başka
- mağfiret kılmak (Ar. + T.):** bağışlamak
- mahal (Ar.):** 1. yer 2. bölüm
- mahalle (Ar.):** yerleşim yeri, mahal
- mahrumbrakmak (Ar. + T.):** mahrum bırakmak; birini bir şeyden yoksun etmek
- mahrum kalmak (Ar. + T.):** yoksun olmak
- mahsus (Ar.):** isteyerek, bilerek
- mahsus olmak (Ar. + T.):** özgü olmak
- mahvolmak (Ar. + T.):** zarar görmek, manevi olarak çökmek
- makset (Ar.):** maksat, amaç
- makule (Ar.):** cins, tür
- malik (Ar.):** sahip
- malik olmak (Ar. + T.):** sahip olmak
- malum olmak (Ar. + T.):** bilinmek
- mana (Ar.):** anlam
- maranatha (Aram.):** Hz. İsa'nın tekrar dönüşüne ilişkin bir çağrı
- mebde (Ar.):** kaynak, kök
- mebni (Ar.):** inşa edilmiş, kurulmuş
- meccanen (Ar.):** parasız, ücretsiz

- mecbur olmak (Ar. + T.):** zorunda olmak
- mekân (Ar.):** yer
- mekruh (Ar.):** tiksinti, iğrenç
- mekruh kılmak (Ar. + T.):** yapılmasını yasaklamak
- mekteb (Ar.):** okul
- melaïke (Ar.):** melekler
- melek gibi (Ar. + T.):** iyi huylu, çok temiz
- men etmek (Ar. + T.):** menetmek; engellemek, yasaklamak
- merhamet (Ar.):** acıma
- merhamet etmek (Ar. + T.):** acımak
- merkume (Ar.):** bahsi geçen
- mesela (Ar.):** örneğin
- mesele (Ar.):** konu, husus
- meskân (Ar.):** mesken, yer
- mesrur eylemek (Ar. + T.):** memnun etmek, sevindirmek
- mesruriyet (Ar.):** sevinç
- mesut (Ar.):** mutlu
- meşhur (Ar.):** herkesçe bilinen
- mevsim (Ar.):** yılın iklim şartları bakımından farklılık gösteren dört bölümünden her biri
- meydan okumak (Ar. + T.):** korkmadığını, çekinmediğini açıkça belirtmek
- meyus olmak (Ar. + T.):** ümitsiz olmak
- meyusiyete düşmek (Ar. + T.):** ümitsizliğe düşmek
- mezar (Ar.):** kabir
- mezkur (Ar.):** zikredilen, bahsedilen
- mıhlı (Far.):** büyük çivili
- mırıldanmak:** mızımızlanmak, şikâyet etmek
- milyonlarca (Fr. + T.):** pek çok, çok sayıda
- miras-hor olmak (Ar. + Far. + T.):** (ihsana) ermek, ulaşmak
- misillü (Ar. + T.):** misilli, benzeri
- misyoner (Fr.):** bir dini yaymakla görevli kimse

- Moravian birader (öz. is.):** Moravyalı kardeşler
- Möris (öz. is.):** kişi adı
- muamele etmek (Ar. + T.):** davranmak
- muavenet (Ar.):** yardım
- mucib olmak (Ar. +T.):** sebep olmak
- mugayir (Ar.):** ters, aykırı
- muhabbet (Ar.):** sevgi
- muhabbetli (Ar. + T.):** muhabbetli; sevgi dolu
- muhafaza etmek (Ar. + T.):** korumak
- muhafız (Ar.):** koruyan (kimse)
- muhtaç (Ar.):** bir şeye ihtiyaç, gereksinim duyan
- muhtaç olmak (Ar. + T.):** ihtiyaç duymak
- muhtasaren (Ar.):** muhtasaran; kısaca
- mukaddema (Ar.):** bundan önce, eskiden
- mukaddes (Ar.):** kutsal
- murad (Ar.):** murat; arzu, istek
- murad etmek (Ar. + T.):** istemek
- murdarlanmak (Far. + T.):** kirlenmek, bozulmak
- murtad (Ar.):** mürted, dinden dönen
- mutlu:** mesut
- mutlu etmek:** mesut etmek
- muvaffakiyet (Ar.):** başarı
- mübahase etmek (Ar. + T.):** karşılıklı konuşmak, sohbet etmek
- mücede (Far.):** müjde, muştı
- mücede etmek (Far. +T.):** müjdelemek
- müellif (Ar.):** yazar
- müesses olmak (Ar. + T.):** kurulmak
- müferrih kılmak (Ar. + T.):** ferahlık vermek
- mühim (Ar.):** önemli
- mükedder (Ar.):** kederli

- mükemmel (Ar.):** kusursuz olan
- mülahaza (Ar.):** dikkatle incelemek, üzerinde düşünmek
- mülaim (Ar.):** mülayim; yavaş
- mülemma etmek (Ar. + T.): bulamak, bulaşmak**
- mülhaza (Ar.):** mülahaza; düşünce
- mülhaza eylemek (Ar. + T.):** dikkatle incelemek, üzerinde düşünmek
- mümkün (Ar.):** olanaklı
- münasibetsiz (Ar. + T.):** uygun olmayan
- münevver etmek (Ar. + T.):** aydınlatmak, huzurlu kılmak
- müracaat etmek (Ar. + T.):** başvurmak; bir konu için yardım istemek
- müracaat eylemek (Ar. + T.):** başvurmak
- müsrif (Ar.):** israf eden
- müşahade olunmak (Ar. + T.):** şahitlik edilmek
- müşerref (Ar.):** şerefli
- mütalik (Ar.):** müteallik, ait, ilgili
- müteşekkir olmak (Ar. + T.):** minnettar olmak
- mütevekkil olmak (Ar. + T.):** tevekkül etmek
- müzdariip (Ar.):** muzdarip; ızdırap çeken
- na-hak (Far. + Ar.):** haksız, hakka uygun olmayan
- na-hoş (Far.):** hoş olmayan, kötü
- nafile (Ar.):** boş, boşuna
- nail olmak (Ar. + T.):** erişmek, ulaşmak
- nakl etmek (Ar. + T.):** aktarmak
- nam (Far.):** adlı
- naman (Far.):** namlar, adlar
- nankör (Far.):** iyilik bilmeyen
- nasıl:** ne şekilde
- nasihat (Ar.):** öğüt
- natki (Ar.):** düşünen, anlayan
- nazar etmek (Ar. + T.):** incelemek amacıyla bakmak

nazaret etmek (Ar. + T.): nezaret etmek; bakmak, ilgilenmek

ne kadar (T. + Ar.): ne ölçüde

ne: 1. hangi (şey) 2. çok

neçeğe dek: neçeketegi; her ne kadar

neden: niçin, hangi sebeple

nefs(Ar.): nefes, soluk

nerede: hangi yerde

nereden: hangi yerden?

nereye: hangi yere?

neşr etmek (Ar. + T.): yaymak

netice (Ar.): sonuç

nevi (Ar.): tür

neye: niye; niçin, neden

nice / niçe: 1. nice, pek çok 2. nasıl

niçün: niçin; neden, hangi sebepten

nida etmek (Ar. + T.): seslenmek

nihayet (Ar.): sonunda

nihayeti olmamak (Ar. + T.): sonu olmamak

nihayetsiz (Ar. + T.): sonsuz, ebedi

nimet (Ar.): iyilik, ihsan, bağış

niyet (Ar.): amaç, maksat

nolmak: ne olmak

Nomos (öz. is.): yasa, kanun (Tevrat)

o: işaret ve şahıs bildiren sözcük

oda: bir yapının çeşitli amaçlar için kullanılan bölmesi, göz

odun: tahta

Ogostos Topledy (öz is.): OgostosTopledy; bir din adamı

oğratmak: uğratmak; yöneltmek, yönlendirmek

oğul: 1. erkek evlat 2. Hz. İsa

okumak: 1. anlatılmak istenen manayı öğrenmek 2. bir metni işaretlere bakıp seslendirmek

ol: işaret sıfatı

olmak: 1. herhangi bir vasıf, nitelik, durum ya da yerde bulunmak 2. meydana gelmek 3. mevcut olmak

on yedi: sayı adı

ora: o yer

oturmak: bir yere kaba etleri üzerine yerleşmek

oyalanmak: vakit geçirmek, zaman harcamak

öksüz: annesi olmayan

ölmek: hayatı sona ermek, can vermek

ölüm: vefat, mevt

ömür (Ar.): yaşam

ömür geçirmek (Ar. + T.): yaşamak

önüne koymak: tercihine bırakmak

öpüşmek: karşılıklı birbirini öpmek

öyle: o şekilde, biçimde

öyünmek: övünmek; iftihar etmek

padişah etmek (Far. + T.): hükümdar etmek

padişahlık (Far. + T.): padişah olma durumu; liderlik

pak etmek (Far. + T.): temizlemek, (günahlardan) arındırmak

palade (Far.): kötü söyleyen

papaz (Rum.): Hristiyan din adamı

parlak: nurlu, aydınlık

Paulos Resul (öz. is.): kişi adı

paymal etmek (Far. + T.): ayaklar altına almak, çiğnemek

pazar (Far.): haftanın bir günü

peder (Far.): baba; Hz. Allah

pek: çok

pek çok: yeterinden fazla

perhiz (Far.): haramdan sakınma

perhiz tutmak (Far. + T.): haramdan sakınmak

pirlik (Far. + T.): yaşlılık

Rabb (Ar.): 1. Rab, yaratıcı 2. Efendi, saygı ifadesi

Rabb'in günü (Ar. + T.): pazar günü

raci (Ar.): ait, ilgili

rahat (Ar.): huzurlu

rahat bulmak (Ar. + T.): huzura ermek

rahat etmek (Ar. + T.): içinde bulunduğu durumdan memnun olmak, huzurlu olmak

rahat vermek (Ar. + T.): rahata, huzura kavuşturmak

razı (Ar.): rıza gösteren

reca etmek (Ar. + T.): rica etmek, dilemek

red etmek (Ar. + T.): reddetmek; onaylamamak, kabul etmemek

resale (Ar.): risale, dinî içerikli kitap

rıza (Ar.): razı olma, kabullenme

riyazet (Ar.): nefsini kırma

ruba (İtl.): giysi

ruh (Ar.): manevi cevher, tin

Ruh el-Kuds (Ar.):Ruhülkudüs, Cebrail

rüzgâr (Far.): yel

saadet (Ar.): bahtiyarlık, ongunluk

saadetli (Ar. + T.): saadetli; mutlu, mesut

saadetli etmek (Ar. + T.): saadetli etmek; mutlu etmek

saadetli olmak (Ar. + T.): mutlu, bahtiyar olmak

saat (Ar.): 1. zaman dilimi 2. Günün hangi anı olduğunu gösteren alet

sabah (Ar.): günün başlangıcı

sabit kılmak (Ar. +T.): canlı, taze tutmak

sadakat (Ar.): içten bağlılık

sadakat-ı şahsiye (Ar.): kişisel bağlılık

sadık (Ar.): sadakatli

sadık çıkarmak (Ar. + T.): haklı göstermek

sadık çıkmak (Ar. + T.): bağlı kalmak

sadık olmak (Ar. + T.): sadakat göstermek

- sadıkane (Ar. + Far.):** sadık bir şekilde
- sadıklanmak (Ar. + T.):** samimi olarak bağlanmak
- safi (Ar.):** açık, net
- sağ:** yaşayan, canlı
- sağır:** işitme ve konuşma sorunu yaşayan (kimse)
- sahih (Ar.):** samimi, içten
- sair (Ar.):** başka, diğer
- sakine (Ar.):** sakin; bir yerde oturan
- sana:** sen zamirinin yönelme durumu eki almış şekli
- sapmak:** 1. yön değiştirmek 2. yönelmek
- satun almak:** manevi kurtuluşa ermek
- savuşmak:** kaçmak, ortadan kaybolmak
- sayı:** miktar, oran
- saymak:** kabul etmek
- sebeb (Ar.):** 1. sebep, neden 2. amaç
- seçi etmek:** seçmek, ayırmak
- seçmek:** tercih etmek
- seda (Far.):** ses
- sefalet (Ar.):** perişanlık
- sefil (Ar.):** perişan, zavallı
- sekiz:** sekiz sayısı
- sekizinci:** sekiz isminin sıra sayı sıfatı
- Henrikos (öz. is.):** kişi adı
- selam vermek (Ar. + T.):** selamlamak
- selamlamak (Ar. + T.):** selam vermek
- selamet (Ar.):** 1. huzur 2. kurtuluş
- semavi (Ar.):** gökte olan, göğe ait
- semer (Ar.):** mec. sonuç
- sen:** teklik II. kişi zamiri
- sene (Ar.):** yıl

- serhoş (Far.):** sarhoş; içki içmiş
- sertlik (Far. + T.):** inanç ve duygularını yitirme durumu
- ses:** seda
- sesini almak:** işitmek, duymak
- sevab (Ar.):** sevap; Allah rızası için yapılan hayırlı iş
- sevgili/sevgülü:** kendisine sevgi duyulan
- sevinç:** mutluluk
- sevincli:** sevinç içinde olan
- sevmek:** sevgi duymak
- sevmek:** Sevgi ve bağlılık duymak
- sığınmak:** güvenmek
- sık sık:** sık olarak, sıkça
- sıkıntı:** zorluk, güçlük
- sıklet çekmek (Ar. + T.):** sıkıntı, yük çekmek
- siz:** çokluk II. kişi zamiri
- sohbet/söhbət (Ar.):** muhabbet, dostça konuşma
- sohbet etmek (Ar. + T.):** hasbihâl etmek
- sokak (Ar.):** mesken dışındaki yer
- sokmak:** içine veya arasına girmesini sağlamak
- son:** artık ondan ötesi veya başkası olmayan
- sonra:** bahsedilen andan daha ileriki bir zaman
- söylemek:** ifade etmek
- söyleşmek:** konuşmak
- söz:** ifade, kelam
- stavroz (Rum.):** haç
- sual (Ar.):** soru
- sual etmek (Ar. + T.):** sormak
- sual eylemek (Ar. + T.):** sormak
- sual olunmak (Ar. + T.):** sorulmak
- suret (Ar.):** şekil, biçim

- susamak:** 1. su içme gereksinimi duymak 2. kurtuluşu istemek
- şakird olmak (Far. +T.):** talebe, öğrenci olmak
- şapka (Rus.):** şapka; bir tür başlık
- şayi eylemek (Ar. + T.):** duyurmak, bildirmek
- şaz (Far.):** mutlu, mesut
- şaz olmak (Far. + T.):** mutlu olmak
- şazlık (Far. + T.):** sevinçli olma durumu
- şecaat (Ar.):** yiğitlik
- şedid (Ar.):** şiddetli
- şehadet etmek (Ar. +T.):** doğruluğunu tasdik etmek
- şehadet eylemek (Ar. + T.):** şahitlik etmek
- şehadat (Ar.):** şehadet; tanıklık, şahitlik
- şehid olmak (Ar. + T.):** (Allah yolunda) ölmek
- şehir (Far.):** yerleşim yeri
- şekl (Ar.):** biçim, tarz
- şeriat (Ar.):** kanun, kural
- şerr (Ar.):**kötülük
- şey (Ar.):** madde, eşya, olay, iş vb.nin yerine kullanılan, belirsiz anlamda bir söz
- şifa bulmak (Ar. + T.):** iyileşmek, onanmak
- şimdi:** şu anda
- şimdiye dek:** şu ana kadar
- şirket (Ar.):** ortaklık, birliktelik
- şöyle:** şu şekilde
- şu:** işaret bildiren sözcük
- şübhe etmek (Ar. + T.):** şüphe etmek; şüphelenmek, kuşkulananmak
- şübhede kalmak (Ar. + T.):** şüphe duymak
- şübhesi olmak (Ar. + T.):** şüphe duymak
- şükr olmak (Ar. +T.):** minnetini ifade etmek
- ta ki (Far.):** yeter ki, sonunda
- taam etmek (Ar. + T.):** yemek yemek

- tac (Far.):** ödül sembolü olarak başa takılan başlık
- taciz olmak (Ar. + T.):** rahatsız olmak
- tahkir olunmak (Ar. + T.):** küçük görülmek, aşağılanmak
- tahrik olunmak (Ar. + T.):** etkilenmek
- tahsis eylemek (Ar. + T.):** tahsis etmek, ayırmak
- taht (Far.):** makam
- takati kalmamak (Ar.):** gücü, mecali tükenmek
- takdirde (Ar. + T.):** ...dığı zaman
- taksirat (Ar.):** kusurlar, kabahatler
- talebe (Ar.):** öğrenci
- talep etmek (Ar. + T.):** istemek
- talimat almak (Ar. + T.):** emir almak
- Tan (öz. is.):** Tan Hıntr
- Tan Hıntr (öz. is.):** kişi adı
- tanımak:** 1. farkına varmak 2. kabullenmek
- tarafından (Ar. + T.):** aracılığıyla
- tarif etmek (Ar. + T.):** anlatmak
- tarik (Ar.):** yol
- tarz (Ar.):** şekil
- taşımak:** beraberinde götürmek
- tavun (Ar.):** taun; veba
- teaccüb etmek (Ar. + T.):** taaccüb etmek; şaşmak, hayret etmek
- tebdil olmak (Ar. + T.):** değişmek, başka şekle girmek
- tebdilat (Ar.):** değişiklikler
- tebeddülât (Ar.):** değişmeler, değişiklikler
- tecrübe (Ar.):** deneyim
- tecrübe çekmek (Ar. + T.):** yaşamak
- tedib (Ar.):** ceza
- teesir/tesir (Ar.):** etki
- teesirbrakmak (Ar.):** tesir etmek, etki etmek

- teesir etmek (Ar. + T.):** tesir etmek; etkilemek
- tefsir etmek (Ar. + T.):** yorumlamak
- tehammül etmek (Ar. + T.):** tahammül etmek; katlanmak, dayanmak
- tehlike (Ar.):** bir kimse veya şeyin varlığını tehdit eden durum
- tehlikeli (Ar. + T.):** tehlikesi, ölüm riski olan
- tekerrür etmek (Ar. + T.):** tekrarlamak
- teklif olunmak (Ar. + T.):** önerilmek
- tekmil (Ar.):** eksiksiz, tam, bütün
- temam olmak (Ar. + T.):** tamamlanmak
- temettu etmek (Ar. + T.):** kazanç sağlamak
- ten:** beden
- tenbih (Ar.):** tembih; öğüt, nasihat
- tenbih etmek (Ar. + T.):** tembih etmek; öğüt vermek, tembihlemek
- tenezzül etmek (Ar. + T.):** razı olmak, kabul etmek
- terennüm etmek (Ar. + T.):** nağmeli söylemek
- terk etmek (Ar. + T.):** bırakmak
- terk eylemek (Ar. + T.):** terk etmek, yalnız bırakmak
- tesaddüf etmek (Ar. + T.):** tesadüf etmek, rastlamak
- teselli (Ar.):** avuntu
- teselli vermek (Ar. + T.):** avutmak
- teselli-bahş (Ar. + Far.):** teselli verici, avutucu
- tesellici (Ar. + T.):** teselli eden, avutan kişi
- tesir etmek (Ar. + T.):** etkilemek
- teskin etmek (Ar. + T.):** yatıştırmak
- teslim etmek (Ar. + T.):** sunmak, feda etmek
- teslim olmak (Ar. + T.):** kendini teslim etmek; vermek
- teslim olunmak (Ar. + T.):** kendini teslim etmek; vermek
- tesmie etmek (Ar. + T.):** tesmiye etmek; ad koymak, isimlendirmek
- tesmie olunmak (Ar. + T.):** isimlendirilmek, ad konulmak
- teşekkür etmek (Ar. + T.):** memnuniyetini bildirmek

tevbe etmek (Ar. + T.): tövbe etmek; affını, bağışlanmayı istemek

tevbekâr (Ar. + Far.): tövbekâr; tövbe etmiş olan

tevbeye gelmek (Ar. + T.): tövbeye gelmek; pişmanlık duyup günah işlemekten vazgeçmek

tevekkülen (Ar.): tevekkül ederek

tez (Far.): çabuk

Thomas Hovard (öz. is.): kişi adı

tıpkı (Ar.): aynı

tilki: bir tür hayvan

tımar olunmak (Far. + T.): tedavi edilmek

Timotheos (öz. is.): kişi adı

titimek: kaslar hızlı, küçük kasılmalarla sarsılmak

Todric (öz. is.): kişi adı

tövbeye gelmek (Ar. + T.): tövbe etmek; affını, bağışlanmayı istemek

tutmak: ayakta tutmak, sürdürmek

tutulmak: yakalanmak

tükenmek: bitmek

türkü: nağme eşliğinde söylenen manzume

türlü: çeşitli

Uesli (öz. is.): kişi adı

uğruna: (bir kimsenin, bir şeyin) yoluna, onun için

umudunu kesmek: artık olacağını beklememek

unudulmak: unutulmak, akıldan çıkmak

usul: yavaş

uyanmak: uyku durumundan çıkmak

uyumak: uyku hâlinde olmak

uzak: eli, gücü yetişmez

uzak tutmak: uzakta kalmasını sağlamak, yaklaştırmamak

ümid/ümed (Far.): ümit; umut, beklenti

ümit etmek (Far. + T.): ummak, beklemek

üzere: bir işin veya durumun yaklaşmakta olduğunu bildiren sözcük

üzerinde: üstünde

üzerine: 1. üstüne 2. hakkında

vad etmek (Ar. + T.): söz vermek

vad eylemek (Ar. + T.): vadetmek, bir şeyin yerine getirileceğine dair söz vermek

vahi kitabı (Ar.): Vahiy Kitabı; Yeni Ahit'in sonuncu kitabı

vaiz (Ar.): dinî konuda nasihat eden (kimse)

vaka (Ar.): 1. vakıa; gerçi, her ne kadar 2. olgu

vakf etmek (Ar. + T.): (kendini) bir şeye adanmak, vermek

vakı olmak (Ar. + T.): vaki olmak; meydana gelmek, olmak

vakıt (Ar.): vakit, zaman, süre

valide (Ar.): ana

var: bulunma, mevcut olma

varmak: ulaşmak

vasf etmek (Ar. + T.): anlatmak, tarif etmek

vasf olmak (Ar. + T.): vasfolmak; anlatmak, tarif etmek

vasf olunmak (Ar. + T.): vasfolmak; anlatılmak, tarif edilmek

vasıta (Ar.): araç

vasıtasıyla (Ar. + T.): aracılığıyla

vatan (Ar.): 1. yurt 2. öbür dünya, asıl dünya

vaz etmek (Ar. + T.): nasihat etmek

vaz olunmak (Ar. + T.): nasihat edilmek

vech (Ar.): sebep, vesile

vefat (Ar.): ölüm

verilmek: 1. iletilmek 2. sunulmak 3. adlandırılmak

vermek: 1. göndermek 2. bahşetmek 3. iletmek 4. feda etmek, sunmak

vesile (Ar.): fırsat

vurmak: çarpmak, değdirmek

Westminster (öz. is.): bir yer adı

Willi (öz. is.): kişi adı

ya: seslenme ifadesi, ey

Yahudi (öz. is.): Musevi

yakın: 1. uzak karşıtı 2. arada az zaman bulunan

yaklaştırmak: yakın etmek

yaklaşmak: yakına gelmek, yanına varmak

yalancı: yalan söyleyen

yalancı etmek: yalancı çıkarmak

yalmız: 1. yalnız; sadece 2. tek başına

yan: 1. bir kimseye ve bir şeye yakın olan yer, huzur, taraf 2. birlikte, beraberinde

yanına almak: beraberinde götürmek

yani (Ar.): sözün kıyası

yanlış: hata

yanmak: vücudun bir yeri fazla ısı sebebiyle kızarmak

yapağı: koyun türü

yapmak: uğraşmak, meşgul olmak

yara: derin kesik, ceriha

yaralanmak: fiziki olarak zarar görmek, eziyet çekmek

yaralı: dertli, üzüntülü

yaramaz: kötü

yaramaz: kötü, fena

yaramazlık: günah

yaratmak: yoktan var etmek

yardım: destek, birinin sıkıntısını giderme

yardım etmek: destek olmak, birinin sıkıntısını gidermek

yardımcı: yardım eden veya edecek olan kimse

yardımına yetişmek: yardımına koşmak; sıkıntıda bulunan kimseye yardımcı olmaya çalışmak

yarelemek (Far. +T.): yaralamak; kırmak, incitmek

yarı gece: gece yarısı

yasdık: yastık, başın altına koymak veya sırta dayanmak için kullanılan küçük minder

yaş: doğuştan beri geçen yıl, ömür

yaşamak: ömür sürmek

yatmak: 1. hastalanıp yatağa düşmek 2. boylu boyunca uzanmak

yaykanmak: yıkanmak

yaz: Bir mevsim adı

yek (Far.): tek

yeniden: yine, tekrar

yemin (Ar.): ant

yemlik: hayvanlara yem verilen tekne biçimindeki kap

yeni: az önce

yeniden: yine, tekrar, bir daha

Yeovak (öz. is.): Yehova, Tanrı

yer: 1. yeryüzü 2. mekân, ortam 3. zemin

Yesus (öz. is.): bk. YesusHristos

Yesus Hristos (öz. is.): Hz. İsa

yetişmek: ulaşmak, erişmek

yine: tekrar, gene

Yoannis Evaggelistis (öz. is.): kişi adı

yohsa/yoksa: aksi takdirde

yok: mevcut olmayan, bulunmayan

yokarı: yukarı, bulunulan yere göre seviye bakımından daha yüksek

yol: tarik, istikamet

yorulmak: yorgun düşmek

Yosif (öz. is.): kişi adı

Yosias Solomon (öz. is.): kişi adı

Yunani (öz. is.): Yunanlı

yuva: hayvanların özellikle de kuşların barınağı

yüklenmek: sıkıntı çekmek

yürek: duyguların kaynağı, gönül

yüreklenmek: cesaretlenmek

yüz: çehre, surat

yüz çevirmek: dinlememek, kulak asmamak

yüzenbrakmak: yüzen bırakılmak; tahkir olunmak, değeri verilmemek

zahir etmek (Ar. + T.): açıklamak, aşikâr etmek

zahir olmak (Ar. + T.): açık, aşikâr olmak

zahiren (Ar.): görünüşte, görünüşe göre

zahmet çekmek (Ar. + T.): sıkıntı çekmek

zaiflik (Ar. + T.): zayıflık; acizlik

zahir (Ar.): iç, derun

zamiri körelmek (Ar. +T.): içi geçmek; isteksiz davranmak, ilgi duymamak

zannetmek (Ar. + T.): öyle sanmak, düşünmek

zat (Ar.): kişi

zaten (Ar.): esasen

zayi olmak (Ar. + T.): helak olmak; heba olmak

zaman (Far.): zaman, dönem

zengin olmak (Far. + T.): varlıklı olmak

zevalî (Ar. + T.): zavallı, aciz, çaresiz

zevat-ı meşhure (Ar.): meşhur kişiler

zevklenmek (Ar. + T.): zevk almak

ziade (Ar.): ziyade; daha çok

ziaret (Ar.): ziyaret; görüşme

ziaret etmek (Ar. + T.): ziyaret etmek, görüşmek

ziaret eylemek (Ar. + T.): ziyaret eylemek; görmeye gitmek

zinakârlık (Ar. + Far. + T.): zina yapma durumu

ziya (Ar.): ışık; huzur, ferahlık

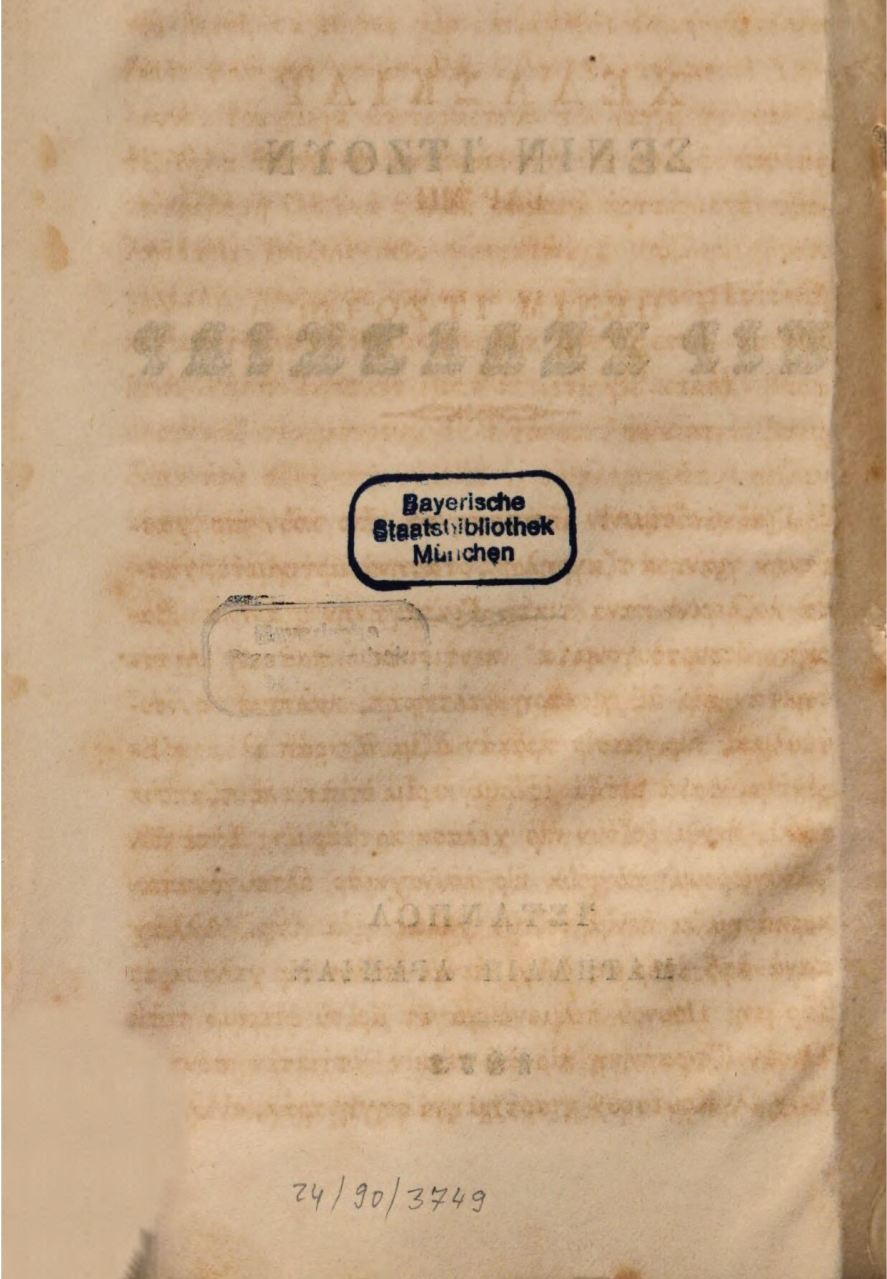
ziyade (Ar.): fazla

ziyaret (Ar.): bir kimseyi ya da kişiyi görmeye gitme

zürriyet (Ar.): zürriyet; nesil, soy

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tıpkıbasım

Χ Ε Λ Α Σ Κ Ι Α Ρ

Β Α Ρ Μ Η

Π Ε Ν Ι Μ Ί Τ Ζ Ο Υ Ν;

Γιάζ μεβσιμινίν ιπιτίασηνιά, πիր κούν πիր χασ-
 τανήν γιανηνά τζαγρηλήπ, ότασηνά χιριγιμιτέ, χασ-
 τά κόζλερινι πανά τικί. Γιαταγηνήν γιανηνά βα-
 ρήπ ότουρτουγουμιτά κεντίσι τέ πασηνή γιασ-
 τηκιάν πир άζ γιοκαρή καλήτηρήπ, καλπιμέ ούνου-
 τουλμαζ πир τεεσίρ πρακάν άζιμ ιζτιράπ ιλέ, «Έ-
 φέντιμ, σανά ρετζά έτέριμ κερέμ έτιπ πανά τζαπούκ
 σοίλε, πενιμ ιτζούν πир χελασκιάρ βάρμη; Ίστέ πέν
 'ολούγιουρουμ πόγιούκ πир κούναχκιάρ όλτουγουμιτάν
 κορκάρημ κι πενιμ ιτζούν χελάς γιόκ τήρ. Άλλάχ
 πανά άφ έτέρ μι; "Αχ! πενιμ ιτζούν πир χελασκιάρ
 βάρμη; Πουνού πιλμεγέ γάγет άρζού έτέριμ» τετί.
 'Ονούν ιζτιραπήνή πир άζ τεσχίν έπτικτέν σόνγρα,
 Ρούχ έλ Κουτσούν γιαρτήμηνα σηγηναράκ, «Άλλάχ

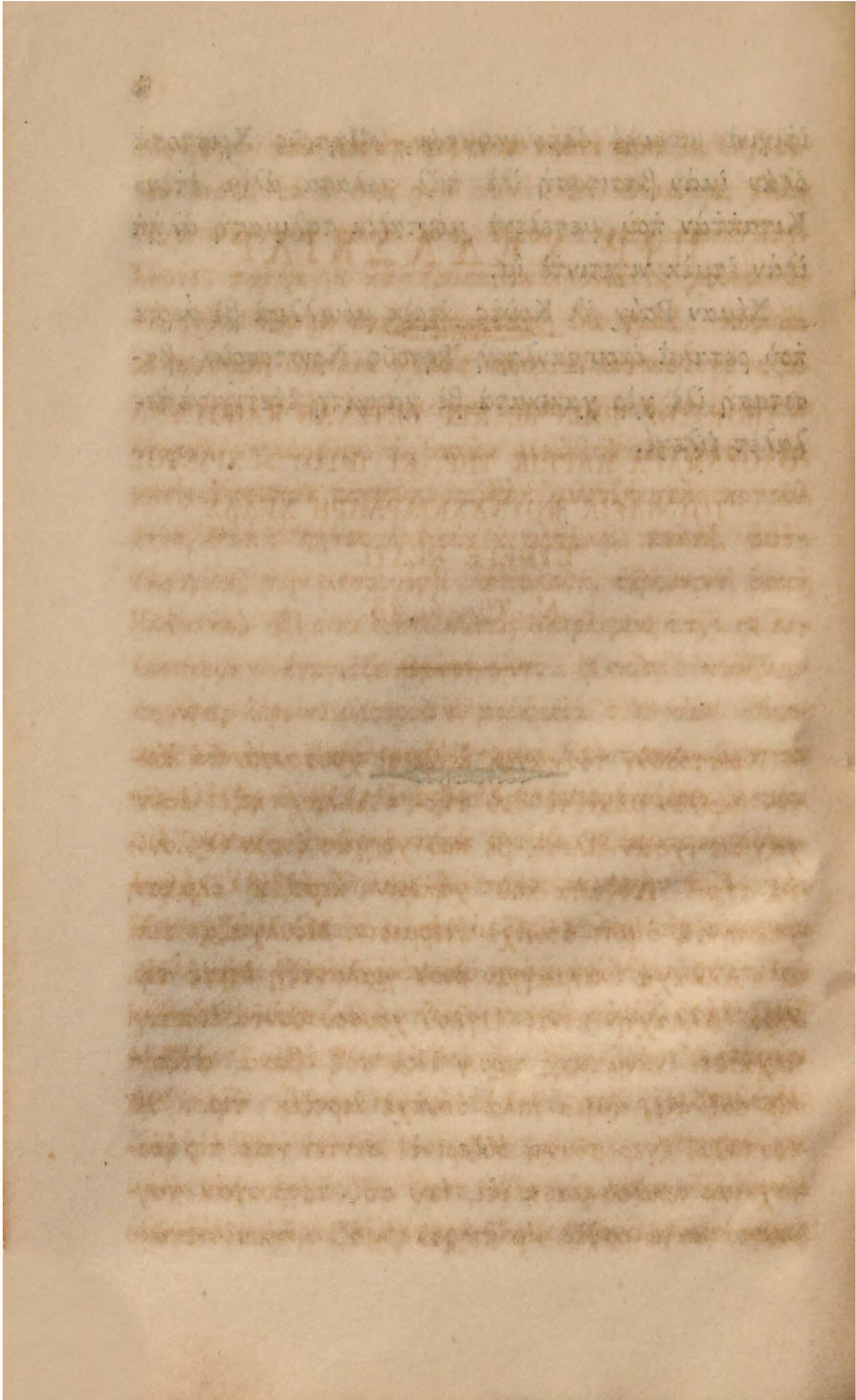
4

τουνιαγιή πού κατάρ σεβτί κι κεντί πιριτζικ 'Ογλου-
νου βερτί, τά κι όνά χέρ ινανάν ζάι όλμαγια, έλλα
έπειτι χαγιατά μαλικ όλά. Ζίρα 'Αλλάχ κεντί 'Ογ-
λουνού τουνιαγια κόντέρμετι κι τουνιαγιή χόυκμ έ-
τέ, έλλα τουνιά όνούν βασιτασή ιλέ χελάς πούλά»
κελαμλαρή ιλέ όνά χελάς ταρικινι κόστερμεγέ τζα-
ληστήμ. 'Ιντζιλίν πού χαγιατπάχς σόζλερι όνούν
γιαραλή γιούρεγινέ πελασαν μισιλλού τεεσίρ έτίλιέρ,
κεντισί τε πού πόγιούκ σαζλήκ μούτζτεσινι καπούλ
έτίπ, Ράππ 'Ιησουσά ιμάν κετιρτί, βέ καλπι βάσφ
όλουνμάζ πír μεσρουριγέτλε τολουπ, τερουνιντέ βακή
όλάν πού άζιμ τεπεττούλατη σαίρλερινέ ταχι φίλιν
κόστερμεγέ έπιγιτζε βαλτή όλτιού. 'Ονούν σόν σόζλερι
σουνλάρ ιτι, «Εδλούμτέν κορχιμάμ. 'Ονούν τικενι
κετζμις τίρ. Ραππήμηζ 'Ιησους Χριστοσουν βασιτα-
σή ιλέ πανά γαλεπεγι βερέν 'Αλλαχά σόυκρ όλσούν.
'Αζ βακηττάν λόγέ κιτετζέγιμ.» Τζόκ τέφά χασ-
ταλαρά βέ τερτίλιερέ βέ έτζέλ τόςεγιντέ γιατάν
πιτζαρελερέ ζιαρέτ έιλετιγιμτέ, «Πενίμ ιτζούν πír
Χελασκιαρ βάρ μη;» σούαληνή σήκ σήκ ισίτίπ, πού
μακουλέ κιτζέ ζεβαλληλαρήν κεντί χελασλαρή ιτζούν,
γιαλήνηζ «Γάιπ όλμουσού άραγιήπ βέ χελάς έτμε-
γέ κελενέ» μούτεβεκκούλ όλμαγά κηλαγουζλαντήκ-
λαρηνή κόρερέκ σάζ όλμούσούμ.

«Πενίμ ιτζούν πír χελασκιαρ βάρ μη;» σούαληνήν
γάγετ μούχιμ βέ χέρ κές ιτζούν λαζημηλή πír σούάλ

ιτιγινέ κανμής όλτουγουμιάν, «Ίησοϋς Χριστοσά
 όλάν ιμάν βασιτασή ιλέ πιζι χελασά άλιμ έτέν»
 Κιταπτιάν πού μεσελεγε μούταλικ ταλιματή άλήπ
 ιλάν έτμέκ νιγετιντέ ίμ.

Χέμαν Ρούχ έλ Κούτς χερέκ μούελλιφι βέ χερέκ
 πού ρεσαλετ όκουγιανλαρή Ίησοϋς Χριστοσούν βα-
 σιτασή ιλέ χέρ χακικατά βέ χαγιάτη έπέτιγεγέ τε-
 λαλετ έίλεγε.

ΣΕΝΙΝ 'ΙΤΖΟΥΝ

ΠΙΡ ΧΕΛΑΣΚΙΑΡ

ΠΟΥ ΣΟΖ 'ΕΜΙΝ ΒΕ ΧΕΡ ΒΕΤΖΧΛΕ ΚΑΠΟΥΛ
'ΟΛΟΥΝΜΑΓΑ ΛΑΓΙΗΚ ΤΗΡ, ΚΙ 'ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ
ΤΟΥΝΙΑΓΙΑ ΚΟΥΝΑΧΚΙΑΡΛΑΡΗ ΧΕΛΑΣ

'ΕΤΜΕΓΕ ΚΕΛΤΙ.

Α'. Τίμ. ά. 15.

Χριστοσουν τούναγια κελμεσι χουσουσουντά κόχ-
πέν βεριλέν μούτζτε σού τήρ. «Αλλάχ πιζε επέτι
χαγιατ ιχσάν έιλετι, βέ πού χαγιατ όνουν 'Ογλου-
τά τήρ». "Ατζαπα πού χαπεριν κερτζεκ όλμασή
χακκηνιά σίμτι σούπχέ έτέρμισιν; Μούλχαζά έιλέ
κι «Αλλαχά ινάναμαγιαν όνου γιαλαντζή έτμισ τίρ.
Ζίρα 'Αλλαχην κεντι 'Ογλου χουσουσουντά έιλετιγι
σεχατετε ινάναμαμης τήρ.» Πού σόζ βάχα άτζαίπ
πιρ σόζ τίρ, άμμα πιλά σούπχέ κερτζεκ τίρ. 'Εί
τοστούμ, έγερ τούνα ούζεριντέ σεντέν γαίρι πιρ κόυ-
ναχκιάρ πουλούνμασα ιτι, πού σόζ τογρουτάν τογ-
ρουγια σανά ρατζι τίρ τεγιού νιτζέ τούσούνεπιλιρ

ίτιν ισέ, σίμιτι ταχι άϊνι όνουν κιπί τούσουνεπιλίρσιν.
Μιλιονλάρτζα τζανλάρ, ό σοζέ ιμάν έττικλερι χαλ-
τέ σαχτεπλου όλουπ κόκ ιτζούν χαζηρλαντηλάρ.
Σίμιτι ταχι μιλιονλάρτζα τζανλάρ ούμιτλερινι ό σοζ
ούζερινέ κογιούπ καλπλερι βάσφ όλουνμαζ σαζλήκ
βέ σελαμετέ μαλικ όλμούς τούρ. «Που σοζ έμιν, βέ
χέρ βέ τζχλε καπούλ όλουνμαγα
λαχηκ τήρ.» Πιρ άζ βακητ έββελ 'Ιρλαντιατά πιρ
φακιρ Κατολικ καρηνην κεντι τζαννηνην χελαση χου-
σουσουντά πόγιούκ καϊγουςου όλαρακ, παπάζ, κουτ-
τάση σεριφ (λειτουργία), σταυρος, άζιζλεριν έσερι
(λείψανα), βέ που κόνα τζόκ σείλερέ μούρατζαάτ έι-
λεικτιέν σόνγρα, άνλερτέν χιτζ πιρ τζαρέ πούλμα-
τηγηνη κόρούπ μεγιους όλμούς ίτι. Πιρ κούν Χρι-
στοσούν έμιν βαϊζλεριντέν πiriσι που φακιρ καρηγιά
πεσαττόφ έτερέκ, 'Ιησοϋς Χριστοσούν τζάπα βέ τεκ-
μιλ χελαση χουσουσουντά όνούνλα κονουσούπ, «'Αλ-
λαχην 'Ογλου 'Ιησοϋς Χριστοσούν κανη πιζι χέρ
κόναχτάν πάκ έτέρ» τετί. Που κελαμλάρ καρηνην
κουλαγηνά κόκτιέν ένέν πιρ σετά κιπί τοκانهπ, «Που
σοίλετιγιν κερτζέκ μι τίρ; • τεγιου σουάλ έтті. Βαϊζ
«'Εββετ, πιλά σούπχέ κερτζέκ τίρ, ζίρα 'Αλλαχην
άνζηνητάν τζημάν κελάμ τήρ» τεγιου τζεβάπ βερτί.
Καρη «Ο'ιλέ ισέ πενίμ πουνά άρτηκ ιχτιγιατζήμ
κάλματη» τεγιπ, βέ έλινι κοϊνουνά σοκαράκ ότουν-
τάν πιρ σταυρός τζηκαρηπ βαϊζέ βερτί. Που καρη

Ἄλλαχῆν κελαμηνή καπούλ ἐτίπ ἰμάν κειτιρερέκ
χελασά ναίλ ὀλτιού.

Ἰησοῦς Χριστὸς τῶν γιαγιά κελτί. Νέ σε πεπέ μεπ-
νι τῶν γιαγιά κελτί μεσελεσινι ἐλέ ἄλμαζιαν, Ἰησοῦς
Χριστὸς κίμ τίρ; σούαληνῆ μουχτασάρεν ἰζάχ ἐτε-
λίμ. Ἰωάννης Εὐαγγελιστῆς ὄνου σόιλὲ βάσφ ἐτέρ.
«Ἰππιτάτα ἰτί Κελάμ, βέ Κελάμ Ἄλλαχῆν κη-
τηγιά ἰτί βέ Κελάμ Ἄλλάχ ἰτί.» Παῦλος Ρεσοῦλ
τε ὄνου «Τεντέ ζαχίρ ὀλμοῦς Ἄλλάχ» τεσμιέ ἐτέρ.
Ἰμτι Χριστὸς νιχαγετσιζ ἰλμε, κουίρετε, πιλιγιέ,
ἐίλικ βέ κερτζεκλιγέ μαλικ τίρ. Τῶν γιαγιῆ βέ χέρ
ὄντὰ ὀλάν σείλερι γιρατάν Ὁ τούρ. Ἄλεμι χούκμ
βέ ἰταρέ ἐτίπ χέρ σεγί κεντί κουββετινιν σόζού ἰλὲ
τουτάν Ὁ τούρ. Πίζε χαγιατ βέ χέρ σεγί ἰχσάν ἐ-
τέν Ὁ τούρ. Ἄλλάχ ὀλτουγού χαλτέ, κόχτε βέ
γερτέ ἐτραφημηζιτά πιζτέν γιοκαρῆ βέ ἀσαγή ὀλάν
μαχαλλερτέ κεντί ἰστειγιγι ἰτζρά ἐτέρ. Φάκατ Ἰη-
σοῦς Χριστὸς γιάληνης Ἄλλάχ ὀλμαγιηπὶ ἰνσάν
ταχὶ ὀλμασήϊλα «Ἀτέμ Ἰησοῦς Χριστὸς» τεσμιέ ὀ-
λουντού. Ὁ Ἄλλάχ ἰλὲ πιρλεσμίς ἰνσάν τήρ. Τε-
μέκ τίρ κί, Ὁ χάκικατ Ἄλλάχ ὀλτουγού μισιλλοῦ
χάκικατ ἰνσάν ταχὶ ὀλαράκ ἰνσανιγετι τζιχετίϊλε
χέρ τέρτ οὐ ἐλεμιμιζτέ πιζέ χεμτέρτ ὀλαπιλίπ, βέ
νιχαγετσιζ μουχαππετιν οὐ ἰναγετιν Ἄλλαχῆ ὀλ-
μασῆ τζιχετίϊλε τε πιζίμ χέρ κόνά ἰχτιγιατζατη-
μηζῆ τολτούραπιλίρ. «Κεντίσι (Ἰησοῦς Χριστὸς) κού-

10

ναχτάν ματὰ χέρ σεϊτέ πίζε πενζέρ όλτιού.» Πίζιμ
πάσημηζά κελέν χιτζ πür τέρτ ου έλέμ γιόκ τούρ
κι, Ίησοϋς πίζζατ όνου χίος έτμεμις όλά. Ίμιτι
πού κόνά χαλλερτέ "Ο πίζε γιαρτήμητζή, τεσελλι-
τζι, βέ πίζιμλε χεμτέρτ όλμαγά κατήρ τήρ. «Ζίρα
ζαϊφλικλεριμιζέ χεμτέρτ όλμαγά κατίρ όλμαγαν
πάς κιαχινμιζ γιόκ τούρ.» «Ζίρα κεντισι τετζρούπε-
γέ τούτζάρ όλουπ έλέμ τζεκμις ίτιγι σεπεπτέν τετζ-
ρούπε τζεκενλερε γιαρτήμ έτμεγέ κατίρ τίρ.»

Τούνιαγιά κελτί. Νέρτεν; Ίζζετιν βέ σαατετιν
μεσκιανηντάν, Άλλαχήν ταχτηντάν, Πετεριν κοι-
νουντάν, μελαϊκενιν βέ σαατετλου ρουχλαρήν σιρκε-
τιντέν.

Νέρεγε κελτί; Τούνιαγιά. Κεντινέ άτου όλουπ
σεριατλαρηνή παϊμάλ έτέν βέ άγιάν άσικίάρ κεντινέ
άσηλήκ έτέν σου νανκόρ τούνιαγιά κελτί. Κεντι
βασιτασή ιλέ μούκαίτεμα άζιζ βέ κούζελ πür σεκλτέ
γιαρατήληπ, σόνγρα κουνάχλα μουρταρλαναράκ πο-
ζουκλουγούν βέ τερτλεριν μεκιανή όλάν πür τούνια-
γιά κελτί. Γιαραμάζ άτεμλεριν μεκιανή όλουπ άν-
λεριν μεζαρλαρή ιλέ καπλανμης όλάν πür τούνιαγιά
κελτί.

«Νέ χαλτέ όμ ό ύρ κετζιρτί;» Ίνσανιετιν
έν έννά χαλινι σετζτί. Όνουν άταλαρή φακίρ ίτι-
λέρ. Πεσίκ γερινέ γεμλικτέ γιαττή. «Άτεμλερτέν
ταχκίρ όλουντιού, γιούζτέν πρακηλήτή, τέρτ βέ έλέμ

σαχιπί όλτού.» «Τιλκιλερίν ίνλερί βέ κόγιούν κουσ-
λαρηνήν γιουβαλαρή βάρ. άμμα άτέμ. όγλουουόν
πάσηνή ταγιαγιατζάκ πір γερί γιόκ» ίτί.

Έκσεριγε πір άχπάπ χανεσιντέ ταάμ έτίπ ρα-
χάτ έτίγι μισιλλου, βεφατηνιά ταχί πір άχπάπ
μεζαρηνιά τέφν όλουντού.

«Νέ μα κ σ έ τ ί τ ζ ό ύ ν κ ε λ τ ί;» Κούναχκιαρλαρή
χελάς έτ μεκ ίτζούν κελτί. Χούκμι άζάπ βέ χελάκ
έτ μεκ ίτζούν ταχί κελεπιλίρ ίτί, φάκατ όνουν τούνια-
για κελμεσινίν μακσειτί πού τεγίλ ίτί. «Άλλάχ κεν-
τί όγλουουό τούνιαγια κόντέρμετι κι τούνιαγιή χούκμ
έτέ, Έλλα τούνια όνουν βασιτασή ίλέ χελάς όλα.»
Χριστός κεντίσι «Πέν τούνιαγιή χούκμ έτ μεγε κελ-
μετίμ, άντζακ τούνιαγιή χελάς έτ μεγε» τέρ. Γίνε
κέντι τοςτλαρηνή τεγίλ άντζακ τούσμενλερινί χε-
λάς έτ μεγε κελτί. «Πίζ ταχά κούναχκιάρ ίκέν, Χρι-
στός πιζίμ ίτζούν όλτού.»

«Χελάς έτ μεγε κελτί.» Χελάς! Πού κελαμίν μα-
νασή νέ τίρ; Πουνούν τζεβαπήνη Λόκναουκ καλε-
σιντέ Χιντίλι άσηλαρά σείζαάτλε καρσή κογιάν Ήνί-
λίζ μουχαφήζ άσχερλερί βερσίν. Πουνλάρ μεζκούρ
καλετέ τζόκ σηκηνητητά πουλουνούπ, χέρ κούν χα-
ριτζίτέν μουαβενέτ πεκλερλέρ ίτί. Τζεπχανελερί τού-
κενίπ, άρτηκ ταγιανμαγά τακατλαρή κάλμαμακ τε-
ρετζεσιντέ όλαράκ, πір ταραφτάν άρκατάσλαρή όλ-
μεκίτε, κεντίλερ ταχί κουρτουλμαγά πір τζαρέ κόρ-

μεγιπ̄ μεγιουσιγετε̄ τ̄οῡσμεκτε̄ ῑκ̄εν, π̄ιρ̄ πολ̄οῡκ̄ Ἰν̄ι-
λῑζ̄ ἄσκεριν̄ιν̄ γιακ̄ήν̄ μαχαλλερ̄τε̄ ὀλοῡπ̄, π̄ιρ̄ κᾱτ̄ε̄
σᾱατ̄ σ̄όν̄γ̄ρᾱ γιαρ̄τη̄μᾱ γετῑσε̄τ̄ζε̄γιν̄ιν̄ χᾱπεριν̄ῑ ἄλ-
τη̄λᾱρ̄. Π̄οῡ χᾱπε̄ρῑ ἄλ̄τη̄κ̄λαρη̄ν̄ῑά̄ Ἄλλᾱχ̄ά̄ φ̄ε̄ρῑᾱτ̄
ε̄τῑπ̄ τ̄ζε̄σᾱρε̄τ̄λε̄ν̄τῑλε̄ρ̄, β̄ε̄ γε̄νῑτε̄ν̄ κ̄ε̄σ̄π̄ ε̄ῑλε̄τῑκ̄λε̄ρῑ
κοῡβ̄ε̄τ̄ ἰ̄λε̄ κᾱλε̄γῑ μοῡχᾱφᾱζ̄ά̄ ε̄τ̄τῑλε̄ρ̄. Π̄ιρ̄ ἄ̄ζ̄ βα-
κη̄τ̄ σ̄όν̄γ̄ρᾱ γιᾱρη̄ κ̄ε̄τ̄ζε̄ κ̄εν̄τῑ χ̄ε̄λᾱς̄ ε̄τῑτ̄ζ̄ῑλε̄ριν̄ιν̄
σε̄σιν̄ῑ ἄλ̄η̄π̄ ὄν̄λᾱρη̄ν̄ γιᾱκ̄λᾱσ̄τή̄κ̄λαρη̄ν̄η̄ κ̄ο̄ρ̄τ̄οῡκ̄-
λε̄ριν̄ῑτε̄, π̄ο̄γῑοῡκ̄ π̄ιρ̄ τε̄χ̄λῑκ̄ε̄π̄ε̄ν̄ ἄ̄ζ̄ά̄τ̄ ὀλαν̄λᾱρ̄ά̄
μᾱχ̄σο̄ῡς̄ ὀλ̄άν̄ π̄ιρ̄ πᾱγη̄ρη̄ς̄ ἰ̄λε̄ «Κοῡρ̄τοῡλῑτοῡκ̄,
κοῡρ̄τοῡλῑτοῡκ̄» τ̄ζ̄ᾱγη̄ρ̄τη̄λᾱρ̄.

Χ̄ρῑσ̄τ̄ο̄ς̄ ἄ̄τ̄ε̄μ̄λε̄ρῑ ν̄ε̄τ̄ε̄ν̄ χ̄ε̄λᾱς̄ ε̄τ̄ε̄ρ̄;
Χ̄ρῑσ̄το̄σο̄ῡν̄ π̄ά̄χ̄ς̄ ε̄ῑλε̄τῑγῑ χ̄ε̄λᾱσ̄τ̄ά̄ χ̄ε̄ρ̄ τ̄οῡρ̄λοῡ π̄ε̄-
ρε̄κ̄ῑά̄τ̄ β̄ά̄ρ̄.

Μ̄ε̄σε̄λᾱ ἰ̄χ̄ο̄ῡκ̄μ̄τ̄ε̄ν̄ χ̄ε̄λᾱς̄ ε̄τ̄ε̄ρ̄. «Χ̄ρῑσ̄τ̄ο̄ς̄
Ἰ̄η̄σο̄ῡσ̄τ̄ά̄ ὀλοῡπ̄ τ̄ζ̄ῑσ̄μᾱνῑτ̄ζε̄ γιᾱσ̄ά̄μᾱγιᾱν̄λᾱρᾱ
χ̄ο̄ῡκ̄μ̄ ο̄ῡ ἄ̄ζ̄ά̄π̄ γ̄ῑο̄κ̄ τ̄οῡρ̄.» «Π̄ῑζ̄ ἰ̄μ̄άν̄ ἰ̄λε̄ σᾱῑτη̄κ̄-
λᾱνᾱρᾱκ̄ Ρᾱπ̄ῑη̄μ̄ή̄ζ̄ Ἰ̄η̄σο̄ῡς̄ Χ̄ρῑσ̄το̄σο̄ῡν̄ βᾱσῑτᾱσ̄η̄
ἰ̄λε̄ Ἄλλᾱχ̄ή̄ν̄ γιᾱν̄η̄ν̄ῑά̄ σε̄λᾱμε̄τῑμῑζ̄ β̄ά̄ρ̄.» Ἰ̄ρ̄λ̄άν̄-
τᾱτᾱ γε̄ν̄ῑ τε̄β̄η̄πε̄γε̄ κ̄ε̄λ̄μῑζ̄ ὀλ̄τ̄οῡγ̄οῡν̄τ̄ά̄ν̄ ναῑλ̄ ὀλ̄τ̄οῡ-
γ̄οῡ β̄ά̄σ̄φ̄ ὀλοῡν̄μᾱζ̄ σᾱᾱτε̄τ̄ ἰ̄τ̄ζ̄ο̄ῡν̄ φ̄ε̄ρ̄ρᾱχ̄λη̄γη̄ν̄η̄
γ̄ῑο̄ῡζ̄ο̄ῡν̄τε̄ κ̄ο̄σ̄τε̄ρε̄ν̄ π̄ιρ̄ κ̄εν̄τ̄ζε̄, «Σ̄εν̄ῑ π̄οῡ κᾱτ̄ά̄ρ̄ σᾱ-
ᾱτε̄τ̄λοῡ ε̄τε̄ν̄ ν̄ε̄ τ̄ῑρ̄;» τε̄γῑοῡ σ̄οῡᾱλ̄ ὀλοῡν̄τοῡ ἰ̄σε̄,
κ̄εν̄τ̄ζ̄ «Π̄ε̄ν̄ Χ̄ρῑσ̄το̄σο̄ῡ π̄οῡλ̄τοῡμ̄ β̄ε̄ ὁ̄ π̄εν̄ῑ χ̄ε̄λᾱς̄
ε̄ῑλε̄τῑ. Ἔ̄γε̄ρ̄ π̄οῡ σ̄ε̄ί̄ π̄ιρ̄ ἄ̄τε̄μῑ σᾱᾱτε̄τ̄λοῡ ε̄τ̄-
με̄γε̄ κ̄ιᾱφ̄ῑ τε̄γῑλ̄ ἰ̄σε̄, γιᾱ ν̄ε̄ κ̄ιᾱφ̄ῑ ὀλᾱπῑλῑρ̄;» τε̄τῑ.

Ἐββέτ, Χριστός ἀτεμίν καλπιντέ κελετζέκ ἰζζετίν
 οὔμιτινι σαπίτ, βέ τέρτιμένι τζανή μούφερριχ κη-
 λήπ, τούνιανήν ἔν καρανλήκ μαχαλλερνι μουνεββέρ
 ἑτέρ.

Χριστός ἀτεμί ὄλοῦμ ὄν κορκουσου-
 τάν τα χελάς ἑτέρ. Χιντιστάν χασταχανελερινίν
 πιριντέ πῖρ χαστά τζοτζούκ, πῖρ Παζάρ κουνού κεντινέ
 ναζκρέτ ἑτέν πῖρ χατουνά, «Πιλίρμισιν πού πούτουν
 σαπάχ νέ οὔξερνι τούτουνίγιор ἰτίμ;» τεγιού σουάλ
 ἐιλετικιτέ, κατήν «Νίτζε τζαπούκ Χριστοσου κόρετζέκ-
 σιν τεγιού πέλικι τούτουνούγιор ἰτίν» τετί. «Ἐββέτ,
 τούτουνούγιор οὔτούμ κι, βάκα φακίρ βέ χαστά ἄλ-
 τουγούμ ἰτζούν πού χασταχανεγέ κειτιριλίπ, ἔτρα-
 φημηζιτά ὄλάν πῖρ τακήμ γιαραμάς ἀτεμλερινι μού-
 ναπιπετσιζ σόχπετινιτέν τατζιζ ὄλαράκ πού Παζάρ
 κουνούνέ πατλατήμ, λάκιν κειτζέ ὄλμαζιαν βατανημ-
 τὰ πουλουνιτζάγημ. Ἰστέ νιχαγετι ὄλμαγιατζακ
 πῖρ ἑπέτι Μουκατίτες κουνού πασλαμήσημ, ζάνν ἑτ-
 μέμ κι πουντάν σόνγρα πού τούνιατά πῖρ κούν ταχά
 γιαταγιατζάγημ» τετί. Κατήν ἀχσάμλαγιην γίνε
 ὄνουν γιανηνά κητιπ, τζοτζουγού κούλερι καπαλή
 γιαταγινην ἰτζινιτέ ραχάτ γιατάγιор πουλτού ἰσέτε,
 τζοτζούκ χάλα ὄλοῦμέ τογρού σκυράτλε κοσμάκιά
 ἰτί. Κατήν κουλαγινηνά γιακλατήπ γιαβάττζατζηκ,
 «Πέν ὄλοῦμ κούχεςινίν τερεσινιτέ κέζσέμ τε σερριτέν
 κορκμάμ, ζίρα σέν πενίμλε περαπέρ σίν, σενίν ἄσαν

χέμ σενίν τεϊνεγίν, πανά όνλάρ τεσελλι βερίρ» τε-
τικτέν σόγγρα, «Σεβχούλου Ούίλλι, άίτσαπα σίμτι
Χριστός πιλέντζε μι τίρ;» τεγιοú σουάλ έτίί. Τζο-
τζούκ «Έββετ, πιλέμτζε τίρ» τετί. Κατήν, «Χιτζ
κορκούν βάρμη;» τεγιοú σορτού. Τζοτζούκ, «Άσλα,
χέμ τεατζτζούπ έτέρμι κι πουλουντουγούμ χάλ κα-
ρανλήκ τερέ τεσμιέ όλουνμούς τούρ. Χριστοσά ι-
ναντηκτέν περού, ήσήκ περαπερίμτζε όλτουγονού,
χάττα κούν πε κούν ζιατέ άρτμακτά ίτιγινί τετζ-
ρούπέμλε πιλίριμ. Βέ σίμτι ταχι πού ζιγια όλ τερε-
τζέ άρτμης τήρ κι κόζλεριμι καπαμαγά μετζπούρ
όλμούσουμ» τετί. Βέ πέρ τουά έπτικτέν σόγγρα,
«Πού πενίμ σόν τουάμ τήρ, πουντέν σόγγρα πενίμ
χηζμετιμ έπέτ όύλ άπάτ γιάληνηζ χάμτ έτμεκ ό-
λατζάκ τήρ» τετί.

Όχοστός Τοπλετί νάμ μετχούρ ζάτ κεντί σόν
χασταληγή έσνασηνιά, Ιτζέτ τουνιασηνήν έσιγιντέ
τευρούρ χιπί, τσοπουνούν πρισινέ παρλάκ πέρ τζεχρέ
ίλε, «Σεβχούλου έφέντιμ, χίσις έπιγιμ τεσελλιγι
νάκλ έτέμεμ. όνού σόζλε παρίφ έτμεκ μούμκίν τε-
γίλ τίρ. Άλλαχήν ίχσάν έίλετιγι τεσελλιπάχς κε-
ρεμλερ όλ τερετζέ γανί τίρ κι, τουά ίλε τιλεγετζέκ
χιτζ πέρ ίχτιγιατζήμ καλμάζ. Πενίμ τζούμλε τουα-
λαρήμ χάλα χαμτλαρά τεπίτλ όλμούς τούρ. Ρουχου-
τά χάλα κορμού τεμεπτού έτμεκτέγιμ» τετί. Τεμιο
γιάλ άμελελεριντέν Θώμας Χόβαρά νάμ πρισί, όλ-

μῆκ οὐζρέ ικέν. Χριστοσσούν οὐζερινέ σοίλεσέρεκ τε-
 τί. «Ἰτῆ σίμιτι ὄνου κόρούγχορουμ· πουρατὰ τήρ·
 γιανημτὰ τήρ, ἐτραφημτὰ τήρ· πενί ἄσλα γικλη-
 νῆς κίτμεγέ κοῖδέρμεγετζεκ. Νίτζε ὄνου χακκηντὰ
 σούπχῆ ἐτεπιλίριμ; Ὁ, κούναχκιαρλαρῆν χελάς ἐ-
 τίτζισί τήρ, πενίμ ταχί χελασκιαρῆμ τήρ, Ἰησοῦς
 πενίμ τήρ βέ πέν Ἰησοουσούνιμ, Ὁ κεντὶ κανῆ ἰλῆ
 πενί σατουὺν ἀλτή. Πέν ὄνου κῆμετινὶ σίμιτιγετεκ
 ποὺ κατάρ χίσις ἐτμὶς τεγίλ ἰτίμ. Ἄχ! χῆπ ἀτεμ-
 λερὲ σοίλέγιν κι ὄνα κελελέρ· σίμιτι κελελέρ. Χριστὸς
 χῆρ ἀτέμ ἰτζούν τήρ. Ἰησοῦς Χριστὸς χῆρ ἀτέμ ἰ-
 τζούν χῆρ σέι τήρ.»

Χριστὸς ἀτεμὶ τζεχεννεμτὲν κουρταρῆπ τζεννετὲ
 κότουρούρ. Χριστὸς κεντὶνὶ σεβίπ κεντὶ βασιτασῆ ἰλῆ
 ὄλάν χελασὰ χισσετάρ ὄλμαγὰ ἀρζουκὲς ὄλανλάρ
 ἰτζούν τήρ, «Πετερμὶν ἐβιντὲ τζὸκ κονακλάρ βάρ,
 γιόχσα σιζὲ τήρ ἰτίμ· σιζὲ γῆρ χαζηρλαμαγὰ κιτέ-
 ριμ. Βέ πέν κιτέρ βέ σιζὲ γῆρ χαζηρλαγιῆντζα, γίνε
 κελίριμ, βέ σιζὶ κεντὶ γιανημὰ ἀλήρημ, τὰ κι σιζ
 ταχί πενίμ ὄλτουγούμ γερτὲ ὄλάσηνηζ.»

Ἰησοῦς νίτζε πιζὶ χελάς ἐτέρ; Πιζὶ μ ἰ τ ζ οὺ ν
 ὀ λ ῆ κ λ ε. «Κούναχλαρῆμηζῆ κεντὶ τενὶ βασιτα-
 σῆ ἰλῆ σταυρός οὐζεριντὲ καλτήρητῆ.» «Ὁ ἰσὲ κα-
 παχατλαρῆμηζ ἰτζούν γιαραλαντῆ, βέ γιαραμαζληκ-
 λαρῆμηζ ἰτζούν τόγιουλτού· σελαμετιμιζὶν τετίπὶ ὄ-
 νου οὐζεριντὲ ὄλτου, βέ ὄνου γιαραλαρῆ ἰλῆ πιζ

σιφά πουλτούκ.» «Ζίρα Χριστός ταχι κούναχλάρ ι-
τζούν, σατήκ όλάν, ναχάκκ κιμσελέρ ούγρουνά πիր
κερρέ έλέμ τζεκτι, τά κι πιζι 'Αλλάχά γιακλαστίη-
ρά.» «Κεντίνι πιζιμ ιτζούν βερτί κι πιζι χέρ πινα-
μουτλουκλαρημηζτάν άζάτ έτέ.» «Πιζι σενίν κανήν-
λα 'Αλλάχ ιτζούν σατούν άλτήν.» «'Αλλάχ κεντί
'Ογλουνού έσιρκέμετι, άνίζακ όνου πιζιμ ιτζούν τεσ-
λιμ έтті.» «Χριστός φασηκλάρ ιτζούν 'ολτιού.» «'Ο
πιζιμ καπαχατλαρημηζ ιτζούν τεσλιμ όλτιού.» «Μο-
ράβιαν πιατερλέρ» τενιλέν Χριστιανλαρτάν πիր Μι-
σιονέρ πիր κούν Γρίνλαντί σακινελεριντέν πάζηλαρη-
να Κιτάπη Σεριφι όκουμακτά όλούπ, 'Ιησούς Χρι-
στοτούν κούναχκιαρλάρ ιτζούν τζεκτιγι 'ολουμουν
έλεμλερινί ταριφ έτέν μαχαλέ κελτικτέ, όκουμακτάν
φεραγát έτίπ, Ρούχ έλ Κουιστάν ταχρικ όλουναράκ,
Χριστοτούν γιαραλαρηνήν χαγιατπάχζ κουόβετινι
λατιφανε όλναρά πεγιάν έτερέκ, «Τουνιανήν κούναχ-
λαρηνή καλτήρην 'Αλλαχήν Κουζουσουνά» πακμα-
γά όλναρή καντήρην ίτί. Πιρ ζέβαλλή Γρινλαντίλή
πού σεβιντζλι κελαμλαρή ίσιπτικτέ, σαζλήκλα τολα-
ράκ «'Ο σοζού πιρ τάχα σοϊλέ, ζίρα πέν χελάς όλ-
μαγά τζόκ άρζού έτέριμ» τεγερέκ πουλέντι άβάζλε
φεριάτ έιλετί. Χάκικατ, πού ζάτ τά κούναχλαρη-
νήν άβφ όλουμαστηνή χις έτίνιζεγετεκ ραχάτ πούλ-
ματή. 'Οντάν σόνγρα Χριστοσούν κουρταρμαγά κα-
τιρ ίτιγινι βάζ έτμεγέ πασλατή.

Χριστός κούναχιαρλαρή χελάς έτμεγέ κελτί. Χέπ
 άτεμλερ κούναχιαρ τηρλάρ. τούνιατά κούναχσήζ
 άτέμ γιόκ τήρ. Άλλαχήν ίντιντέ τζούμλεσι καπα-
 χατλή τήρ. «Ζίρα τζούμλεσι τε κούναχ ίτλετιλέρ.»
 «Χίτζ πір σατήκ γιόκ τήρ, πір πилέ γιόκ τήρ.»
 «Τζούμλεμιζ κογιουνλάρ κίπι σαπτήκ, πίζτέν χέρ
 πιρί κεντί γιολουνά τόντό.» «Νίτζε πір άτεμιν βα-
 σιτασή ίλέ τούνιαγιά κούναχ, βέ κούναχήν σεπεπιν-
 τέν ’ολούμ κιρτί ίσέ, πού βέτζχλε ταχί ’ολούμ χέπ
 άτεμλερε κελτζί, τζούνκι χέτσι τε κούναχ ίσλετιλέρ.»
 «Γιουρέκ χέρ σεϊτέν ζικτέ χιλεκιαρ βέ γάγετ για-
 ραμάζ τήρ. όνου κίμ άνλαγιαπιλίρ;» «Κούναχ ίτλε-
 γέν ζάτ, χέμαν ό ’ολετζέκ.» «Κούναχ, καλπίν μούλα-
 χαζαλαρή ίλέ Άλλαχά άσή όλμάκ, βέ πού βέτζχ ίλέ
 Τζούμλεγε Κατιρέ μεϊτάν όκουμάκ τήρ. Άλλαχήν
 έν ίκράχ έττιγί σεί κούναχ τήρ, Άλλάχ κούναχή
 ’οίλε χίιπετλου πір σεί σαγίάρ κί, όνά τεχαμμούλ έ-
 τέμεζ. «’Ελ έλέ βεριπ ίττιφάκ έτσελερ τε, γαζαπισήζ
 κάλμαγιατζακλαρ.» «Κούναχήν έτζρι ’ολούμ τίρ.»
 Πίζιμ τζεκτιγιμιζ χέρ κόνά σηκλές βέ χίσις έττιγι-
 μιζ τέρτ βέ κασαβέτ τογρουτάν τογρουγιά κούναχήν
 σεμερεσί τίρ. ’Εββετ, σου κούζελιμ τούνιαγιή άτάμ
 κανή ίλέ μούλεμμα έτέν τζενκλέρ, χέμ κητληκλάρ,
 ταβουνλάρ, ίλλετλέρ, ’ολούμ βέ τζεχεννέμ, τζούμλε-
 σι τε κούναχήν άτζηλή σεμερελερι τίρ. Εδίλε ίσέ
 κούναχ νέ χίιπετλου σεί τίρ! Πού τζούμλε ίλέ πίζ

κουναχην χιιπετλου πογιουκλουγιου χακκηντά, αν-
τζακ Χριστος Εφέντιμιζιν ελέμ ου 'όλουμουνε ναζαρ
εττιγιμιζτε, τογρου βε σαφι πιρ εφκιαρ ετινε πιλι-
ριζ. Κουναχά κεφαρετ ειλεμεκ ιτζουν 'Αλλάχ 'Ογ-
λουνον 'όλουμουντέν γάιρι πιρ κουρπάν πουλου-
ματή. Κουναχην χιιπετλου μεκρουχιγετινι πιρ άπεμ
σταυρος ουζεριντε τζοκ περράκ τάρζ ιλε κόρεπιλίρ.
'Ιητους σταυρος ουζεριντε, γιουζτεν πρακηλημής μηχ-
λή πουλουντουγου χαλτε, κεντι μούζταριπ καλπινιν
εν τερινιντέν σοιλε φεριάτ ειλετί, «'Ει 'Αλλαχήμ,
'Αλλαχήμ, πενι νιτζουν τερκ ειλετιν;» Χέμαν δλ
βακηττά Χριστος Εφέντιμιζ πιζιμ τουσκούν σογιου-
μουζουν κουναχλαρη ιτζουν μαγφιρετ κηλάρ ιτί.

«'Ο κουναχλαρημής ιτζουν ελέμ τζεκτί πιζιμ
καπαχατλαρημής ιτζουν τεσλιμ όλουντου, βε πιζι
σατήκ τζηκαρμάκ ιτζουν τιριλί.» «Χριστος πιζιμ
ιτζουν πεττουά όλουνμάγ ιλε πιζι νομοσουν πεττουα-
σηνιάν άζάτ ειλετί.»

Κ ά ν γ ι κ ο υ ν α χ κ ι α ρ λ α ρ ή χ ε λ ά ς ε-
τέ ρ; Χριστος τζούμλεσι ιτζουν τζάπα βε τεκμιλ
κεφαρετ ειλετί, σοιλέκι τζούμλεσι τε χελάς
όλαλάρ. «Χερ βέτζχλε καπούλ όλουνμαγά λαγιήκ
τήρ» πεμέκλε, Χριστοσουν κηλήτηγή κεφαρετινι τζούμ-
λεσι ιτζουν όλούπ, ιναγέτ καπουσουνον τζούμλε-
σι ιτζουν άτζήκ, βε χέπισι ιτζουν γελάς βάρ
ιτιγινι άσικιαρε κόστεριρ. 'Ιστέ Κιτάπη Μουκατίτεσιν

σεχαίτετι. «Ράκι χέπιμιζιν γιαραμαζληγηνη όνά όγ-
ραττή.» «Κεντινι χέπισι ιτζούν φιτιγέ βερτί.» «Ό
πιζιμ κούναχλαρημηζά κεφαρέτ τίρ, βέ τεγιλ για-
ληνηζ πιζιμκιλερέ ιλλα πούτουν τούνηνηκιλερινέ.»
Χριστός χέπ άτεμλερ ιτζούν όλτού, βέ τζούμλε-
σινε πενπιχ έτέρ κι τεβπέ έτελερ βέ ινανήκ χελάς
όλαλάρ. «Αλλάχ σίμιτι χέρ γερτέ πούτουν άτεμ-
λερέ τεβπέ έτελερ τεγιού πενπιχ έτέρ.» «Πέν σάγ
ιμ τεγιόρ Έφέντιμ Ίεσάκι, φασηγηήν όλούμ-
νού ίστεμεμ, άντζακ φασηγηήν κεντι γιολουνιάν τό-
νούπ χελάς όλμασηνή ίστέριμ.» Χριστός φεριάτ έ-
τίπ τέρ, «Έγερ πέρ κιμσέ σουσαμης ίσε, πανά κελ-
σιν, βέιτζσίν.» «Εί τζούμλε γιορουλουσλάρ βέ γιου-
κλενμιτλερ, πανά κελιν βέ πέν σιζε ραχάτ βερεγιμ.»
«Πού χελασην κελαμη σιζε κόντεριλτί.» «Για κα-
ρηνιάς άτεμλερ, σιζε μαλούμ όλσούν κι, πουνούν
βασιτασή ιλέ σιζε κούναχλάρ άβφληγη βάζ όλουνούρ.»

Χ ρ ι σ τ ό ς κ ό υ τ ζ ό υ κ τ ζ ό τ ζ ο υ κ λ α ρ ή
χ ε λ ά ς έ τ έ ρ. Σ έν π ί ρ κ ό υ τ ζ ό υ κ τ ζ ό τ ζ ό υ κ μ η
σ ή ν; Χ ρ ι σ τ ό ς π ι λ ά σ ό υ π χ έ σ ενί χ ε λ ά ς έ τ έ ρ. Ό ν ο ύ ν
μ ευ χ α π έ τ λ ο ύ κ ε λ α μ λ α ρ η ν ά τ ι κ ν ά τ έ ι λ έ. «Π ενί σ ε-
β εν λ ε ρί σ ε β έ ρ ι μ, β έ π ενί έ ρ κ εν ά ρ α γ ι α ν λ ά ρ π ο υ λ α-
τ ζ α κ λ ά ρ.» «Ό κ ο υ ζ ο υ λ α ρ ή κ εν τ ί π α ζ ο υ σ ο ύ ι λ έ τ ε β-
σ ι ρ ί π, ό ν λ α ρ ή κ εν τ ί κ ο υ τ ζ α γ η ν τ ά τ α τ ή γ ι α τ ζ ά κ.» «Β έ
Ί η σ ο ύ ς ό ν λ α ρ ά π ο ύ κ ο υ τ ζ ό υ κ τ ζ ό τ ζ ο υ κ λ α ρ ή π α ν ά κ ε λ-
μ ε γ έ π ρ ά κ η ν, ό ν λ α ρ ή μ εν έ τ μ εν, ζ ί ρ α κ ό κ λ ε ρ ί ν π α-

20

τίταχληγή ποίλελεριν τίρ τετί.» Χάκικατ τζόκ τζο-
τζουκλάρ χελάς όλτουλάρ. Ίωσίας, Σολομών, Τιμό-
θεος, κεντί τζοτζουκλουκ τζαγλαρηνιά Άλλαχά
κουλλουκ έτμεγε πασλατηλάρ. Χάκεζα σου άχηρ
ζεμανλερτέ κεντί ’ομούρλερι ιλέ Χριστιάν κιλισαση-
νά πír ιφτιχάρ σεπεπί βέ τουνιαγιά άζιμ περεκέτ ό-
λάν Ούέσλι, Χουίτφιλτ, Μόρισην, Τότριτζ ναμάν
ζεβάτη μεσχουρέ, κεντί τζοτζουκλουκλαρηνιά Χρι-
στοσα κελτιλέρ. Πενίμλε πír Παζάρ κούν μεκτεπιν-
τέ σαγίρτ όλάν πír κούτζούκ κήζ, τζοτζουκλουκ
τζαγηνιά κεντινί Άλλαχά βάκφ έτίι. Πού κήζ πέρ
κούν γάφιλεν φενά σουρεπτε γιανήπ λαγιηκήίλα τι-
μάρ όλουνα τέγιού πír χασταχανεγε κούτουρούλτού.
’Ονούν άγρηλαρή γάγετ σείίτ ιτί ίσελέρ τε, ό σε-
τίτ άγρηλάρ ιτζιντέ χιτζ μηρηλιάνματηκτανματιά,
φέβκ έλ άτέ σεατετλου ταχι όλούπ, χιτζ ’όλούμτεν
κορχμαζ ιτί.

Πír κειτζέ σάιρ χασταλάρ ουγιουμακτιά βέ χηζ-
μεττζί κατήν τά τίσαρτά όλτουκτιά, πού κούτζούκ
κήζ πέρ μούλαϊμ σές ιλέ σου ιλαχιγι τέρεννούμ έτ-
μεκτέ ιτί.

«Νέ λατιφ τίρ, Ίησοϋς, ισμίν
Κούναχχιαρήν γιούρεγινέ
’Ο τέφ έτέρ κορχουλαρήν,
’Εριστίριρ βατανηνέ.»

Πῆρ ἄζ σόνγρα φεραγάτ κελίπ, σακτὴν σεσιντιέν
γάιρι σές ίτιίλμετιγιντε, κήζ γίνε τερεννούμ έτμε-
γέ πασλατή.

«Ἄχ, νολαγιτί σόν νεφ'σιμτέ,
Ἰησοῦς ίσμινέ χάμτ έίλεσέμ:
Κουρταρητζή κουζουγιού τε,
Χέπ άλεμέ σάί έίλεσέμ.»

Ἰλαχί χιτάμ πουλτουκτά, χηζμεκτιάρ κατήν ι-
τζερι χακτά κηζήν γιαταγηνήν γιανηνά βαραράκ ό-
νά πακτιγηντά, ό χάλα ουγιουμούς ολουπί, όνουν
ρουχού κουναχκιαρλαρήν τοςτουνούν κουτζαγηνά, ό-
νουν μούσερρέφ κονακλαρηντά έπετεν ραχάτ ολμάκ
ιτζούν ιντικάλ έτμις ίτί. Ουέστμινστηρνάμ σεχριτέ
κουτούζ πῆρ κελίπ σεκίζ γιασήντά πῆρ τζοτζουγού
ήσηρητή, τζοτζούκ τα κουτουρουπ' ολτιού. Που τζο-
τζούκ' οκσούζ βέ φακίρ ολτιουγουντιάν έσκι ρουπαλάρ
κιμίς ίτί ίσέ τε, Χριστός ίλέ ζενκίν ολουπί Κουρτα-
ρητζησηνή σεβτιγιντέν, γάγετ μεσουτί πῆρ χαλτέ
ίτί. Χασταληγή έσνασηντά χεκίμ όνουν βαλιτεσινέ
τζοτζουγούν άρτηκ τζοκ γιασάμαγιατζαγηνη ιχπάρ
έττικτέ, τζοτζούκ χεκιμίν σοίλετιγινί άνναγιήπ, «Έ-
φέντιμ, πού σεγι ίσιπτιγιμ ιτζούν τζοκ σάζ ήμ.» τε-
τί. Χεκίμ, «Έί κουτζούκ τοςτουόμ, νίτζούν σάζ σήν;»
τεγλου σούάλ έίλετικτέ, τζοτζούκ γάγετ λεταφετλου

22

πὴρ τὰρζ ἰλὲ «'Αἰ ἐφέντιμ, βατανημά κιτέγιροουμ»
τετί. Χάιλη βκλήτ, Χριστοσούν κεντίνι σεβενλέρ ἰ-
τζούν χαῖηλαμαγά κιτιγι σελαμετιν ἐπέτι κονακ-
λαρή χακκηνιά κονουστουκτιάν σόνγρ, τζοτζούκ
τζούμλε τσπλαρηνά σόν σελαμηνή βερερέκ, γάγετ
ραχάτ πὴρ τὰρζ ἰλὲ Ραπίπιά ούγιουγιούπ βατανηνά
κιτί. Τόβπεγέ κελέν τζοτζουκλαρήν σαγισηή κεμα-
λὲ ἐρενλερινκιντέν ζιατέ ὀλμασή τικκατὰ σαγιάν
τήρ. Ζίρα κεμαλὲ ἐρενλεριν φικρλερι καραρήπ, καλπ-
λερι κατηλασήπ, ζαμιρλερι κορλενίπ, χελάς ὀλμαλα-
ρὴ κούτζ ὀλούρ φάκατ τζοτζουκλαρηνκί οἰλὲ τεγιλ
τίρ. Τζοτζούκ μου γιόχσα κέντζ μι σίν; Ἰησοῦς Χρι-
στός σενί χελάς ἐτμεγέ κελτί. Ἄκλὲ παλίγ μι σίν;
Χριστός σενί ταχί κουρτραμαγά κελτί. Ἐπετιλιγίν
ἐσιγι ούζερνιτέ τουρμούς ἰσέν τε, πούτουν γιούρέκλε
ὄνά μούρατζατ ἐτίπ κεφαρετινὲ σηγήν, σενί χελάς
ἐτμεγέ κατίρ χέμ ἰστεκλι ὀλούπ σενί ἄσλα τίσαρὴ
πράκμαγιατζακ τήρ. Ὁ γιάληνηζ τζοτζουκλαρὴ βὲ
κεντζλερι τεγιλ, ἴλλα ἰχτιγιαρλαρὴ, γάγετ πηρλίκ
τζαγηνά γετισμὶς ὀλάν κούναχιαρλαρὴ ταχί κουρ-
ταρὴπ, κεντί τεκμίλ βὲ τζάπα χελασηνά ἐρτιρεπιλίρ.
«Κεντί βασιτασή ἰλὲ Ἄλλαχά κελενλερι κούλλιγεν
χελάς ἐτμεγέ κατίρ τίρ.» «Ζίρα ἔγερ ἀγζήν ἰλὲ
Ράππ Ἰηηουσοῦ ἰκράρ ἐτέρσεν, βὲ γιούρεγίγλε ἰνα-
νήσταν κὶ Ἄλλάχ ὄνου ὀλούλερτέν τιριλττί, χελάς
πούλατζάκσην.» Ζενκίν μι σίν; σέν ταχί χελασά

μούχταίζ σήν. Ὁ σενὶ ταχί κουρπαμαγά κατῖρ τίρ.
 «Βεὶ ὀλά κι χερ κίμ. Ραππὴμ ἰσμινε νιτά ἐτέρσε χε-
 λὰς πουλατζάμ τήρ.» Φακὴρ μη σήν; σενὶ ταχὶ χε-
 λὰς ἐτμεγέ κατῖρ τίρ. Φακιρλιγίν, χελὰς ὀλμανά
 πῖρ ἐνκελ ὀλματήκταν ματὰ, φαῖτελι τχυῖ ὀλούρ.
 Κιτάπη Σερίφ φακιρλερέ Ἰντζίλ βάζ ὀλουμασηνή,
 Χριστοσοῦν Ἄλλάχ παραφηντάν κόντεριλμεσινε πῖρ
 ἰσπάτ σαγιάρ.

Δόκτωρ Χάμιλτων τέρ. «Πῖρ ρούζκιαρλή κούντε
 πῖρ τὸστ ἰλέ κογρουν πῖρινιν χασταχανεσινε ζιαρετέ
 βαρήπ, ὄρατὰ τὰς πασηνή ρούζκιαρὴν ναχὸς τεεσι-
 ριντέν χήφς ἐτμεκ ἰτζούν σαπκιασή πασηντὰ τζούζι
 πῖρ ἀτὰς γιανηντὰ κησηλμὴς ὀλάν πῖρ ἰχτιγιαρ
 κὸρτόυκ. Πού ζάτ χέμ σαγήρ χέμ τε φενά σουρεττέ
 ταμλαλή ὀλούπ, πιτρεγέν ἀγιακλαρηνή τάμ. γερε
 βουρμακτὰ ἰτί. Λάκιν πόλλε σαγήρ, χαστὰ βέ πι-
 τζαρέ ἰτί ἰσέ τε, μεσοῦτ πῖρ χαλτέ ἰτί. Πιλέμιτζε
 ὀλάν τοςτούμ ὀνά «Νε γιαπάγιρσουν;» τεγιού σου-
 ἄλ ἐτπίγιντέ, ἰχτιγιαρ «Πεκλέγιρσουμ» τζεβάπ βερ-
 τί.— «Νεγέ πεκλέγιρσσην;» — «Ραππὴμὴν ζαχίρ
 ὀλμασηνά.» — «Πεκ ἐγι, ὀνού ζαχίρ ὀλμασηνή νι-
 τζούν πού κατάρ ἀρζού ἐτέρσιν;» — «Ὁ βακὴτ ἀ-
 ζιμ περεκετλερ καπούλ ἐτετζέγιμ τεγιού ὀμίτ ἐτέ-
 ριμ, ζιρα Ράππ κεντὶ ζαχίρ ὀλμασηνά ἀρζουκὲς ὀ-
 λαγλαρά πῖρέρ σατακάτ τατζή βάτ ἐϊλεμὶς τίρ.»
 Ἰχτιγιαρὴν πού μούσερρέφ ὀμίτινιν χακικὶ πῖρ μεπ-

24

τὲ οὐζερινὲ μούεσσές ὀλοῦπ ὀλματήγηνη ἀνναμάκ
νιγετίιλε, «Οὐμίτ ἐτέριμ» τεμέκλε φικρὶν νὲ τίρ;»
τεγιού τέφχ σούαλ ἐιλετιγιμτὲ, οὐσοῦλ ἰλὲ κῶζλού-
γιούνου κῶζουνὲ κογιούπ, γιανηητὰ ὀλάν Κιτάπη Σε-
ριφι ἀτζτῆ βὲ σοῦ ἀγετὶ κῶστερτί. «Ἰμιτι πῖζ ἱμαν-
τάν σατήκ τζηκμάγηλα, Ραπῖημῆζ Ἰησοῦς Χρι-
στοσοῦν βασιτασῆ ἰλὲ Ἀλλαχῆν κητηητὰ σελαμε-
τιμῖζ βάρ . . . βὲ Ἀλλαχῆν ἰζζετινὶν οὐμετὶ ἰλὲ
ὀγιούνούρούζ.»

Ἐἰ σεβχούλου τσοτοῦμ, σενὶν σεμαβὶ πετερίν ὀ-
λάν Ἀλλάχ, πού τζούμλε περεκετλερὶ σανά τὰ βὰτ
ἐτέρ. Ἰμιτι σὲν πού ἱναγετὶν παχσίσινὶ καβὶ τουττου-
γούν χαλτὲ, «Γιασάμασῆ Χριστός, βὲ ὀλμеси κιάρ»
ὀλάν σαατετλου ζατλαρτάν πῖρὶ ὀλατζάκ σῆν. Ἐχ-
λι ἐτέπ βὲ λατιφ πῖρ ζάτ μη σῆν; σὲν ταχὶ τούνα-
τὰ πουλουνάν ἔν γιαραμαζ κούναχκιάρ κατάρ χελα-
σά μούχτάτζ σῆν. «Ἐἰλικ ἐτέν γιόκ τούρ, πῖρ πῖλὲ
γιόκ τούρ.» Σενὶν σατακάτ κηγιὰς ἐτίγιγιν σέι, Ἀλ-
λαχῆν ἰντιντὲ χίτζ νεβιντέν τίρ. Χριστοσά ἱμανῆν
ὀλματήγη χαλτὲ, ἀτέτ οὐζρὲ ἰκατετχανεγὲ κιτμὲν,
βὲ χέπ φαριζέι ζιμμετινὶ ζαχίρεν πίττεμαμ ἰτζρά
ἐιλεμὲν, τζανηηὴν χελασῆ ἰτζούν ἄσλα πῖρ φαῖτὲ
ἐτμέζ. «Ἐγερ πῖρ κίμσὲ Ράπῖ Ἰησοῦς Χριστοσοῦ
σεβμέζσε, ἀνάθεμα ὀλσοῦν, μαραναθά.» Ἄννα Κεῖλ
νάμ πῖρ κέντζ κῆζ γιακηνλαρτὰ τεβπέ ἐτερέκ Χρι-
στοσοῦ κεντὶ κουρταρητζησῆ τεγιού καπούλ βὲ ὀνά

κουλλουκ έτμεγε πάσλατή. Όνουν τοςτλαρηνιάν
 πiri πουνου ίσιτίγιγιτέ Άννανήν πετερινέ βαρήπ,
 «Άννά ζάτεν μελέκ χιπί πir κήζ όλουπ, πέν ινανμάμ
 κι τιν όνου τάχα ζιατέ φαζιλετλου έτεπιλσιν, έγερ
 Τάν Χήντηρ τινιν τεσειρι ιλέ τεβπέ έτίπ Χριστο-
 σουν κουλου όλουρ ίσε, ό βακήτ τινιν κουτρετι βάρ
 ίτιγιγιτέ ινανήρημ» τετί. Άννά πού σόχπετλερι ίσι-
 τίπ, Τάν ιτζούν τζόκ άτζηνήρ ιτί, ζιρα Τανήν γά-
 γετ γιαραμαζ βέ πέτ χουίλαρά έσίρ όλμους πir
 κιμσε ίτιγιγι πιλιρ ιτί. Άννά Τανήν όλμέζ τζανη-
 νήν χατρή ιτζούν καλκήπ όνουν χανεσινέ κιττι, βέ
 Ίησους Χριστοσουν κούναχκιαρλαρά τογρου ζαχίρ
 έττιγι μουχαππέτ χουσουσουντά ένουν ιλέ σόχπέτ έτ-
 μεγε πάσλατή. Κεντι τεβπεγε κελμεσινι όνά νάκλ
 έττικίτεν σόνγρα, «Σέν τάχι πενίμ χιπί κούναχκιάρ
 όλουπ, Χέμαν πενίμ μούχτάτζ όλτουγούμ Χελασ-
 κιαρά μούχτάτζ τεγίλ μι σίν;» τεγιου όνά σουάλ έτ-
 τί. Πού σόζ πιτζαρέ ατεμίν γιούρεγιγιτέ όλ τερετζέ
 τοκαντή κι, άγλαμαγά βέ τίζ τζόκούπ, «Γιά Ράππ
 πέν πιτζαρέ κούναχκιαρά ιναγέτ έίλε τεγιου φεριατ
 έτμεγε πάσλατή. Άλλάχ πού χαλις τεβπεκιαρήν
 φεριατηνή ίσιττι, βέ Άννά τάχι Άλλαχήν χελασ-
 πάχζ ιναγετιντέν ότούρου τεσεκκούρ έτερεκ κεντι
 χανεσινέ τόντού, Τάν τάχι όντάν σόνγρα Άλλαχήν
 μουχαππέτινι νέσρ έτμεγε πάσλατή. «Κουτζςυκ Άν-
 νά Κείλι μουτλου έτέν Ίντζίλι Σερίφ, πενι τάχι

κουρταρτή, κέρτζι πένιμ κιπί πέρ κούναχκιαρήν χε-
λάς δλμασηνά χίτζ πέρ κιμσενίν ούμιτί γιόγ ιτί ι-
σέ, κούτζούκ τζοτζουκλαρή κουτζαγηνιτά τασήγηηπ
βέ διλάρη περεκετλεγέν δλ έιλικκιανί Κουρταρη-
τζή, πέν άζιμ κούναχκιαρή τα κουρταρτή» τεγιού,
τάίμα σοίλερ ιτί. Φιλ χακιιάτ Ραπίήν «Πανά κε-
λενι άσλα τίσαρή πράκμαγιατζαγημ» τεγιού σοίλε-
τιγι σοζ κερτζέκ τίρ. Σέν έν πόγιούκ κούναχκιαλα-
ρήν πiri μισίν; Χριστός σενι ταχί νουρταρμαγά κα-
τίρ τίρ βέ ιστέρ. «Βέ ρούχ χέμ κελίν τερλέρ κι,
Κέλ· βέ ίσιτέν Κέλ τέσιν· βέ σουσαγιάν κελσιν, βέ
ιστεγέν χαγιατ σουγιουνού τζάπα άλσήν.» «Φασήκ
κεντι γιολουνιάν βέ γιαραμαζ άτέμ κεντι μούλχα-
ζαλαρηνιάν φεραγάτ έτίπ Ραπίά τόνσούν, βέ Ό,
ονά μερχαμέτ έτετζέκ τίρ, βέ Άλλαχημηζά ζιρα δ
γανιμέτλε άβφ έτέρ.» Σεβκούλου τσοτούμ μεγιούς
δλμα, ζιρα σενιν ιτζούν ούμιτί βάρ τίρ. «Όνούν
όγλου Ίησοϋς Χριστοσούν κανή πιζι χέρ κούναχτιάν
πάκ έτέρ.» Νέ κατάρ πόγιούκ πέρ κούναχκιάρ δλ-
σάν, σερχός, γιαλαντζή, κούφραζ, Μουκατίτες κού-
νού ποζάν, γιάχοτ βαλιτεσινίν γιουρεγινί γιαρελεγιπ
ιχτιγιάρ πετερινί κασαβέτλε μεζαρά κογιάν μούσριφ
πέρ όγούλ, χέρ νε δλούρ ισέν δλ, ταχά σενιν ιτζούν
κούναχλάρ άβφληγή βάρ τίρ. Καπίλ τίρ άτεμιν
ζουρριγετιντέν έν γιαραμαζή, μουρτάτ, για κιζλι
κούναχλαριτά πουλουνάν πέρ ζάτ σήν, φάκατ Ραπίπ

ἄσλα αἰρή σετζί ἔτμεγερεκ, «Πανά κελενί τήσαρή
 πράκμαγιατζαγημ» τέρ. Τούνατά πουλουαν ἔν
 γιαραμαζ ἀτεμελερτέν πέκ τζογού τεβπέ ἐτίπ σίμιτι
 κόκτέ τινλέρ, ζίρα «Δαβιδίν χανεσινίν κούναχη βέ
 ποζουκλουγού ιτζούν ἀτζηλάν πουναρηνιάν» γιαϊ-
 καντήλάρ. Ἐτέπέ μουναῖρ τούρκούλερ τζαγηρήπ,
 κεντί ἀγηζλαρηνιάν χιῖπετλου γεινιλέρ τζηκααρακ
 Ἄλλαχην ἴσμι σεριφινί μεκρούχ κηλάν νιτζέ νιτζέ
 κούναχκιάρ κιμσελέρ, κεντί κούναχλαρηνιάν τεβπέ
 ἐτίπ, σίμιτι κόκτέ «πιζί σεβενέ βέ πιζί κανή ιλέ
 κούναχλαρημηζιάν γιαῖκαγιανά, βέ πιζί κιαχινλέρ
 βέ πατισαχλάρ ἐτέν Ἄλλάχ Πετεριμιζε χάμτ βέ
 κουτρέτ ἐπέτλεριν ἐπέτλερινίτζε. Ἄμην» χελασὴν ἰ-
 λαχισινί τερεννούμ ἐτερλέρ. Ἐἰ κούναχκιάρ καρην-
 τασήμ, κόκτέ σενίν ιτζούν τε πῖρ μαχάλ βάρ τήρ,
 σανά τογρού γιουρεγι μουχαπέτελε τζοσάν σεμαβί
 Πετεριν, ἄσλα σενί ὀρτάν μαχρούμ πράκμαγιατζακ
 τήρ.

Ὁ σενί σίμιτι χελάς ἐτμέκ ἰστέρ. Χάκικατ,
 γιαλήνηζ κούναχκιάρην χελάς ὀλαπιλμεσί τεγίλ,
 ἀντζακ Χριστοσοῦν κούναχκιάρη χελάς ἐτμεγέ ἰσ-
 τεκλι ὀλμασὴ ταχί τίρ. Ράππ κούναχ ιτζούν τε-
 χαμμούλ ἐτίπ χιτζ πῖρ κιμσενίν χελάκ ὀλμασηνή
 ἰσπεμέζ, ἴλλα χέπισινιν τεβπέγε κέλμεσινί ἰστέρ.
 «Βέ χέπ ἀτεμελεριν χελάς ὀλούπ κερτζεκλιγέ
 κελμελερινί ἰστέρ.» «Ἰστέ καπουιά τουρούπ τζαλά-

ρημ, ἔγερ πῖρ κιμσέ σεσιμί ἰσιτίίπ τε καπουγιού ἀ-
τζάρσα, ὄνουν γιανηνά κίρετζέγιμ, βέ πέν ὄνούνλα
ἀχσάμ τααμή ἔτετζέγιμ, ὄτα πένίμλε.» Παλατέ
μεζκούρ Οὐίλι νάμ κούτζούκ τζοτζούκ χασταχανετέ
κεντινέ ζιχρέτ ἔτέν κατήνά, «Χριστός πιζίμ κού-
ναχλαρημηζ ἱτζούν ὄλμούς ὄλούπ, πιλά σούπχέ πι-
ζι κουρταρμάκ ἰ σ τ ἔ ρ τεγιού τούσούνούρούμ.» τετί.
Ἔββετ, πιζι κουρταρμάκ ἰστέρ. Ὁ πού νιγετέ μεπ-
νι πιζε κεντι Μουκατῆς Κελαμηνή βεριπ, βέ Ραπ-
πὴν κούνουνού ταχσίς, βέ κεντι Ρούχ ἔλ Κούτσου-
νού, βέ τιντάρ τοςτλάρ βέ ἀταλάρ μισιλλου σάῖρ
νιμετλέρ βεσιλελερινι ἰχσάν ἔιλετί. Ὁ, νέ κόναχόν
ταρικλερέ τεφά πε τεφά σενίν γιούρεγινίν καπουσου-
νού τζαλμηζ τήρ! Τζόλ σενελερτέν περού σενίν γιού-
ρεγινίν καπουσουνού τζαλμακιά ὄλούπ, ἰχτιμάλ τήρ
σίμιτι πού τακικατά τουρούπ ἀτζμανή πεκλέρ. Γιού-
ρεγινίν καπουσουνού ὄνα ἀτζμαγὰ ραζί μι σίν; γιόχσα
μούρατὴν ταχά ὄνιάν γιούζ τζεβιρμέκ μι τίρ. Σέν
νατηκί (λογικόν) βέ ἀζάτ πῖρ ζάτ ὄλμάνλε χελάς
ὄλματήγην τακίρτέ, πιλά σούπχέ καπαχάτ σενίν
ὄλατζάκ. Ἀλλάχ σενίνλε μούπαχεσέ ἔτμεγέ τενεζ-
ζούλ ἔτέρ. «Κούναχλαρηνήζ ἰκί κάτ κηρηζή ἰσε-
λέρ, γιαπαγή κίπι πεγιαζ ὄλατζακλάρ.» Ὁ ὀμούρού
βέ ὄλούμού, περεκετι βέ λανετι σενίν ὄνούνέ κογιούπ,
ὄνλαρτάν πῖρινι σετζμεγί σανά πρκαήρ. «Σίζ πού κούν
κιμέ ἰπατέτ ἔτετζεγινιζι σέτζιν.» «Σίζ νετζεγέτεκ ἰκί

ἀγιάκ οὐζερινιτέ ἀκσάρσηνηζ;» «Ποὺ κόν ονοὺν σε-
σινι ἰσιττιγινιζιτέ καλπλερινιζι κατηλάτμαν.»

Ἰνσάν ἐτι γεγὲν Φιτζιλέρ ἀρασηνιτά ἀζιμ μου-
βαφφακιγιέτλε Ἰντζιλί βάζ ἐτέν Κυρ. Χήντ κενίι
τεβίπεγέ κελμεσινι σοὺ βέτζχλε νάκλ ἐτέρ. «Ἵν γε-
τι γιασηνιτά ἰκέν πῖρ τεχλικελί χούμμαγια τουτου-
λουπ, μούλχαζαλαρήμ ὀλούμ χουσουσουνιτά οὐγιαν-
τηκιά, ὀλμεγέ χιτζ πῖρ βέτζχλε χαζήρ ὀλματη-
γημη ἐγίτζε χις ἐιλετίμ. Λάκιν ἔγερ Ραπίπ ὀμ-
ρούμὸὺ πανά πάχς ἐτέρσε, ὀντάν σόνγρα ὄνα
κουλλούκ ἐτετζέγιμ τεγιού ἄχτ ἐιλεμέκ ναφιλέ πῖρ
σεί ἰτιγινι πιλίτιμ, ζίρα τζόκ τεφά χέμαν ὀ βέτζχλε
ἄχτ ἐτίπ γίνε ἀχτήμη ποζμούς ἰτίμ. Ἵμτι ἄσηλ
ἐμῖν ταρίκ πανά βεριλέν ἡσηγά κόρε τέρακαπ Ραπίπ
κουλλούκ ἐτμεμ ὀλτουγουνού κόρμέκλε, τίζ τζόκούπ
τουά ἐττικιτέν σόνγρα Βαχί κιταπηνιάν πασλαγιαράκ
Κιτάπη Σεριφι ὀκουτούμ. Μεζκούρ κιταπὴν σόζλερινι
πανά τεφσίρ ἐτέν πουλόνματηγηνηταν, ἐγέρτζι ὀν-
λαρή κόντζ ἰλέ ἀνναγιαπιλίρ ἰτίμ ἰσέ τε, ὀνλάρ πανά
τζόκ τεεσίρ ἐττιλέρ. Φικριμιτέ γίνε χασήλ ὀλάν κα-
νησά ἰσπεγερέκ βέ σατήκανέ ἰταάπ ἐιλετιγιμιτέ, κα-
νησήμ κίτερέκ κουβέτ πουλουπ γιούρεγιμιτέ σαχίχ
πῖρ τεβίπ βέ ταιμι πῖρ τεπίτιλάτ χουσουλέ κειτιτί.
Νιτζουν χελάς ὀλμαγιηπ χελάκ ὀλάσην. Κελετζέκ
βακῆτ ἰτζούν ἄχτ ἔτμε ἴλλα σίμτι Ραπίπην σανά
ἰχσάν ἐιλετιγι ἡσηγά κόρε ὀνά κουλλούκ ἐτμεγέ

πασλά. Ἀρζού ἰλέ τουά ἐτίπ Ρούχ ἔλ Κούτς σανά
ἰχσάν ὀλουντουκιά, γιούρεγινίν τερουνί κανησηνά
πού βέτζχλε ἰταάτ ἐτμέν ἰτζούν ἔπετεν μούτεσεκ-
κούρ ὀλατζάκσην. Χελάς ὀλμάκ ἰστέρμισιν; Πέλκι
«Κεντί κεντιμι κουρταράμαμ» τεγετζέκσιν. Ἔββετ,
σέν κεντινι κουρταρμαγά κατίρ τεγίλ σίν, φάκατ
Χριστοσά μούτεσεκκούλ ὀλτουγούν τακτιρτέ, ὅσενί
κουρταρμαγά κατίρ τίρ, βέ ἰστέρ. Πάζηλαρη, Χρισ-
τὸς ὀνλαρήν χελασηνή ἰστεμέζ κιπί, «Κιάάκι Χρισ-
τὸς πιζι κουρταρά ἰτι» τερλέρ. Πού νέ πόγιούκ γιαν-
λησλήκ τήρ! Ὁ σίμιτι σενίν γιανηντά τουρουπ, «Αχ!
κιάάκι χελάς ὀλά ἰτίν, ζίρα χελάς ὀλματήγην τακ-
τιρτέ τακσιράτ πενιμ. ὀλμαγηπ σενίν ὀλατζάκ τήρ»
τέρ. «Σιζ πανά κελμέκ ἰστεμέζσινιζ κι ὀμρούνούζ ὀ-
λά.» «Ἰστέ τούνγιανήν κούναχηνή καλτήρὰν Ἀλλα-
χὴν Κουζουτού.» Πέλκι «Ἰμὰν Ἀλλαχὴν πῖρ παχ-
σίσι τίρ» τεγετζέκσιν. Βάκα ὀιλέ τίρ, φάκατ Ἀλλάχ
ὀνού σανά ἰχσάν ἐίλεσιν τεγιού τιλεμέκ σενίν φαρι-
ζέι ζιμμετίν τίρ. Κέρτζι Ἀλλάχ ἰμὰν ταλέπ ἐτέρ.
«Πού τούρ ὀνονὺν τενπιχί κι ὀνονὺν ὀγλου Ἰησοῦς
Χριστοσούν ἰσμινέ ἰναναλήμ.» «Ἰησοῦς Χριστοσά ἰ-
μὰν κατίρ βέ χελάς ὀλατζάκσην.» Βέ λάκιν πιζιμ ἰ-
ταάτ ἐτμεγέ κατίρ ὀλματήγημηζ πῖρ τενπιχί Ἀλ-
λάχ πιζέ βερμέζ, νέ τε κούτζούμουζούν γέτμετιγι πῖρ
σεγι ἐτμεγέ πιζέ ἔμορ ἐτέρ. Σέν χελάς ὀλματήγην
τακτιρτέ, σού «Τζόκ τεφά σιζι τζέμ ἐτμέκ ἰσπετίμ

ἄμμα σιζ μούρατι ἔτμετινιζ·» βέ «Σιζι τζαγηρή-
 γημιτά ιταάτ ἔτμετινιζ· ἔλλεριμι ούζαττήγημιτά
 τινλέμετινιζ· ἴλλα νασιχατλαρημή ρετί έτίπ, τετίπ-
 λεριμι ιστέμετινιζ, πέν τε σιζιν σεφαλετινιζ ούζερινέ
 χούλουπ βέ κορχουνούζ γετισίτιγιντέ σιζι ζεβχλενε-
 τίζέγιμ·» σόζλερι ἔπειτε χελακληγήν τούμασηνιά σε-
 νιν ζαμίρ ἄζαπηνή ἄρτηρημαγά μουτζίπ ὀλατζάκ
 τήρ.

Ἄλλάχ σενί ν έ β α κ ή τ χελάς έτέρ; Ἰναγετιν χε-
 νις καπουσου χετζέ βέ κουντιούζ τάιμα ἄτζήκ τήρ,
 πόγιούκ πέρ καλαπαλήκ ἄκτέμτζε ὀρατάν ιτζερί κίρ-
 μις, πασκά πέρ τζεσίμ καλαπαλήκ τα κίρμεκ ιτζούν
 ὀραγια τούρου κοτμακτά τήρ· σέν ταχι ὀραγια κί-
 ρέσιν τεγιού μουχαππέτ βέ ιναγέτι ιλαχιγετέν τάιμα
 ταβέτ ὀλουμακτά σήν. Πέρ τούλ βέ φακήρ κα-
 ρηνήν κηζή φενά ἄρκατασλάρ τεεσιριντέν κότου γιο-
 λά σαπήπ βαλιτεσινίν χανεσιντέν φιράρ έτί. Πι-
 τζαρέ βαλιτεσινίν ιμάν βέ χεραρέτλε τουά έτμεκτέν
 γάιρι τζαρεσί ὀλμαγιηπ, τερτίλιερίν φεριατήνη ίσι-
 τέν Τανγρή πουνούν τουασηνή ταχι ίσιτίπ τζεβάπ
 βερτί. Κηζή κούναχηνή τανηγιηπ έββελκι ζαμίρ σε-
 λαμετινί γενιτέν έτινμεγέ ἄρζου έτερək, πέρ χετζέ
 χετζέ βακηττά βαλιτεσινίν χανεσινέ τόνουπ ὀλ χετζέ
 βακήτ καπουνούν ἄτζήκ πουλουνμασηνά τεατζιτζούπ
 έτιγιντέ, βαλιτεσι, «Κήζημ, έντζαμ πέρ κούν πού
 χανεγέ τόνετζεγινι πιλερέκ, σενί πέρ τακικά πιλέ κα-

πουτά πεκλέτμεμεκ νιγετι ήλε, χιτιγιντέν περου κε-
τζε βε κούντούζ χιτζ πέρ βακήτ καπουγίου κιλιτλέ-
μεισίμ» τετί. Πίζιμ Σεμαβι Πετεριμιζιν κεντι ζάι
όλμουζ έβλατλαρηνά τογρου όλάν μουχαπέετ ου ι-
ναγετι ήστέ τήπκη πουνουν χιπι όλαρακ, όλάρ τον-
τούκλερι τακτιρετέ άρζου ήλε όλαραή κουτζακλάρ.
Σενι πέρ ταχικί πιλε πεκλέτμεμεκ νιγετιήλε 'Αλλάχ
Τααλά κόγιούν καπουσουνου κετζε βε κούντούζ ά-
τζήκ πρακμήσ τήρ τεγίου πιλερεκ, 'Ιησουσ Χριστοσά
τεβεκκούλεν τέρακαπ όραγια κιρμεγε έβετλέ. 'Ιναγετ
κούνλερι σαβούσμαζταν βε μερχαμέτ καπουλαρη έ-
πέτεν καπάνμαζταν όραγια κιρμεγε ήχμάλ έτμε.

Χριστός νέρτε πιζι χελάσ έτέρ; Νερετε όλούρ-
σακ, τενιζτέ για καρατά, έβτε για σοκακτά, ότουρ-
τουγουμουζ βακηττά για καλκήτηγημηζτά, κилиσετέ
για κилиσετέν τησarah, τάιμα πιζι χελάσ έτμεγε χα-
ζήρ τήρ. Χερ κάνγη μαχαλτε κεντινε φεριάτ έτέν
πέρ τζάν πουλουουρ ήσε, Χριστός όρατα ήσιτμεκ ι-
τζούν χαζήρ τήρ. 'Ονουν μάχσους κουρταρατζάκ
βακτη ΣΙΜΤΙ τίρ. Χελασηνή έμιν κηλμάκ ιτζούν
μαχάλ για άχβάλ τεπετιτούλατη ήκτιζά έτμεζ, άντζακ
χάλ ου ήκτιγιατζατηνή σάτετζε 'Ιησουσά πεγιάν
έτιπόνά μούτεβεκκούλ όλμάν λαζήμ τήρ. Λόντρα κα-
ριελεριντέν πιριντέ φακίρ βε τιντάρ πέρ καρη βάρ
ήτι. Μερκουμέ σάιρ άτεμλερ μισιλλου τζόκ τετζρού-
πεγε τούτζάρ όλτου ήσε τε, κεντινε τάιμα χεμπέρτ

βέ γιαρτήμητζή όλάν πέρ τοςτου όλούπ, 'ολούμ ι-
 τζούν χαζήρ πουλουντουγουντάν 'ολετζεγι βακήτ χιτζ
 πέρ ιτζιράπ για κορκουσου γιόγ ιτί. Πέρ άχσάμ ο
 μαχαλλενίν βαιζι πού καρηγια ζιαρετε κελιπ ονά
 άνααττή κι χεκιμ σεντέν ουμουτουνου κεσμις, άζ βα-
 κητιάν 'ολετζέκσιν τεγιου ζάνν έτέρ. Χαστά καρή
 «Πέν 'ολμεγέ χαζήρ ήμ, πού χαπερτέν άσλα κορκ-
 μάμ» τεγιου τζεβάπ βερτί. Βαίζ «Νέ; μουκατιές
 'Αλλαχην χουζουρουνά τζημακτιάν κορκμάζ μη σήν;»
 τεγιου σουάλ έπιγιγιτέ, έτζελι γετισμις κατήν, «Χάιρ
 χάμτ όλσούν 'Αλλαχημά, πέν κορκμάμ» τεγιου τζε-
 βάπ βερτί. Βαίζ «'Αμμα νέ ιτζούν κορκμάζσην; τε-
 μέκ κι σέν κεντί κουββετινέ κούβενερέκ ένουν χουζου-
 ρουντά κούρουνμεκτέν κορκμάζσην» τετικτέ, «Χάιρ,
 πέν κεντί νεφσιμέ κούβενμεκ ιστεμέμ βέ κούβενέμεμ,

Γιόκ τούρ πένιμ λιακατήμ

Σταυροστά τήρ γέκ ουμέτιμ,»

τετί.

Χριστιάν τινινιν τεσελλιπάχς βέ τζεσαρέτ βεριτζι
 τεεσιρινέ πού νέ άζιμ πέρ ισπάτ τήρ. Πουνιά σατα-
 κάτη σαχσιγεγέ κούβενμεκ τεγιλ, ήλλα 'Ιησουσουν
 'ολούμού βέ σατακατηνά κούβενμεκ μούσαχατέ όλου-
 νούρ. Σέν τε χελάς ιτζούν Χριστοσουν σταυροσουνά
 κούβενμις μι σίν; πόιλε ισέ ένουν «Γιούρεκλέν, κούναχ-
 λαρήν σανά άβφ όλουνταυλάρ» λατίφ σόζουνού τινλέ.

34

Σσού χός ιλαχιγι σέν γιούρέκλε τερεννούμ ετέμεζ
μι σίν;

Χελάς ισίν' έτμιζ ιτμάμ,
Άρτηκ Ραπίτημίν ιμ πέν,
Πενίμ τίρ ταχί Ραπίτήμ·
Τζαγηρητηκά πέν τινλέριμ,
Λατίφ σεσίν' σελαμλάρημ.

Χριστός βέ γιάληνηζ Χριστός σενί χελάς έτεπι-
λίρ. «Βέ πασκά χιτζ πír κιμσενίν βασιτασή ιλέ χε-
λάς γιόκ τούρ, ζίρα κόκ άλτηνητά άτεμελέρ άραση-
τά βεριλμιζ πír γάιρι άτ γιόκ τούρ κι πίζ όνουν βα-
σιτασή ιλέ χελάς πουλσάκ κερέκ όλά.» Τζοκλάρ
περχιζι, ριγιαζετι, κιλισεγέ κίτιπ, όρατά τούρλου ή-
πατέτ άγινλερι ήτζρά έτμεκλιγι βε πουνλάρ μισιλλου
ταχά τζόκ βασιταλάρ κουλλανήπ ήζανλαρηνή χε-
λας έτμεγέ ήζαλησηρλάρ ισέ τε, ναφιλέ ζαχμέτ ήζε-
κερλέρ, ζίρα Χριστός, γιάληνηζ Χριστός χελάς
έτεπιλίρ. Ήνκιτέρρα κηραλή σεκιζιντζι Χένρικος ζε-
μανηνητά Κέμπριτζ ταρελφούνούνουντε πír κένιζ τα-
λεπέ βάρ ήτι. Μερκούμ κεντι ήζανηνην χελασή χου-
σουσουντά ήζόκ ήζτιράπ τουγιούπ παπαζλαρά μούρα-
ήζαάτ ήιλετιγιντε, πουνλάρ όνά «Περχιζ τουτάρ, βέ
ταχά τούρλου σεβάπ άτι όλουναν άγινλέρ ήτζρά ή-
τέρσεν, ήζανήν σελαμετε ναήλ όλουρ» τετιλέρ. Φάκατ
όλ άγινλεριν ήτζραση ήλε όνουν ήζτιραπή ταχά ζιατέ

άρτηπ, νίχαγετ πέρ "Αχτή Τζετίι αλίη, βέ γιαλη-
 νήζ πέρ όταγιά τζεκιλίπ όκουμαγά πάσλατηγηνητά
 σου άγετε τεσατίτουν έττί, «Που σόζ έμίν βέ χέρ
 βέτζχλε καπούλ όλουνμαγά λαγιήκ τήρ κι, Χριστός
 Ίησοϋς τουνιαγιά κούναχιαρλαρή χελάς έτμεγέ κελ-
 τί.» Πουνού όκουτουκιά κιταπή πρακήπ τούσούνμεγέ
 πάσλατή. Που μούλαχαζανήν νετιτζεσινι κεντισι ά-
 τίούζικρ βέτζχλε ταρίφ έτέρ. «Άλλαχήν ίναγετίίλε
 που πέρ άγέτ μούκετίτερ γιούρεγιμι όλ τερετζέ μεσ-
 ρουρ έίλετί κι πέρ άζ σόνγρα ρουχούμ κεντί σελαμε-
 τινέ ναίλ όλουπ, σεβιντζιμτέν, "Εββετ, Ίησοϋς Χρι-
 στός χελάς έτέρ, τεγιού νιτά έτμεγέ πάσλατήμ.»
 Που ζάτ άζ βακήπ σόνγρα Ίντζιλίν πέρ χηζμετζί-
 σι όλουπ, χάιλη βακήπ όνου «Πόγιούκ σαζλήκ
 μούτζεσινι» βάζ έτικτέν σόνγρα σεχίτ όλτού.

Χριστός πέρ τζάν χελάς έτίγιντέ όνούλα νε
 τ ά ρ ζ μ ο υ α μ ε λ έ έτέρ; Χριστός κούναχιαρ ίλε
 γάγετ λατιφανέ βέ μουχαπέτλε μουαμελέ έτέρ' ό-
 νου χούσνου ριζά βέ μουχαπέτλε καπούλ έτέρ,
 τζάπα θε τεκρίλ χελάς έτέρ. Εδίλε ίσε όνά κίτ, πέζ
 κίτ. Νέ τεγιόρουμ; χάγιηρ, ουζαγά κίτμεκ ίκτιζά
 έτμέζ, ό σενίν γιανηνιά τήρ, γιούρεγινίν καπουσου-
 νου άτζήπ όνου ίτζερί καπούλ έτέσιν τεγιού ό τάίμα
 πεκλεμεκτέ τίρ.

Χριστός έίλικ έτμεγί σεβερ όλτουγουνιάν σανά
 ταχί έίλικ έτμεγέ φουρσάτ άραγιήπ, άρζού ίλε τεβίπé

έτμενέ πεκλέρ. Ζιναχιαρληκιά τουτουλάν καρηγιά
νέ λεταφέτλε, «Γιά καρή πέν τε σενί χόυκμ έτμεμ,
κίτ πουνιάν σόνγρα κούνάχ ισλέμε» τετί. Κούναχη τέρκ
έτμεν ιτζούν έγερ πασκαλαρή σανά χόρ πακαρλάρ-
σα, Ίησοϋς, σενίν ουζεριντέ χιτζή πέρ σούπχεσί δλ-
μαγιηή, σανά όνλάρ κίπύ πάκμαγιατζαγηνά έμίν δλ.
"Ο σενί μουχαπέτέλε καρσήλαγιηή όπουσερέκ σε-
λαμλαγιατζάκ τήρ. Όνιάν κουτζακλαντήγηνηιά, ό-
νουν γιούρεγιντέ σανά τογρού όλάν άζιμ ίναγετι
τουγιούπ, έπετι χελασήν χακκηνηιά άρτηκ σούπχετέ
κάλμαγιατζακ σην. Τζόκ κιμσελέρ χελασλαρή χακ-
κηνηιά τουσούνουρλέρ ισέ τε, Χριστοσά κίτμεζτεν σου για
πού κούναχιάν άζάτ δλμαγά τζαλητήρλάρ. Σεβκού-
λού τοστούμ, σέν τε μι κούιλε τουτουνούρσούν; Κεντινί
χελάς έτμεγέ κατιρ δλματηγηνη έγι πύλ, Έγερ κεντινί
χελάς έτμεγέ κατιρ δλσάγιτιν, πέρ χελασκιαρά μούχ-
τάτζ δλμάζ ίτιν. Έγερ χελασήν ιτζούν πέρ σεί έτ-
μεγέ κατιρ δλάγιτιν, χελασηνήν ίζζετινέ Ίησοϋσλα
περαπέρ ίλχάκ ολούρουτουν λάκιν κατιρ τεγίλσιν.
Σενίν Χριστοσά μούχτάτζ όλτουγουνούν έν πόγιούκ
ισπατή, πιτζαρέ πέρ κούναχκιάρ όλμάν τήρ. "Ο γάτιπ
δλμουσού κουρταρμάκ ιτζούν τουνιαγιαά κελμιάς τίρ,
σέν τε γάτιπ δλμούς πέρ κιμσέ όλαρακ χελάς ιτζούν
ονά μούρατζατά έτεπιλίρσιν. Ίωσήφ ίσμιντέ σεφίλ
βέ τζαχιλ πέρ άτέμ, πέρ κούν Κυρ. Καλαμήν κιλι-
σεσινέ κίριπύ ίλκ τεφέ όλαρακ σου σάζού ίσιττί,

«Ίησοῦς Χριστὸς τὸν νιαγιὰ κὸν ναχιαρλαρῆ χελάς ἐτμεγὲ κελτὶ, κὶ πὲν ὄνλαρῆν πόγιουγιούιμ.» Πὸυ σὸζ Ίωσηφὶν γιούρεγινὲ γάγετλε τεεσιρ ἐτίπ, ἐβινὲ πογροῦ κίτερ ἰκὲν, φικριντέν τέρ ἰτί. «Τζούμλεγι γιαρατάν Ἀλλάχ ὄλάν Ίησοῦς Χριστοσοῦν πὲν μισιλλοῦ κὸν ναχιαρλαρῆν χελασῆ ἰτζὸν τὸν νιαγα κελτιγινὶν χαπερινὶ πὸυ ἀνέτεκ ἰσίτμεμις ἰ-τίμ.» Πὸυ ἀτεμὶν Ἰντζιλὶ Σεριφτέν ἰσίττιγι πὸυ πὶρ σὸζ ὄνοῦν χελασῆνὰ πὶρ βασιτὰ ὄλμαγὰ κιαφὶ ὄλ-τού. Τοσπλαρῆ ὄνοῦν τὰίμα πὸυ σὸζοῦ τεκερρόρῦρ ἐττιγινὶ κὸροῦπ, βὲ χάλα τζοκλαρῆν ζάνν ἐττιγι κί-πὶ, πουνλάρ τα γιάληνηζ Χριστοσὰ κὸυβενμεγὶ τεχ-λικελὶ πὶρ σέι ἀττ ἔτερεκ ὄνὰ τετίλερ, «Ἐὶ Ίωσήφ, γιούρεγινὶν χαλὶ νίτζε τὶρ; ὄνοῦ πογροϋλπτὸν μου; ὄντὰ χελασπάχς πὶρ τεκεϊτόυλάτ βακῆ ὄλτού μου; Ίησοῦσὰ τὶρὶ πὶρ ἰμάν ἐτινμέκλε χέρ σέι τεμάμ ὄλ-τού μου;» Ίωσήφ Ρούχ ἐλ Κουτστάν ταχρὶκ ὄλου-ναράκ τετί, «Ἄχ! χάγιηρ, Ίωσήφ πὶρ σέι ἐτέμεζ, Ίωσηφὶν κεντὶ ζατηντὰ ἰφτιχάρ ἐτετζεχ πὶρ σεπεπὶ γιὸκ τήρ. Ὁ κὸν ναχιαρλαρῆν πόγιουγιού τὶρ λάκιν τζούμλε μαχλουκὸν Χαλικὶ ὄλάν Ίησοῦς τὸν νιαγιὰ κὸν ναχιαρλαρῆ χελάς ἐτμεγὲ κελτὶ κελάμ ἔμιν ὄλτουγὸυ χαλτὲ Ίωσήφ νίτζὸν κουρτοῦλμαγιατζακ τεγιού τὸυσόνοῦγιοροῦμ.» Νὲ μουτλοῦ πὸυ ἀτεμέ, ζίρα γιάληνηζ πὸυ σὸζ ἰλὲ ὄνοῦν σεατετι βὲ τεσελ-λισὶ τεκμὶλ ὄλμοῦς ἰτί, βὲ νὲ μουτλοῦ Ίωσήφ μι-

σιλλού κεντί τζούμλε τεσελλιλερινι πασκά πέρ
μαχαλιτέν άράμαγιηπί τογρουτάν τογρουγιά Ίησου-
τάν άραγιανλαρά. Πιράτέμ κεντί χελασηνή σατουάν άλ-
μαγά χάκκ ου λιγιακατή όλμαγιηπί, άντζακ ήσηγή
ιτζερι καπούλ έτμεκ ιτζούν κόζλερινι άτζμαγά πορτζ-
λου όλτουγού κίπι, τζάν χελασή βέ κάλπ σελαμετινί τε
καπούλ έτμεκ ιτζούν Χριστοσά ιμάν έτμεγε έ πορτζλου
τούρ. Χελασά μιρασχόρ όλμάκ ιτζούν ιμάν, κούνεσίν
ήσηγηνά ναίλ όλμάκ ιτζούν κόζλερινι άτζμάκ κίπι
τίρ. Ίζτιράπή τερουνιμιζι τέφ έτέν βασιτά άντζακ
Χριστοσά ναζάρ έτμεκ τίρ. Ίησοϋς κούναχλαρημηζή
καλιτηρήρ τεγιού κόρτούγιούμούζτε, τζούμλε ιζτιράπή
τερουνιμιζ μάχβ όλούπ, σελαμέτ βέ σαζλήκ βέ μου-
χαππέτ βέ ούμιτ ιλε τολάρηζ.

"Εί τοστούμ, γιούρεγινιν σερτλιγινι γιάχοτ
πάσκά σεπεπλήρ πεχανέ έτίπ, τούρμα, τέζ Χριστοσά
κόζ. "Εγερ σέν ιναγετέ μούχτάτζ πιτζαρέ πέρ κού-
ναχκιάρ ισέν, ιστέ σανά πόγιούκ πέρ σαζλήκ μούτζτε-
σί. Χριστός σενι χελάς έτμεγε κελτί. Πού σενινιτζούν
πέρ μούτζτε τεγίλ μι τίρ; Πουντάν ζιατέ νέ ιστέρσιν;
Πού μούτζτεγε ιμάν έτέρσεν, γιούρεγιν κιάμιλεν κόγε
μαλίχ όλούρ. "Αχ! χελασήν παχσίσι νέ άτζαίπ, νέ
κατάρ κολαί, βέ νέ μούκεμμελ τίρ. Κεντιλερινι όν-
τάν ούζάκ τουτανλαρτάν ματά, κίμσε όντάν μαχ-
ρούμ κάλμαγιατζακ τήρ.

Πού παχσίς χέρ άτεμέ κιαφί τίρ, χέρ άραγιανά

μετζτζάνεν ιχσάν όλουνούρ, βέ όνου καπούλ έτελέρ
 τεγιού χέρ άτεμέ σου τεκλίφ όλουνούρ. «Πανά πα-
 κήν βέ χελάς όλασηνηζ.» «Τινλέγιν βέ ρουχλαρη-
 νήζ χελάς όλα.» «Κελάμ γιακήν τήρ, άγζηντά, γιου-
 ρεγιντε τίρ.» «Ζίρα Γιουνανί ιλέ Γιαχουτινίν φαρκή
 γιόκ τούρ, ζίρα χέπισινιν Ραπίτη χέμαν Ό όλούπ,
 όνά τζούμλε νιτά έτενλερε γανί τίρ. Ζίρα Ραπίτην
 ισμινέ χέρ νιτά έτέν χελάς πουλατζάκ τήρ.» Σεβ-
 χούλου τσοτούμ, σανά πέρ σεί τάχα σοίλεγίμ. Χε-
 λάς όλμάκ ιστέρμισιν; σίμτι Χριστοσα χελμελί σιν,
 ζίρα ιναγέτ κούνλερι τζαπούκ κετζετζεκ τίρ. Σέν κιάσ-
 κι σίμτι Ραπίά κοσάγιτιν, ζίρα ό σενί καπούλ έτ-
 μεγέ χαζήρ τήρ. Γίνε σανά σουάλ έτέριμ, χελάς
 όλμάκ ιστέρμισιν; Τζόκ Χριστιανλάρ σενίν ιτζούν
 τουά έτερλέρ. Άλλάχ σενί ταβέτ έτέρ. ιναγέτ τζα-
 γηρήρ, βέ τζεχεννέμ χελάκ όλατζαγηνή σανά χαπέρ
 βερίρ. Καλίν τζόκ τεχλικελί τίρ, όγιαλανμαγά κελ-
 μέζ. όγιαλανμακτιάν πόγιούκ τεχλικέ γιόκ τούρ. Κού-
 ναχλαρηνιτά όλτούγιούν χαλτέ, χελάκ όλούπ, έπε-
 τον άγλαγιατζάκσην. Ίμτι χένουζ βακήτ βάρ ικέν,
 σενί γιαλήνηζ χελάς έτεπιλέν χαγιατπάχς κερτζεκ-
 λιγι τανημάκ σανά χαγιηρλή τεγίλ μι; Χελάς όλ-
 μάκ ιστέρμισιν;

«Πού σοζ έμίν βέ χέρ βέτζχλε καπούλ όλουμα-
 γά λαγιήκ τήρ κι Ίησοϋς Χριστός τουνιαγιά κού-
 ναχκιαρλαρή χελάς έτμεγέ κελτί.»

«İστὲ σιζὲ χέρ καθμά ὀλατζάκ πῆρ πόγιούκ σαζ-
λήκ μούτζιτὲ ἐτέριμ· ζέρα σιζὲ πού κούν . . . πῆρ χε-
λάς ἐτιτζὶ τογτού, κὶ Ράππ Χριστὸς τούρ.»

«Βὲ πῆζ κόρμούσουζ βὲ σεχατέτ ἐτέριζ κι, Πετὲρ
ὀγουλου τούνιαλῆν χελάς ἐτιτζισὶ τεγλου κόντερτί.»

«Πού κατάρ πόγιούκ χελασῆ ἰχμάλ ἐπιγιμιζ
τακτιρτέ, νάσηλ κατζατζάγηζ;»

«İστὲ σιζὲ χέρ καθμά ὀλατζάκ πῆρ πόγιούκ σαζ-
λήκ μούτζιτὲ ἐτέριμ· ζέρα σιζὲ πού κούν . . . πῆρ
χελάς ἐτιτζὶ τογτού, κὶ Ράππ Χριστὸς τούρ.»

«Βὲ πῆζ κόρμούσουζ βὲ σεχατέτ ἐτέριζ κι, Πετὲρ
ὀγουλου τούνιαλῆν χελάς ἐτιτζισὶ τεγλου κόντερτί.»

«Πού κατάρ πόγιούκ χελασῆ ἰχμάλ ἐπιγιμιζ
τακτιρτέ, νάσηλ κατζατζάγηζ;»

